

Z życia uczelni

Święto Uniwersytetu Rzeszowskiego połączone z uroczystością nadania tytułu doktora honoris causa prof. Grzegorzowi Węgrzynowi

Nominacje

Profesury w Kolegium Nauk Medycznych prof. dr hab. n. med. Bogumił Lewandowski prof. dr hab. n. med. Beata Sas-Korczyńska

Jubileusze

Relacja z uroczystości Jubileuszu 40-lecia UTW-UR 14.05.2024 r.

Wydarzenia

Otwarcie Wystawy „Śladami polskich pionierów badań starożytnego Egiptu” w Uniwersytecie Rzeszowskim

Uniwersytet Rzeszowski
ur.edu.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2719-4647

Skład: Wydawnictwo UR

Druk: Drukarnia UR

Adres Redakcji:

al. Rejtana 16c

35-959 Rzeszów

tel. 17 872 10 26

gazetaur@ur.edu.pl

Redakcja

Maciej Ulita

Wioletta Wrona

Foto okładka

Michał Świąćicki

Projekt layoutu

Kamil Skrzypiec

Nakład: 150 egz.

Gazetę Uniwersytecką wydaje

Uniwersytet Rzeszowski za zgodą

Rektora. Autorzy tekstów

i współpracownicy nie otrzymują

honorariów za publikację.

Zastrzegamy sobie prawo skracania,

adiustacji tekstów i zmiany tytułów.

Z życia uczelni

- 4 Z obrad Senatu
5 Wręczenie Medalu Wielkiego Uniwersytetu Rzeszowskiego Marszałkowi Województwa Podkarpackiego i stypendium Ministra Nauki studentom
6 Uroczystość promocji doktorskich i habilitacyjnych w Uniwersytecie Rzeszowskim
10 Święto Uniwersytetu Rzeszowskiego połączone z uroczystością nadania tytułu doktora honoris causa prof. Grzegorzowi Węgrzynowi
14 Laudacja z okazji nadania Profesorowi Grzegorzowi Węgrzynowi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Rzeszowskiego
17 Wizyta ambasadora Austrii pana Adreasa Stadlera oraz pana posła prof. Pawła Kowala w Uniwersytecie Rzeszowskim
18 Uniwersytet Rzeszowski nawiązał współpracę z UNHCR
19 Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Dariusz Wieczorek spotkał się z Kolegium Rektorskim Uniwersytetu Rzeszowskiego

Nominacje

- Profesury w Kolegium Nauk Medycznych
20 prof. dr hab. n. med. Bogumił Lewandowski
23 prof. dr hab. n. med. Beata Sas-Korczyńska
Habilitacje w Kolegium Nauk Medycznych
25 dr hab. Edyta Łuszczki, prof. UR
26 dr hab. Rafał Podgórski, prof. UR
Habilitacje w Kolegium Nauk Przyrodniczych
28 dr hab. Piotr Potera, prof. UR
30 dr hab. Grzegorz Wisz, prof. UR

Wywiady

- 32 „Relacje z Austrią są bardzo bliskie - szczególnie tu, na południu Polski. Po prostu pod wieloma względami bardzo wiele nas łączy”. Wywiad z Konsulem Generalnym Austrii w Krakowie, panem mgr. Martinem Gärtnerem
35 „Wybrani przez bluesa”. Rozmowa z zespołem *Kłusem z blusem*
37 „Szyte szkłem”, czyli historia szklanych koralików – wywiad z młodą twórczynią ludową Katarzyną Orszulak z Krosna

Konferencje i seminaria

- 41 VI Euroregionalna Konferencja Naukowa „Samorządność, Spółdzielczość, Przedsiębiorczość – czyli o sztuce obywatelskiego samostanowienia. Wybrane zagadnienia prawne, ekonomiczne i społeczne. Między teorią a praktyką”
46 Konferencja naukowa Forum Leśne
48 Międzynarodowa X Konferencja Prawa Lotniczego i Kosmicznego oraz Technologii – nt. „Stan aktualny i perspektywy rozwoju międzynarodowego prawa lotniczego, kosmicznego oraz nowych technologii” która odbyła się w dn. 18–19.04.2024 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim
50 Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Muzyka w kontekście pedagogicznym, społecznym i kulturowym”
52 XIX Międzynarodowa Konferencja Naukowa MUSICA GALICIANA „Muzyczne tradycje Galicji – źródła, przemiany, tożsamość” w Instytucie Muzyki
54 *Pozwól mi zrobić, a zrozumieć* – studenci organizują konferencję naukową połączoną z logopedycznymi badaniami przesiewowymi dla dzieci z regionu

Nagrody i osiągnięcia

- 56 Pan dr hab. Wojciech Walat, prof. UR, powołany na Członka Rady do spraw Informatyzacji Edukacji
57 Zespół lekarzy i pielęgniarek pod kierownictwem prof. dr. hab. n. med. Andrzeja Przybylskiego z Instytutu Nauk Medycznych UR zastosował po raz pierwszy w Polsce nowy system usuwania elektrod oparty na wykorzystaniu wibracji
58 Pełnomocnik Rektora ds. Cyberbezpieczeństwa dr inż. Marcin Ochab wziął udział w seminarium Rządowego Centrum Bezpieczeństwa
58 mgr Jerzy Kulasa odebrał złotą odznakę „Za Zasługi dla Sportu”, najwyższe resortowe odznaczenie Ministerstwa Sportu i Turystyki
59 Naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego w radzie Podkarpackiej Sieci Laboratoriów Badawczych i Wzorcujących
60 Pani Profesor Jolanta Szempruch została powołana na przewodniczącą Sekcji Pedeutologii KNP PAN
60 Rada Miasta Truskawiec wyróżnia JM prof. dra hab. Sylwestra Czopka, Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego
61 JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Sylwester Czopek odznaczony Medalem Signum Universitatis
62 Prof. dr hab. Izabela Sadowska-Bartosz laureatką konkursu NCN OPUS 26
63 Dr hab. Marta Łuszczak, prof. UR – laureatką konkursu NCN OPUS 25
64 Prof. dr hab. Adam Reich, Rektor Elekt UR, został powołany na konsultanta wojewódzkiego

Jubileusz

- 65 Relacja z uroczystości Jubileuszu 40-lecia UTW-UR – 14.05.2024 r.

Wydarzenia

- 67 Otwarcie Wystawy „Śladami polskich pionierów badań starożytnego Egiptu” w Uniwersytecie Rzeszowskim
69 Kolejne wiosenne spotkanie z kulturą austriacką – 669 uczestników projektu Biblioteki Austriackiej UR
71 Wydawnictwo UR na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie Książkowy zawrót głowy w sercu stolicy
73 Noc Muzeów w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego

Pro memoria

- 75 W hołdzie dla Zbigniewa Jakubka

Studencki uniwersytet

- 77 Kolejny wielki sukces SKN Młoda Elektroradiologia
78 Cztery studenckie koła naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego laureatami w konkursie MNISW „Studenckie koła naukowe tworzą innowacje”
79 Wielowymiarowość rzeźby polskiej XX i XXI wieku
84 „Piękno na co dzień i dla wszystkich” – o designie PRL-u

Zdrowie

- 89 Szkodliwość grillowania
90 Zaskakujące skrzyżowanie – poznaj reakcje krzyżowe alergenów z pokarmami

Z obrad Senatu

Marzena Czyż-Karnas, Justyna Zięba

W kwietniu br. członkowie Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego decyzją JM Rektora prof. dr. hab. Sylwestra Czopka spotykali się dwukrotnie.

4 kwietnia na posiedzeniu nadzwyczajnym Wysoki Senat wysłuchał programów wyborczych kandydatów na Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego na kadencję 2024–2028 oraz pozytywnie zaopiniował kandydatury **prof. dr. hab. n. med. Adama Reicha** oraz **prof. dr. hab. Pawła Graty** do piastowania najwyższej godności w Uniwersytecie Rzeszowskim.

Drugie posiedzenie Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego, zwyczajne, odbyło się **25 kwietnia**. Podzielone było na dwie części – uroczystą i roboczą.

Część uroczysta poświęcona była wręczeniu grupie osiemnastu studentom UR dyplomów i decyzji Ministra Nauki przyznających stypendia za znaczące osiągnięcia na rok akademicki 2023/2024. Podkreślenia wymaga fakt, iż jest to szósty wynik w skali uniwersytetów w Polsce.

Niezwykle podniosłą uroczystością było również wręczenie **Panu Władysławowi Ortyłowi** – Marszałkowi Województwa Podkarpackiego Medalu Wielkiego Uniwersytetu Rzeszowskiego. Uehonorowanie *Universitati Resoviensi Merito* to dowód uznania i szacunku dla działalności i zasług Marszałka na rzecz rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego. Medal wspólnie wręczyli JM Rektor prof. dr. hab. Sylwester Czopek oraz Rektor Elekt prof. dr. hab. n. med. Adam Reich.

Dalej procedowano zgodnie z zatwierdzonym wcześniej porządkiem obrad. W pierwszym kroku, po wysłuchaniu

prof. dr. hab. Agnieszki Pawłowskiej, przewodniczącej komisji do oceny dorobku kandydata do tytułu doktora *honoris causa* UR, Wysoki Senat jednogłośnie zdecydował o nadaniu **prof. dr. hab. Grzegorzowi Węgrzynowi** tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Rzeszowskiego – najwyższej godności nadawanej przez Senat.

W następnym kroku podjęto uchwały w sprawie zaopiniowania kandydatur **dr. hab. inż. Tomasza Piechowiaka**, **prof. UR z KNP** oraz **dr. hab. n. med. Davida Aebishera**, **prof. UR z KNM** do nagrody Prezesa Rady Ministrów.

W sprawach dydaktycznych głos zabrała **Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia dr. hab. Elżbieta Rokosz**, **prof. UR**. W tej części podjęto uchwały w sprawach:

zmian w programach studiów na kierunku architektura krajobrazu, studia pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim,

ustalenia programów studiów dla kierunków studiów realizowanych w Kolegium Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego, uchwalenia zmian i tekstu jednolitego Regulaminu studiów na Uniwersytecie Rzeszowskim,

zmian w Uchwale nr 296/06/2023 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 29 czerwca 2023 r. w sprawie warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich w roku akademickim 2024/2025 (z późn. zm.).

Po wyczerpaniu wszystkich punktów porządku obrad JM Rektor prof.

dr. hab. Sylwester Czopek podziękował Senatorom i Gościom za przybycie i zamknął obrady.

Przedostatnie w trwającej kadencji posiedzenie Senatu zwołane zostało na **23 maja br.**

W pierwszym punkcie Senat zatwierdził roczne sprawozdanie z działalności Rady Uniwersytetu Rzeszowskiego przedstawione przez jej Przewodniczącego – Pana Jerzego Ginalskiego.

W punkcie drugim porządku obrad podjęta została uchwała zmieniająca Uchwałę nr 203/12/2022 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 15 grudnia 2022 r. w sprawie ustalenia programu kształcenia na cykl kształcenia rozpoczynający się od roku akademickiego 2023/2024 w Szkole Doktorskiej w Uniwersytecie Rzeszowskim.

W bloku spraw dydaktycznych podjęto uchwałę w sprawie ustalenia programów studiów w Uniwersytecie Rzeszowskim na 24 kierunkach, a także przyjęto zmiany w programach studiów na kierunku *filologia rosyjska*, studia pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim. Sprostowana została także oczywista omyłka w Uchwale nr 234/04/2023 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 24 kwietnia 2023 r. w sprawie ustalenia programu studiów dla kierunku *nauczanie języków obcych – język angielski i rosyjski*, jednolite studia magisterskie o profilu praktycznym.

Ostatnim punktem posiedzenia było przyjęcie uchwały w sprawie ustalenia programu studiów podyplomowych: *prawo lotnicze*.

Wręczenie Medalu Wielkiego Uniwersytetu Rzeszowskiego Marszałkowi Województwa Podkarpackiego i stypendium Ministra Nauki studentom

25 kwietnia br. na posiedzeniu Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego zostały uroczysto wręczone listy gratulacyjne i decyzje o przyznaniu stypendium Ministra Nauki 18 beneficjentom. Równie doniosłym momentem posiedzenia Senatu było przekazanie Medalu Wielkiego Uniwersytetu Rzeszowskiego Panu Władysławowi Ortyłowi, Marszałkowi Województwa Podkarpackiego.

Decyzją Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego za działalność i zasługi na rzecz rozwoju naszej uczelni Medal Wielki Uniwersytetu Rzeszowskiego został przyznany Panu Władysławowi Ortyłowi, Marszałkowi Województwa Podkarpackiego. Medal wręczył JM Rektor UR prof. dr hab. Sylwester Czopek oraz prof. dr hab. n. med. Adam Reich, Rektor Elekt.

W posiedzeniu senatu wzięli udział także członkowie zarządu województwa: wicemarszałek Piotr Pilch oraz Anna Huk i Stanisław Kruczek.

Wręczenie decyzji o przyznaniu stypendium Ministra Nauki i listów gratulacyjnych studentom Uniwersytetu Rzeszowskiego

W dniu 22 marca 2024 r. Minister Nauki Dariusz Wieczorek podjął decyzję o przyznaniu osiemnastu studentom Uniwersytetu Rzeszowskiego stypendium ministra za znaczące osiągnięcia na rok akademicki 2023/2024.

- Gabriela Gryłowska – kierunek lekarski
- Wiktoria Mytych – kierunek lekarski
- Julia Oliwia Trojniak – kierunek lekarski
- Anna Głowacka – kierunek lekarski
- Aleksandra Agnieszka Burbelka – kierunek lekarski
- Mateusz Andrzej Iwański – kierunek lekarski
- Aleksandra Magdalena Skubisz – kierunek lekarski
- Aldona Sokołowska – kierunek lekarski
- Konrad Michał Wróbel – kierunek lekarski

- Vasylyna Petrovets – turystyka i rekreacja
- Paweł Gil – dietetyka
- Sabina Martyna Lizis – fizjoterapia
- Edyta Agnieszka Kościelska – finanse i rachunkowość
- Andżelika Agnieszka Partyka – finanse i rachunkowość
- Weronika Maria Szczerba – finanse i rachunkowość
- Katarzyna Natalia Kaim – prawo
- Przemysław Grzegorz Werelusz – biologia
- Wiktoria Anna Bialic – jazz i muzyka rozrywkowa

Spośród 1048 wniosków spełniających warunki otrzymania stypendium Minister Nauki Dariusz Wiczorek przyznał stypendium 386 studentom, których wnioski zostały pozytywnie zarekomendowane.

Stypendium ministra jest wypłacane jednorazowo, a jego wysokość wynosi 17.000 zł. Stypendium wypłaca studentowi uczelnia w terminie 14 dni od dnia zaksięgowania środków na jej rachunku bankowym.

fot. M. Świąćicki

Uroczystość promocji doktorskich i habilitacyjnych w Uniwersytecie Rzeszowskim

7 czerwca w Uniwersytecie Rzeszowskim miała miejsce uroczystość promocji doktorskich i habilitacyjnych. JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego wręczył nagrody zasłużonym dla społeczności akademickiej osobom. Od ostatniej promocji upłynęło pół roku, w tym czasie 18 osób uzyskało stopień doktora, 14 osób stopień doktora habilitowanego.

Laur Naukowy Uniwersytetu Rzeszowskiego dla prof. dr. hab. n. med. Artura Mazura, Prorektora ds. Kolegium Nauk Medycznych.

W tym roku po raz dwunasty przyznany został Laur Naukowy UR honorujący osobę o najwyższych osiągnięciach naukowych w okresie ostatnich czterech lat. Kapituła powołana przez

JM Rektor przyznała to zaszczytne wyróżnienie prof. dr. hab. n. med. Arturowi Mazurowi z Kolegium Nauk Medycznych. Podczas uroczystości prof. dr. hab. Elżbieta Feret wręczyła również statuetkę Lauru naukowego poprzedniemu laureatowi nagrody dr. hab. Marcinowi Wołoszynowi, prof. UR z Kolegium Nauk Humanistycznych.

Lider Uniwersytetu Rzeszowskiego

Statuetką i tytułem Lidera Uniwersytetu Rzeszowskiego zostało wyróżnionych pięć osób.

Wyróżnienie w obszarze nauk humanistycznych otrzymał dr hab. Krzysztof Bochenek, prof. UR

Wyróżnienie w obszarze nauk społecznych otrzymała dr hab. Anna Golonka, prof. UR

Wyróżnienie w obszarze nauk ścisłych, przyrodniczych, technicznych i rolniczych otrzymał dr hab. Maciej Wnuk, prof. UR

Wyróżnienie w obszarze nauk medycznych, o zdrowiu i kulturze fizycznej otrzymała dr hab. Justyna Wyszyńska, prof. UR

Wyróżnienie w obszarze sztuki otrzymała dr hab. Magdalena Uchman, prof. UR

JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego pogratulował nagrodzonym.

Nagrody Rektora UR

Nagrodę indywidualną za uzyskanie tytułu profesora otrzymali:

- prof. dr hab. Ewa Szpunar-Krok
- prof. dr hab. Radosław Grabowski
- prof. dr hab. inż. Anna Koziarowska
- prof. dr hab. n. med. Beata Sas-Korczyńska

Nagroda za indywidualną za uzyskanie stopnia doktora habilitowanego

- dr hab. Małgorzata Szostek, prof. UR
- dr hab. Marta Jańczak-Pieniążek, prof. UR
- dr hab. Edyta Łuszczki, prof. UR
- dr hab. Rafał Podgórski, prof. UR
- dr hab. Anna Czerniecka-Kubicka, prof. UR
- dr hab. Magdalena Słowik-Borowiec, prof. UR
- dr hab. Bogdan Saletnik, prof. UR

Nagroda indywidualna za uzyskanie stopnia doktora

- dr Kornelia Łach
- dr Filip Wołoszyn

JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego wręczył dyplomy i pogratulował laureatom.

JM prof. dr hab. Sylwester Czopek przyznał Indywidualne Nagrody Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego

- prof. dr hab. Elżbieta Feret
- prof. dr hab. Paweł Grata

- prof. dr hab. Idalia Kasprzyk
- prof. dr hab. n. med. Artur Mazur
- dr hab. Elżbieta Rokosz, prof. UR
- mgr Marzena Filipek
- dr Maciej Ulita

Promocje doktorów habilitowanych

Uroczystość promocji doktorskiej ma szczególny charakter. Jest ona bowiem końcowym, miłym akcentem wieloletniego trudu doktorów, niewymiernej opieki naukowej promotorów i życzliwej troski wielu ogniw instytucjonalnych naszej Uczelni.

Kolegium Nauk Humanistycznych

Rada Naukowa Kolegium Nauk Humanistycznych przyznała 4 osobom stopień naukowy doktora, 2 osobom stopień doktora habilitowanego, prof. dr hab. Paweł Grata Prorektor ds. Kolegium Nauk Humanistycznych przedstawił sylwetki osób, które w ostatnim półroczu uzyskały stopień doktora habilitowanego.

- dr hab. Edyta Więclawska, prof. UR
- dr hab. Robert Słabczyński, prof. UR

Kolegium Nauk Medycznych

Rada Naukowa Kolegium Nauk Medycznych przyznała 11 osobom stopień naukowy doktora, 5 osobom stopień doktora habilitowanego, prof. dr hab. Artur Mazur, Prorektor ds. Kolegium Nauk Medycznych przedstawił sylwetki osób, które w ostatnim półroczu uzyskały stopień doktora habilitowanego.

- dr hab. Edyta Łuszczki, prof. UR
- dr hab. Anna Czarnecka-Kubicka, prof. UR
- dr hab. Rafał Podgórski, prof. UR

Kolegium Nauk Przyrodniczych

Rada Naukowa Kolegium Nauk Przyrodniczych przyznała 5 osobom stopień doktora habilitowanego, prof. dr hab. Idalia Kasprzyk, Prorektor ds. Kolegium Nauk Przyrodniczych przedstawiła sylwetki osób, które w ostatnim półroczu uzyskały stopień doktora habilitowanego.

- dr hab. Małgorzata Szostek, prof. UR
- dr hab. Marta Jańczak-Pieniążek, prof. UR
- dr hab. Mateusz Wolanin, prof. UR
- dr hab. Piotr Potera, prof. UR
- dr hab. Rafał Rak, prof. UR

Kolegium Nauk Społecznych

Rada Naukowa Kolegium Nauk Społecznych przyznała 3 osobom stopień doktora, 2 osobom stopień doktora habilitowanego, prof. dr hab. Elżbieta Feret, Prorektor ds. Kolegium Nauk Społecznych, przedstawiła sylwetki osób, które w ostatnim półroczu uzyskały stopień doktora habilitowanego.

- dr hab. Janusz Zieliński, prof. UR
- dr hab. Dorota Semków, prof. UR

Promocje doktorskie

Po chlubnym zdaniu egzaminów, które przepisowo zostały ustanowione dla zbadania wiedzy tych, którzy w dziedzinie nauki pragną uzyskać tytuł i godność doktora, zwróciliście się do nas, abyśmy zaszczylili Was tą godnością, do której dążyliście. Lecz najpierw należy złożyć zapewnienie, że zawsze będziecie takimi, jakimi nakazuje Wam być godność, którą otrzymacie - mówił JM Rektor UR prof. dr hab. Sylwester Czopek

Zgodnie z tradycją akademicką ubiegają się oni abyśmy na tej uroczystości promocji potwierdzili tytuły osiągnięć naukowych.

Wypromowani doktorzy z Kolegium Nauk Humanistycznych:

- dr Paweł Dyrda
- dr Honorata Smerecka
- dr Artur Żołądź
- dr Piotr Dariusz Urban

Wypromowani doktorzy z Kolegium Nauk Medycznych:

- dr Krzysztof Czechowski
- dr Kornelia Łach
- dr Filip Wołoszyn
- dr Anna Ciećkiewicz
- dr Grzegorz Pasternak
- dr Andrii Pozaruk
- dr Mateusz Kunysz
- dr Paweł Zapolnik
- dr Kamila Jaworecka

Wypromowani doktorzy z Kolegium Nauk Społecznych:

- dr Grzegorz Załęski
- dr Sławomir Bździuch
- dr Ewa Piechowska-Gremplica

Serdecznie dziękuję wszystkim promotorom za trud włożony w okresie sprawowania opieki nad doktorem i za udział w dzisiejszej uroczystej promocji. Doktorom życzę dalszego rozwijania swoich zainteresowań naukowych i wszelkiej pomyślności w życiu zawodowym i osobistym - gratulował prof. dr hab. Sylwester Czopek, Rektor UR

Uroczystość uświetnił występ Chóru Akademickiego Uniwersytetu Rzeszowskiego pod dyrekcją dr hab. Bożeny Stasiowskiej-Chrobak, prof. UR

fot. M. Świącicki

Święto Uniwersytetu Rzeszowskiego połączone z uroczystością nadania tytułu doktora honoris causa prof. Grzegorzowi Węgrzynowi

11 czerwca 2024 r. Uniwersytet Rzeszowski obchodził swoje święto, które zgromadziło licznych przedstawicieli społeczności akademickiej oraz zaproszonych gości. Uroczystości miały miejsce w auli głównej, gdzie odbyło się wręczenie odznaczeń oraz przyznanie tytułu doktora honoris causa.

Wręczenie odznaczeń

Prezydent RP przyznał Krzyże Zasługi, które podczas uroczystości Wicewojewoda Podkarpacki Pan Wiesław Buż wręczył nagrodzonym.

Srebrny Krzyż Zasługi otrzymało sześć osób.

1. prof. dr hab. inż. Maciej Balawejder
2. prof. dr hab. Paweł Grata
3. prof. dr hab. Tomasz Kluz
4. prof. dr hab. Bartosz Korczowski
5. prof. dr hab. Andrzej Przybylski
6. dr hab. Marta Rachel, prof. UR

Prezydent RP przyznał również Brązowy Krzyż Zasługi dr hab. Marioli Hoszowskiej, prof. UR

Medale za Długoletnią Służbę

Decyzją Prezydenta RP Złotym Medalem za Długoletnią Służbę uhonorowanych zostało 20 osób. Odznaczenia wręczył Pan Wojewoda Wiesław Buż.

- dr hab. inż. Jan Buczek, prof. UR
- Marta Głaz
- dr hab. Mariola Grzebyk, prof. UR
- dr Beata Kasprzyk
- mgr Barbara Kunysz
- mgr Monika Kuźniar
- dr hab. Krystyna Leśniak-Moczuk, prof. UR
- dr Janusz Ławiński
- dr Teresa Mitura
- dr Aleksandra Pusz-Sapa

- dr hab. Grażyna Ryba, prof. UR
- dr Antoni Seredyński
- mgr Małgorzata Słowińska-Czurczak
- dr hab. Piotr Sowiński, prof. UR
- dr hab. Małgorzata Stec, prof. UR
- prof. dr hab. Ewa Szpunar-Krok
- mgr Halina Ślemp
- dr hab. Agnieszka Uberman, prof. UR
- dr hab. Bogumiła Wołoszczuk-Gębicka, prof. UR
- prof. dr hab. Joanna Kostecka

Decyzją Prezydenta RP Srebrnym Medalem za Długoletnią Służbę uhonorowanych zostało 18 osób.

- mgr inż. Jadwiga Antochów
- dr hab. Paweł Bińczycki, prof. UR
- dr Monika Drozd
- dr hab. Mariola Garczyńska, prof. UR
- prof. dr hab. Sabina Grabowska
- mgr Bożena Kamińska-Przybylska
- dr hab. Aneta Kowalczyk, prof. UR
- mgr Ewa Krzyżanowska
- mgr Beata Kucaba
- dr hab. Agnieszka Mirkiewicz, prof. UR
- mgr Arkadiusz Nisztuk
- dr Małgorzata Ostrowska-Kopeć
- dr Katarzyna Puchalska
- dr hab. Ewa Puszczałowska-Lizis, prof. UR
- dr Anna Steliga
- mgr inż. Renata Szura
- dr hab. Renata Świrgoń-Skok, prof. UR
- mgr Wioletta Wrona

Decyzją Prezydenta RP Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę uhonorowanych zostało 10 osób.

- mgr Joanna Bocheńska
- dr hab. inż. Katarzyna Dereń, prof. UR
- mgr Katarzyna Gottman
- dr hab. Agnieszka Guzik, prof. UR
- dr hab. Agnieszka Lech-Bińczycka, prof. UR
- dr Piotr Matłoz
- dr hab. Rafał Podgórski, prof. UR
- dr hab. Magdalena Uchman, prof. UR
- dr Andżelina Wolan-Nieroda
- dr hab. Justyna Wyszyńska, prof. UR

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pani Hanna Wróblewska nadała Brązowy Medal Zasłużony Kulturze Gloria Artis dwóm osobom: prof. Józefowi Kierskiemu oraz prof. Mirosławowi Pawłowskiemu.

Doktorat honoris causa

Najważniejszym punktem uroczystości było nadanie tytułu doktora honoris causa prof. dr. hab. Grzegorzowi Węgrzynowi. Tytuł ten został przyznany w uznaniu jego wybitnych osiągnięć naukowych oraz wkładu w rozwój nauki.

Prof. dr hab. Grzegorz Węgrzyn urodził się 27 czerwca 1963 r. w Gdańsku. Jest absolwentem Uniwersytetu Gdańskiego, z którym związany jest zawodowo do chwili obecnej. Odbił liczne długoterminowe staże naukowe, m.in. na Uniwersytecie Nottingham oraz w Centrum Genetyki Molekularnej Uniwersytetu Kalifornijskiego w San Diego. Najważniejsze osiągnięcia naukowe Profesora Grzegorza Węgrzyna dotyczą badań nad regulacją ekspresji genów, replikacją materiału genetycznego u bakteriofagów i bakterii oraz molekularnymi mechanizmami chorób dziedzicznych i neurodegeneracyjnych u człowieka, a także rozwojem nowych potencjalnych terapii. Bazując na informacjach uzyskanych w badaniach podstawowych, Profesor Węgrzyn zaproponował nie tylko oryginalne hipotezy mogące wyjaśnić molekularne mechanizmy regulacji procesów biologicznych, lecz wskazał też możliwości ich zastosowania w praktyce.

Profesor Węgrzyn jest autorem ponad 500 artykułów w prestiżowych międzynarodowych czasopismach. Liczba cytowań Jego prac wynosi ponad 11 000, a indeks Hirscha: 48. Wypromował 57 doktorów (17 z nich uzyskało stopień doktora habilitowanego, a 6 tytuł profesora nauk biologicznych). Był kierownikiem 11 grantów międzynarodowych, m.in. z NIH, The Wellcome Trust, NATO Science Foundation, Volkswagen Foundation, programów ramowych UE oraz kierownikiem 29 grantów ogólnopolskich (KBN, MNiSW, FNP, NCN, NCBiR). Jest członkiem korespondentem PAN, członkiem korespondentem PAU, American Society for Biochemistry and Molecular Biology, American Society for Microbiology, International Society for

Plasmid Biology, Society for Experimental Biology and Medicine (USA), Central and Eastern European Genetic Network, Polskiego Towarzystwa Genetycznego, Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Jest laureatem licznych nagród naukowych, m.in. Nagrody Prezesa Rady Ministrów, Nagrody MEN/MNiSW, Nagrody Naukowej Miasta Gdańska im. Jana Heweliusza. Otrzymał również stypendium FNP (START) i subsydlum profesorskie FNP (MISTRZ).

Odznaczony został Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz Złotym Krzyżem Zasługi. Jest też Honorowym Profesorem Uniwersytetu Gdańskiego.

Na koniec nadzwyczajnego posiedzenia Senatu JM prof. dr hab. Sylwester Czopek w swoim wystąpieniu podsumował swoją kadencję rektorską. Wymienił najważniejsze dokonania osiągnięte podczas jego kadencji, które obejmują m.in. rozwój infrastruktury uczelni czy zwiększenie liczby projektów badawczych. Podkreślił znaczenie wspólnoty akademickiej w realizacji tych osiągnięć i wyraził nadzieję na dalszy dynamiczny rozwój Uniwersytetu Rzeszowskiego. Podziękował wszystkim współpracownikom za ich wsparcie, zaangażowanie i wkład w sukcesy uczelni. JM Rektor UR wyraził również nadzieję, że dzięki dalszej pracy i determinacji Uniwersytet Rzeszowski będzie kontynuował swoją misję jako wiodąca instytucja edukacyjna i naukowa w Polsce.

Po wystąpieniu JM prof. dr hab. Sylwestra Czopka, Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, delegacja parlamentarzystów z Podkarpacia złożyła na ręce Rektora podziękowania za wieloletnią owocną współpracę. Swoje podziękowania dla Rektora UR i życzenia przekazał również Kazimierz Górny, Biskup Senior Diecezji Rzeszowskiej. Uroczystość uświetnił Chór Akademicki Uniwersytetu Rzeszowskiego pod dyrekcją dr Katarzyny Sobas.

fot. M. Święcicki

Laudacja z okazji nadania Profesorowi Grzegorzowi Węgrzynowi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Rzeszowskiego

Magnificencjo Rektorze,
Wysoki Senacie,
Dostojny i czcigodny Doktorze Honoris Causa Multi,
Szanowni Goście i Pracownicy Uczelni
Drodzy Studenci
Szanowni Państwo,

Uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa jest zawsze wydarzeniem niezwykłym w murach wnioskującego Uniwersytetu. Tytuł honorowy, będący najbardziej zaszczytną godnością akademicką, nadaje uczelnia osobom wyjątkowo zasłużonym dla nauki nie tylko Polskiej ale przede wszystkim światowej. Do osób takich bez wątpienia należy Pan Profesor Grzegorz Węgrzyn, pracownik naukowy Uniwersytetu Gdańskiego, jeden z najwybitniejszych uczonych obecnego i ubiegłego wieku w dziedzinie nauk biologicznych. Dzisiaj mamy zaszczyt zgromadzić się, aby uhonoroować wybitnego naukowca, prof. dr. hab. Grzegorza Węgrzyna, który został wybrany do grona doktorów honoris causa Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jego imponujący dorobek naukowy i dydaktyczny zasługuje na najwyższe uznanie, a jego praca inspiruje nas wszystkich do dążenia do doskonałości w dziedzinie nauki.

Profesor Grzegorz Węgrzyn jest autorem 768 prac naukowych, z czego

478 zostało zindeksowanych w bazie Scopus. Jego badania koncentrują się głównie na mechanizmach regulacji replikacji DNA i ekspresji genów w komórkach bakteryjnych, a także na nowych metodach leczenia chorób genetycznych u ludzi. Wybitne osiągnięcia profesora Węgrzyna przyniosły mu międzynarodowe uznanie, co potwierdzają liczne zaproszenia do wygłaszania wykładów w prestiżowych instytucjach na całym świecie.

Albert Einstein powiedział kiedyś: „Najpiękniejszą rzeczą, jakiej możemy doświadczyć, jest tajemnica. Jest źródłem wszelkiej prawdziwej sztuki i nauki.” Profesor Węgrzyn w pełni wcielił w życie te słowa, odkrywając tajemnice biologii molekularnej i przekładając je na praktyczne rozwiązania, które mają realny wpływ na nasze życie. Jego badania nad dziedziczeniem kompleksu replikacyjnego oraz mechanizmami regulacji replikacji DNA otworzyły nowe horyzonty w zrozumieniu procesów biologicznych, które są kluczowe dla rozwoju terapii genetycznych. Profesor Węgrzyn jest pionierem w badaniach nad terapią genisteinową w leczeniu mukopolisacharydoz (MPS), grupy lizosomalnych chorób spichrzeniowych. Jego badania wykazały, że genisteina może hamować syntezę glikoaminogli-

kanów (GAG), co prowadzi do zmniejszenia akumulacji tych związków w komórkach pacjentów cierpiących na MPS. Wyniki jego badań klinicznych wskazały na znaczną poprawę stanu zdrowia pacjentów, co jest prze-

łomowym osiągnięciem w leczeniu tych ciężkich chorób genetycznych. Pierwsze badania kliniczne nad przyszłą, potencjalną terapią, odbyły się w Polsce, a wzięło w nich udział 10 pacjentów chorych na MPS typu III, chorobę charakteryzującą się wyjątkowym nasileniem związanych z neurodegeneracją i ciężkimi objawami neurologicznymi, zaburzeniami psychiatrycznymi oraz utratą zdolności uczenia się. Wyniki tych badań wskazały na poprawę wszystkich badanych parametrów u pacjentów leczonych genisteiną przez 12 miesięcy, w tym istotną statystycznie poprawę wyników osiąganych w testach psychologicznych ukierunkowanych na ocenę kontaktu z otoczeniem i zdolności uczenia się. Obecnie badania nad zastosowaniem genisteiny w leczeniu MPS typu III przeszły przez próby kliniczne pierwszej (w USA) i drugiej (w Holandii) fazy, wykazując bezpieczeństwo i skuteczność w redukcji akumulacji GAG, oraz dotarły do trzeciej fazy (w Wielkiej Brytanii). Doświadczenia prowadzone pod kierunkiem prof. Węgrzyna wykonane z użyciem modelu komórkowego wykazały, że działanie genisteiny stymuluje również autofagię, złogów wadliwie sfałdowanej huntingtyny – produktu zmutowanego genu powodującego śmiertelną chorobę Huntingtona. Eliminacja złogów huntingtyny prowadziła do znacznego polepszenia fizjologii komórki. Ostatnie badania na modelach zwierzęcych choroby Huntingtona wykazały, że podawanie genisteiny myszom powoduje zanikanie objawów, gdy terapia rozpoczyna się po pojawieniu się charakterystycznych symptomów, zaś w przypadku rozpoczęcia terapii przed pierwszymi objawami zabezpiecza zwierzęta przed ich pojawianiem się. Daje to perspektywy skutecznego leczenia tej choroby. Należy zaznaczyć, że to tylko jedna z wielu tematów, którą zajmuje się prof. Węgrzyn.

Jak wskazuje recenzent w postępowaniu o nadanie tytułu doktora honoris causa, prof. Jacek Bielecki z Uniwersytetu Warszawskiego „pisanie o ludziach wybitnych jest trudne, albowiem zwykle niesie ryzyko, że coś nie będzie dopowiedziane, że forma przekazu nie będzie w pełni odzwierciedlać znakomitości sylwetki wielkiego uczonego. A taką znakomitą i wielką osobistością jest z pewnością prof. dr hab. Grzegorz Węgrzyn, ważna osobistość polskiej biologii/mikrobiologii i biotechnologii, która wywarła znaczący wpływ na kształtowanie się dorobku tych dyscyplin naukowych na przestrzeni ostatnich 40 lat. Profesor Węgrzyn dołączy do szacownego grona osób, które uzyskały tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Rzeszowskiego i będzie 21 osobą wyróżnioną przez tę Uczelnię. Należy nadmienić, że Uniwersytet Rzeszowski konsekwentnie realizuje politykę wyróżniania godnością doktora honoris causa tych osobistości, które wniosły wkład do nauki czy polityki, a jednocześnie wyróżniały się związkami z tą Uczelnią”.

Dalej w swej recenzji pisze: „Przedstawione i omówione wyżej argumenty pozwalają mi z pełnym przekonaniem

na stwierdzenie, iż inicjatywa Uniwersytetu Rzeszowskiego postulująca odnowienie Profesorowi Grzegorzowi Węgrzynowi doktoratu zasługuje na pełne i bezwarunkowe poparcie. Nadanie Profesorowi doktoratu honoris causa będzie najwyższym akademickim wyróżnieniem, jakie można ofiarować. Niech będzie to wyraz uznania i wdzięczności za wszystkie osiągnięcia, za ogromną pracę dydaktyczną organizacyjną, za tę klasykę biologii i całą piękną mikrobiologię, które stanowią dorobek Profesora Węgrzyna, za Jego dotychczasowy i przyszły wkład w badania i rozwój nauki”. Prof. Józef Dulak z Uniwersytetu Jagiellońskiego pisze o prof. Węgrzynie „Tym, co charakteryzuje wybitnego uczonego i co jest podstawą wszelkich innych osiągnięć i zaszczytów są badania naukowe i odkrycia z tym związane. Zakres działalności badawczej profesora Grzegorza Węgrzyna jest bardzo duży i obejmuje, co nie jest częste wśród biologów ze względu na oczywistą konieczność specjalizacji, z jednej strony zagadnienia dotyczące biologii molekularnej bakteriofagów oraz bakterii a z drugiej tematykę mechanizmów molekularnych i sposobów leczenia chorób metabolicznych i neurodegeneracyjnych. W każdym z tych obszarów profesor Węgrzyn i kierowane przez niego zespoły mają bardzo duże osiągnięcia.

Profesor Węgrzyn zasłużył na uznanie nie tylko jako naukowiec, ale również jako nauczyciel i mentor. Jego zaangażowanie w kształcenie młodych naukowców oraz jego umiejętność inspirowania ich do podejmowania ambitnych badań jest nieoceniona. Louis Pasteur mówił: „Nauka nie zna kraju, ponieważ wiedza należy do ludzkości i jest pochodnią, która oświeca świat”. Profesor Węgrzyn, poprzez swoje badania i dydaktykę, nieustannie dąży do rozszerzania granic naszej wiedzy i oświeclania drogi przyszłym pokoleniom naukowców.

W konkluzji recenzji prof. Dulak napisał: „Pragnę wyrazić radość i zadowolenie z podjęcia przez Uniwersytet Rzeszowski inicjatywy nadania profesorowi Grzegorzowi Węgrzynowi tytułu doktora honoris causa. Wybitne osiągnięcia naukowe profesora Węgrzyna, połączone z intensywnym zaangażowaniem na rzecz środowiska naukowego zasługują na takie zauważenie i docenienie. Podkreślić należy także wymiar społeczny i etyczny jego aktywności, czego przejawem są w mojej ocenie badania nad znalezieniem nowych sposobów terapii wspomnianych chorób dziedzicznych

i neurodegeneracyjnych, które mam nadzieję doprowadzą do opracowania powszechnie dostępnych, a tym samym niekosztownych sposobów ograniczania postępu tych chorób. Z przyjemnością i satysfakcją przedstawiam moją opinię, z pełnym przekonaniem popierając wnioszek Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego o nadanie prof. dr hab. Grzegorzowi Węgrzynowi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Profesor Węgrzyn jest nie tylko wybitnym naukowcem, ale również osobą o ogromnym wpływie na rozwój młodych kadr naukowych. Jego promotorstwo 57 doktorów, z których wielu osiągnęło najwyższe stopnie naukowe, jest dowodem na Jego zaangażowanie w kształcenie przyszłych pokoleń badaczy. Thomas Edison powiedział: „Geniusz to jeden procent inspiracji i dziewięćdziesiąt dziewięć procent potu.” Profesor Węgrzyn jest żywym dowodem na prawdziwość tych słów, łącząc niezwykłą inspirację z ogromną pracowitością i wytrwałością. Jego wkład w naukę i medycynę jest nieoceniony, a jego osiągnięcia będą miały długotrwały wpływ na kolejne pokolenia badaczy. Dzisiaj, z dumą i wdzięcznością, przyznajemy profesorowi Grzegorzowi Węgrzynowi tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jego wybitne osiągnięcia naukowe, zaangażowanie w edukację i pasja do odkrywania nowych horyzontów stanowią wzór do naśladowania dla nas wszystkich. Gratulujemy profesorowi Węgrzynowi tego zaszczytnego wyróżnienia i życzymy mu dalszych sukcesów w jego niezwykle wartościowej pracy.

Prof. dr hab. Maciej Balawejder
Zakład Chemii i Toksykologii Żywności
Kolegium Nauk Przyrodniczych
Uniwersytetu Rzeszowskiego

fot. M. Świącicki

Wizyta ambasadora Austrii pana Adreasa Stadlera oraz pana posła prof. Pawła Kowala w Uniwersytecie Rzeszowskim

23 kwietnia br. w Uniwersytecie Rzeszowskim gościliśmy ambasadora Austrii pana Adreasa Stadlera oraz pana posła prof. Pawła Kowala. Zaproszeni goście wygłosili wykład pt. *Trzy wspólne wyzwania Polski i Austrii w Unii Europejskiej*. Już po raz kolejny swoją obecnością zaszczylił nas konsul generalny Austrii w Krakowie, pan Martin Gärtner.

Spotkanie było nie tylko okazją do wymiany poglądów, ale także do zacieśnienia więzi między Polską a Austrią, dwoma krajami będącymi członkami Unii Europejskiej i współpracującymi w wielu obszarach.

W trakcie wystąpienia poseł prof. Paweł Kowal poruszył istotne kwestie dotyczące tożsamości i obronności w kontekście aktualnych wydarzeń na granicy Polski z Ukrainą. Zazaczył, że obronność jest kluczowym elementem suwerenności i bezpieczeństwa państwa. Jednocześnie bardzo istotnym aspektem poruszonym podczas wystąpienia było wzmocnienie potencjału obronnego zarówno poprzez rozwój sił zbrojnych, jak i wzmacnianie współpracy obronnej z sojusznikami w ramach NATO oraz Unii Europejskiej.

W swoim wystąpieniu pan Ambasador Andreas Stadler podkreślił znaczenie współpracy między Polską a Austrią w kontekście wspólnych wyzwań stojących przed Unią Europejską. Zwrócił uwagę na trzy kluczowe obszary, które są istotne dla obu krajów: gospodarkę, politykę migracyjną oraz ochronę środowiska. Ambasador podkreślił wagę solidarności i współpracy między państwami członkowskimi UE w obliczu tych wyzwań oraz potrzebę wspólnego podejścia do ich rozwiązywania.

Studenci oraz kadra naukowa Uniwersytetu Rzeszowskiego mieli okazję nie tylko wysłuchać interesujących prezentacji, ale także zadać pytania i podzielić się swoimi spostrzeżeniami na temat przyszłości współpracy między Polską i Austrią w ramach Unii Europejskiej.

Wizyta Ambasadora Austrii pana Adreasa Stadlera oraz pana posła prof. Pawła Kowala w Uniwersytecie Rzeszow-

skim była nie tylko ważnym wydarzeniem akademickim, ale także znakiem solidarności i zaangażowania obu krajów w budowę wspólnej przyszłości w ramach Unii Europejskiej. Ambasador Austrii pan Andreas Stadler, jak również obecny na wykładzie konsul generalny, pan mgr Martin Gärtner, obejmują patronatem honorowym wydarzenia organizowane przez Bibliotekę Austriacką.

fot. M. Świąćicki

Uniwersytet Rzeszowski nawiązał współpracę z UNHCR

14 maja o godz. 13 w Sali Senatu UR JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego, prof. dr hab. Sylwester Czopek, podpisał list intencyjny stanowiący o współpracy pomiędzy UNHCR a Uniwersytetem Rzeszowskim. W spotkaniu wzięła udział Yolanda Ines Zapata Henry, Dyrektorka Biura Terenowego UNHCR ds. Uchodźców w Rzeszowie. W ramach projektu Regionalnej Inicjatywy Doskonałości, realizowanego przez naukowców z Uniwersytetu Rzeszowskiego, zostały podjęte działania wraz z UNHCR, które w konsekwencji pozwoliły na nawiązanie współpracy między uczelnią a UNHCR.

Obecnie w Polsce przebywa prawie milion uchodźców z Ukrainy, w większości kobiet i dzieci, co stanowi około 2,5% całkowitej populacji Polski. UNHCR koordynuje działania organizacji w ramach Regionalnego Planu Reagowania na Sytuację Uchodźców na Ukrainie (RRP) w Polsce, z których większość to organizacje polskie. UNHCR wspiera rząd Polski w zapewnieniu dostępu do terytorium, statusu prawnego i dokumentacji oraz dostępu do praw uchodźców. <https://www.unhcr.org/pl/>

Współpraca między UNHCR a Uniwersytetem Rzeszowskim będzie obejmować następujące obszary:

- Wspieranie działań badawczych i dialogu publicznego mających na celu poprawę warunków ochrony i rozwiązań oraz polityk publicznych, między innymi dla uchodźców w województwie podkarpackim;
- Opracowanie nowych treści akademickich związanych z ochroną

i rozwiązaniami dla uchodźców, bezpaństwowców, osób wewnątrznie przesiedlonych w ramach istniejących lub nowo utworzonych kursów, programów studiów magisterskich, szkół letnich i innych formatów akademickich;

– Zwiększanie świadomości i zaangażowania społeczności akademickiej poprzez udział w wydarzeniach informacyjnych, publicznych kampaniach informacyjnych, wystawach, imprezach okolicznościowych poświęconych m.in. ochronie i rozwiązaniom dla uchodźców, międzynarodowemu prawu uchodźczemu, prawom człowieka;

– Promowanie konkretnych form zaangażowania studentów i młodych profesjonalistów w dziedzinie ochrony i rozwiązań dotyczących uchodźców w programy wdrażane i/lub wspierane przez UNHCR i partnerów na Podkarpaciu i w Polsce;

– Promowanie równości płci i wspieranie grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności kobiet i mniejszości etnicznych wśród uchodźców, poprzez oferowanie możliwości odbycia stażu, stypendium.

fot. M. Świącicki

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Dariusz Wiczorek spotkał się z Kolegium Rektorskim Uniwersytetu Rzeszowskiego

11 czerwca 2024 r. Uniwersytet Rzeszowski miał zaszczyt gościć Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Dariusza Wiczorka. Minister spotkał się z Kolegium Rektorskim Uniwersytetu Rzeszowskiego, a w spotkaniu uczestniczył również Wicewojewoda Podkarpacki Wiesław Buż.

Celem wizyty Ministra było rozpoznanie potrzeb środowiska akademickiego oraz omówienie wyzwań, jakie stoją przed polską nauką. Spotkanie stanowiło okazję do ważnej dyskusji nad przyszłością szkolnictwa wyższego oraz rozwojem badań naukowych w Polsce.

Podczas spotkania Minister Dariusz Wiczorek poruszył kilka kluczowych zagadnień, m.in. omówił plany dotyczące przyszłych inwestycji. Zwrócił uwagę na konieczność zwiększenia finansowania badań naukowych, aby umożliwić polskim uczelniom realizację ambitnych projektów badawczych. Minister podkreślił również znaczenie pozyskiwania funduszy europejskich na rozwój badań naukowych i inwestycje w szkolnictwo wyższe. Ważnym punktem rozmowy były kwestie związane z planowaną nowelizacją ustawy o szkolnictwie wyższym, która ma na celu dostosowanie przepisów do współczesnych wymagań i wyzwań. Przed wizytą w Uniwersytecie Rzeszowskim Minister Dariusz Wiczorek gościł na Politechnice Rzeszowskiej,

gdzie spotkał się z rektorami podkarpackich uczelni. JM Rektor UR prof. dr hab. Sylwester Czopek nie mógł wziąć udziału w spotkaniu na Politechnice Rzeszowskiej, ponieważ w tym czasie społeczność akademicka Uniwersytetu Rzeszowskiego celebrowała obchody Święta Uniwersytetu Rzeszowskiego połączone z nadaniem godności doktora honoris causa prof. Grzegorzowi Węgrzynowi. Wizyta Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Dariusza Wiczorka była ważnym wydarzeniem dla Uniwer-

sytetu Rzeszowskiego. Spotkanie z Kolegium Rektorskim oraz obecność Wicewojewody Podkarpackiego Wiesława Buża podkreśliły znaczenie dialogu między władzami uczelni a przedstawicielami rządu w zakresie rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce. Minister Dariusz Wiczorek wyraził gotowość do współpracy i wsparcia dla inicjatyw podejmowanych przez Uniwersytet Rzeszowski, co daje nadzieję na dalszy dynamiczny rozwój uczelni.

fol. M. Świąćicki

Profesury w Kolegium Nauk Medycznych prof. dr hab. n. med. Bogumił Lewandowski

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej 29 lutego 2024 r. nadał Bogumiłowi Lewandowskiemu tytuł naukowy profesora. Profesor Bogumił Lewandowski związany jest z Uniwersytetem Rzeszowskim od blisko 20 lat. Z urodzenia wrocławianin, gdzie spędził dzieciństwo i wczesne lata młodości, z wyboru rzeszowianin, gdzie mieszka od 1974 r. Po ukończeniu studiów na Wydziale Lekarskim, kierunku stomatologicznym Akademii Medycznej w Gdańsku ze smutkiem opuścił ukochany Gdańsk i przyjął ofertę pracy w Rzeszowie. Tak rozpoczął się – jak twierdzi – nowy rozdział życia, w Rzeszowie nowym i nieznanym zupełnie zakątku Polski. Pocieszeniem było jedynie to, że było to miasto wojewódzkie z możliwością rozwoju. Perspektywa interesującej pracy spowodowała, że Rzeszów stał się miastem, w którym zamieszkał na stałe. Były propozycje powrotu, jednak stał się rzeszowianinem, trochę z konieczności, a może z wyboru. W roku 1999, wtedy jeszcze dr nauk medycznych, uhonorowany został przez Prezydenta i Radę Miasta Rzeszowa Nagrodą Miasta Rzeszowa II stopnia za osiągnięcia w dziedzinie nauki i techniki. Początkowo pracował w Zespole Opieki Zdrowotnej dla miasta Rzeszowa, równocześnie w ramach wolontariatu odbywał specjalizację z chirurgii stomatologicznej, a następnie już w ramach etatowego zatrudnienia z chirurgii szczękowo-twarzowej w naówczas Wojewódz-

kim Szpitalu Zespołowym. Oprócz kształcenia zawodowego interesowała go zawsze praca naukowa. Nawiązał współpracę początkowo z Akademią Medyczną w Łodzi, po zmianie nazwy Uniwersytetem Medycznym, gdzie w 1990 r. pod kierunkiem prof. dr hab. Wiesławy Perczyńskiej-Partyki – kierownika Kliniki Chirurgii Szczękowo-Twarzowej obronił pracę doktorską, a w 2009 r. po kolokwium habilitacyjnym uzyskał stopień doktora habilitowanego. W tym miejscu należy podkreślić, że był pierwszym lekarzem stomatologiem w naszym kraju, który uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego, pracując poza „ośrod-

kami uniwersyteckimi”. Pracę etatową w Uniwersytecie Rzeszowskim rozpoczął na rok przed uzyskaniem habilitacji. W pracy zawodowej i naukowej przeszedł wszystkie szczeble kariery zawodowej i naukowej do obecnie kierownika Kliniki Chirurgii Szczękowo-Twarzowej Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego w Rzeszowie. W trakcie pracy zawodowej odbył wiele specjalistycznych kursów, indywidualne staże naukowe w kraju i dwukrotnie za granicą. Jego działalność naukowa jako lekarza zatrudnionego w wielospecjalistycznym szpitalu dotyczyła różnych obszarów badawczych, szeroko pojętych aspektów patologii szczę-

kowo-twarzowej, jamy ustnej i twarzy łączących się w ramach chirurgii szczękowo-twarzowej i chirurgii stomatologicznej.

Dorobek naukowy Profesora to publikacje i artykuły o łącznej punktacji w czasopismach ze współczynnikiem wpływu IF: 81,278 zaś publikacje oceniane wg KBN/MNiSzW to 3635 punktów. Liczba cytowań według bazy Web of Science Core Collection bez autocytaowań – 244 a Index Hirsha według bazy Scopus i bazy Web of Science wynosi 10.

Pierwsze podejmowane samodzielnie prace badawcze i doktorat na przełomie lat 80/90 XX w. należały do oryginalnych w piśmiennictwie medycznym i przyczyniły się do rozwiązania trudnego problemu przedłużających się krwawień i wtórnych powikłań krwotocznych po zabiegach chirurgicznych w jamie ustnej u pacjentów z zaburzeniami krzepnięcia i hemostazy. W poszukiwaniu rozwiązań trudnego klinicznie problemu wykazał, że nie tylko suplementacja brakujących czynników krzepnięcia, jak dotąd uważano, ale przede wszystkim leczenie miejscowe i zaopatrzenie rany odgrywa kluczową rolę w zapobieganiu krwawieniom i wytworzeniu prawidłowego skrzepu, który jest najlepszym „opatrunkiem biologicznym” dla gojącej się rany w jamie ustnej i tkanki kostnej. Innowacyjność tego projektu badawczego polegała na wykorzystaniu biologicznych klejów tkankowych po usunięciu zębów u pacjentów z hemofilią oraz z innymi zaburzeniami hemostazy osoczowej. Metoda pozwoliła na opracowanie ambulatoryjnego trybu chirurgicznych zabiegów stomatologicznych u chorych na hemofilię, co skraca czas leczenia i obniża koszty bez konieczności hospitalizacji tych chorych.

Drugi kierunek badawczy, który w dorobku naukowym i publikacjach Profesora Bogumiła Lewandowskiego jest ważny, dotyczy „opracowania epidemiologii obrażeń i złamań szczękowo-

-twarzowych w rejonie Podkarpacia szczególnie z uwzględnieniem obrażeń wielonarządowych. W piśmiennictwie medycznym brak było opracowań i danych epidemiologicznych dotyczących tego zagadnienia w południowo-wschodniej części naszego kraju. Pierwsza publikacja przedstawiała retrospektywną wieloczynnikową ocenę występowania, przyczyn i wyników leczenia obrażeń szczękowo-twarzowych. Późniejsze publikacje dostarczały cennych informacji naukowych, jak również w wymiarze praktycznym mogły być wykorzystywane w działalności klinicznej do planowania sposobów leczenia i oceny postępowania terapeutycznego. Z urazowymi obrażeniami i złamaniami oczodołów wiąże się projekt badawczy realizowany w Klinice Chirurgii Szczękowo-Twarzowej pt.: *Modelowanie i formowanie standardowych płytek służących do zopatrzywania złamań dna oczodołów*. Projekt powstał w ramach współpracy z Katedrą Kompozytów Polimerowych Politechniki Rzeszowskiej, kierowanej przez prof. dr. hab. inż. Mariusza Oleksego. Innowacyjność projektu polegała na dopasowaniu implantu na modelach z wydruku 3D, uzyskanego na podstawie badania KT. Metoda zapewnia dokładne przyleganie implantu do szczeliny złamania, skraca czas leczenia oraz ogranicza powikłania pooperacyjne.

Zagadnienia dotyczące raka jamy ustnej to obszar aktywności naukowej beneficjenta w zakresie onkologii szczękowo-twarzowej. Prowadzono równolegle kilka tematów badawczych dotyczących chorych operowanych z powodu raków jamy ustnej. Można określić je wspólnym tytułem „wczesne wykrywanie, profilaktyka i jakość życia chorych po leczeniu raka jamy ustnej oraz usprawnienie metod rekonstrukcji ubytków tkanek po resekcji raka”. Postępujący wzrost zachorowań na nowotwory złośliwe pochodzenia nabłonkowego głowy i szyi, w tym raka jamy ustnej, stano-

wi poważny problem współczesnej onkologii. Całkowite przeżycie i czas wolny od wznowy miejscowej zależy między innymi od wczesnego rozpoznania i stopnia zaawansowania klinicznego. W Polsce nadal ponad 70% chorych zgłasza się zbyt późno do leczenia, w III, IV stadium rozwoju choroby, co potwierdza między innymi niską świadomość prozdrowotną osób w kraju. W związku z tym zrealizowano projekt wieloosrodkowy z Kliniką Chirurgii Szczękowo-Twarzowej AM w Łodzi, którego celem była ocena zachowań prozdrowotnych oraz świadomości onkologicznej pacjentów w zakresie objawów, czynników ryzyka i możliwości leczenia nowotworów złośliwych jamy ustnej. Badania wykazały, co prawda zadawalający poziom świadomości onkologicznej, to jednak 1/3 respondentów opowiedziała się za niekonwencjonalnymi metodami leczenia i lękem przed chorobą. Z badań wynika również, że problem opóźnień w leczeniu raków jamy ustnej zależy od wypierania choroby, niskiej świadomości onkologicznej pacjentów oraz braku świadomości powagi choroby i przeświadczenia „lepiej nie ruszać”. W latach 2016/2017 Profesor był koordynatorem Ogólnopolskiego Programu Profilaktyki Nowotworów Głowy i Szyi w województwie podkarpackim, w ramach którego prowadzono promocję badań profilaktycznych, promocję zdrowia jamy ustnej, edukację na temat czynników ryzyka z uwzględnieniem zakażeń wirusowych, w tym HPV, szkodliwego wpływu niekonwencjonalnych zachowań seksualnych (seks oralny), wczesnych objawów i metod leczenia. Z programem korespondowały badania prowadzone wśród młodzieży akademickiej UR, wywiady w miejscowej prasie i radiu.

Leczenie nowotworów złośliwych części twarzowej czaszki to trudny problem onkologii, chirurgii szczękowo-twarzowej i chirurgii rekonstrukcyjnej, który pomimo postępów leczenia

jest ciągle niedoskonały w aspekcie powikłań i jakości życia po zakończeniu leczenia. Zagadnieniom jakości życia po leczeniu onkologicznym Profesor Bogumił Lewandowski poświęcił kilka publikacji, które dotyczą występowania różnego rodzaju deformacji pooperacyjnych, zaburzeń estetyczno-czynnościowych, często utraty mowy i trudności w komunikacji werbalnej, powoduje to utrudniony powrót do codziennych czynności życiowych i nasila stany depresyjne i często konieczność pomocy psychologicznej.

W ramach doświadczalnych zagadnień onkologii szczękowo-twarzowej wraz z zespołem pracowników naukowych Przyrodniczo-Medycznego Centrum Badań Innowacyjnych Kolegium Nauk Medycznych: prof. dr. hab. Jackiem Tabarkiewiczem, prof. dr. hab. Izbą Zawlik były realizowane badania i projekty naukowe dotyczące zaburzeń molekularnych w nowotworach głowy i szyi, badania epigenetyczne w raku płaskonabłonkowym jamy ustnej, badania aktywności cytokin śliny i czynnika martwiczego nowotworu jako markerów wczesnego wykrywania raka jamy ustnej. Z zagadnieniem raka jamy ustnej związane są badania dotyczące planowania zabiegów rekonstrukcyjnych po resekcji żuchwy na podstawie modeli wykonanych metodami RE/CAD/RP. Projekt był realizowany wspólnie z Politechniką Rzeszowską. Wykorzystanie technologii CAD, CAM na podstawie danych uzyskanych w procesie obrazowania pozwala na dokładniejsze zaplanowanie operacji, przygotowanie modeli 3D, szablonów chirurgicznych oraz gotowych spersonalizowanych implantów. Badania i publikacje związane z problematyką raka skóry twarzy oraz z zabiegami naprawczymi i rekonstrukcją ubytków tkanek po resekcji ognisk BCC i SCC stanowiły istotną część dorobku naukowego profesora. Ważnym osiągnięciem naukowym w tym zakresie było opracowanie wskazań do rekonstrukcji ubytków tkanek twarzy

płatami wyspowymi podskórnymi uszypułowanymi, które spełniały oczekiwania terapeutyczno-estetyczne zarówno chorych, jak i lekarzy. Z problemem raka skóry wiąże się także udział w wielośrodkowym projekcie badawczym „Epidemiologia raka skóry w populacji Polski” realizowanym wspólnie z Kliniką Dermatologii, Wenerologii i Dermatologii Dziecięcej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, którego efektem były publikacje w renomowanych zagranicznych czasopismach medycznych. W dekadzie 2010–2019 Profesor Bogumił Lewandowski był dyrektorem Instytutu Położnictwa i Ratownictwa Medycznego UR, jego dorobek naukowy w tym okresie wzbogacił się o nowe zagadnienia i doświadczenia łączące chirurgię szczękowo-twarzową z ratownictwem medycznym. Projekty badawcze realizowane w tym czasie dotyczyły organizacji, zagrożeń zawodowych i oceny standardów postępowania ratowniczego zespołów ratownictwa medycznego. Ratownik medyczny to nowy zawód medyczny mający ściśle określone zadania i kompetencje, często niedoceniany i nieprawidłowo postrzegany w społeczeństwie. Badania wykazały brak wiedzy w społeczeństwie na temat kompetencji, roli i miejsca ratowników medycznych w grupie zawodów medycznych oraz ograniczenie zaufania do ratowników medycznych samodzielnie realizujących wezwania ZRM. Pod kierunkiem profesora przeprowadzono badania symulatorowe porównujące jakość zabiegów resuscytacyjnych wykonywanych przez dwu- i trzyosobowe podstawowe zespoły ratownictwa medycznego. Ważnym tematem badawczym podejmowanym przez Profesora z grupą pracowników Instytutu Ratownictwa Medycznego była realizacja projektu badawczego dotyczącego epidemiologii stanów zagrożenia życia mieszkańców województwa podkarpackiego oraz występowanie zaburzeń traumatycznych i stresu pourazowego (PSD – Post-Traumatic Discorders)

wśród personelu medycznego i pourazowego stresu.

O różnorodności zainteresowań naukowych Profesora świadczą inne projekty realizowane w zespole, którym kieruje. Były to tematy mające ważne znaczenie w praktyce klinicznej. Między innym w ramach badań i grantów statutowych realizowano tematy: „Zaburzenia parametrów równowagi oksydacyjnej u chorych w przebiegu zakażeń okołoszczękowych i zapaleń tkanek okołowierchołkowych zębów jako markerów zakażeń”, „Częstość występowania, czynniki ryzyka i patogenezę dysfunkcji narządu żucia i zaburzeń czynnościowych po operacjach w zakresie części twarzowej czaszki”, „Ocena czynników ryzyka powikłań i zaburzeń świadomości u chorych leczonych chirurgicznie w rejonie części twarzowej czaszki z uwzględnieniem majaczenia”.

Profesor Bogumił Lewandowski od wielu lat łączy z powodzeniem pracę naukową z aktywnością społeczną. Od 2001 r. jest konsultantem wojewódzkim w dziedzinie chirurgii szczękowo-twarzowej dla województwa podkarpackiego. W latach 1997–2015 pracował jako biegły sądowy z listy Sądu Okręgowego w Rzeszowie w dziedzinie chirurgii szczękowo-twarzowej, chirurgii stomatologicznej i stomatologii ogólnej, w latach 2012–2015 uczestniczył jako członek w pracach Państwowej Komisji Egzaminacyjnej Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego (PES) w dziedzinie chirurgii szczękowo-twarzowej. W 2013 r. na Sesji Forum Zdrowia Podkarpacia, zorganizowanym przez Urząd Marszałkowski i posłankę na Sejm prof. Józefinę Hryniewicz, przedstawił wykład „Stan opieki stomatologicznej nad dziećmi i młodzieżą do 18 roku życia na Podkarpaciu”. Z wielu wyróżnień, nagród i odznaczeń, jakimi został uhonorowany, wymienić należy: Srebrny i Brązowy Krzyż Zasługi, Medal Edukacji Narodowej, Nagrodę II Miasta Rzeszowa w Dzie-

dzinie Nauki i Techniki (za całokształt działalności naukowo-badawczej), Medal Zasłużony dla Stomatologii Polskiej, Honorowy Członek Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego oraz Godność Bene Meritus Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, Złotą i Srebrną Honorową Odznakę Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. Na wyróżnienie zasługuje bogata działalność na forum Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, którego jest członkiem od 1975 r. Pełnił czterokrotnie

funkcję Prezesa Oddziału Rzeszowskiego PTS. Przez dwie kadencje pracował w Zarządzie Głównym: jako V-Przewodniczący, a następnie jako członek Prezydium. Przewodniczył Komisji Godności Odznaczeń Honorowych Zarządu Głównego PTS (2014–2023). Jest członkiem wielu towarzystw naukowych: Europejskiego Towarzystwa Chirurgii Czaszkowo-Szczękowo-Twarzowej, Polskiego Towarzystwa Chirurgii Czaszkowo-Szczękowo-Twarzowej i Chirurgii Szczękowo-Twarzowej i Chirurgii Stomatologicznej, Polskiego Towarzy-

stwa Chirurgii Plastycznej, Rekonstrukcyjnej i Estetycznej, sekcji Radiologii Szczękowo-Twarzowej i Stomatologicznej Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, Polskiego Towarzystwa Chirurgii Podstawy Czaszki (1999–2015), Polskiego Towarzystwa Dysfunkcji Narządu Żucia, Sekcji Dermatologii Chirurgii Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego.

fot. M. Świąćicki

Prof. dr hab. n. med. Beata Sas-Korczyńska

10 czerwca 2024 roku Prezydent RP wręczył Pani dr hab. n. med. Beacie Sas-Korczyńskiej akt nadania tytułu profesora. Pani Profesor od 2019 r. jest pracownikiem Uniwersytetu Rzeszowskiego w Kolegium Nauk Medycznych w Instytucie Nauk Medycznych w grupie pracowników badawczo-dydaktycznych. Jest kierownikiem Zakładu Onkologii, Radioterapii i Medycyny Translacyjnej i od 2019 r. Przewodniczącą Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Pani Profesor jest absolwentką Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie (obecnie Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum), którą ukończyła w 1991 r., otrzymując Dyplom Lekarza. W roku 1997 uzyskała tytuł lekarza specjalisty w zakresie radioterapii onkologicznej.

Wykształcenie uzupełniają ukończone z uzyskaniem dyplomu studia podyplomowe:

- *Zarządzanie sferą usług medycznych* (Akademia Ekonomiczna w Krakowie, 2003 r.),
- *Prawo medyczne i bioetyka* (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, 2018 r.),
- *Niekomercyjne badania kliniczne – projektowanie, realizacja i zarządzanie* (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, 2021 r.).

W 1997 r. na podstawie rozprawy doktorskiej *Analiza przyczyn niepowodzeń leczenia u chorych na raka krtani po całkowitym wycięciu krtani i pooperacyjnej radioterapii* uzyskała

stopień **doktora nauk medycznych w zakresie medycyny** (uchwała Rady Naukowej Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie).

Natomiast w 2012 r. na podstawie oceny ogólnej dorobku naukowego i przedstawionej rozprawy habilitacyjnej *Badania nad skutecznością różnych sposobów skojarzonego leczenia chorych na ograniczoną postać drobnokomórkowego raka płuca* otrzymała stopień **doktora habilitowanego nauk medycznych w dziedzinie medycyna, specjalność – radioterapia onkologiczna** nadany uchwałą Rady Naukowej Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie.

Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 marca 2024 r. uzyskała tytuł **profesora nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki medyczne**.

W okresie 1991–2019 była pracownikiem naukowo-badawczym w Centrum Onkologii, Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie Oddział w Krakowie. Dodatkowo pracowała jako nauczyciel akademicki w krakowskich uczelniach: Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum (1992–1995 oraz 2018–2021), Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica, Wydział Fizyki i Informatyki Stosowanej (2012–2017), Akademia Ignatianum (2014–2017), Uniwersytet Pedagogiczny (2018–2019). Ponadto prowadziła zajęcia dydaktyczne na kursach dla lekarzy organizowanych przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego.

Odbyła liczne szkolenia krajowe i zagraniczne m.in. we Włoszech, Hiszpanii czy USA.

Dorobek naukowy Pani Profesor obejmuje: ponad sto pełnotekstowych prac opublikowanych w recenzowanych czasopismach o szerokim zasięgu międzynarodowym, dziesięć rozdziałów w podręcznikach, jedną monografię, która była podstawą postępowania habilitacyjnego, ponad sto prezentacji na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, których streszczenia zostały opublikowane w suplementach recenzowanych czasopism naukowych lub materiałach zjazdowych, oraz ponad 50 wykładów wygłoszonych na zaproszenie.

Osiągnięcia naukowo-badawcze Pani Profesor koncentrują się wokół następujących tematów:

1) Ocena efektywności metod stosowanych w diagnostyce i leczeniu chorych na drobnokomórkowego raka płuca poprzez badanie:

a. wpływu różnych sposobów kojarzenia chemioterapii i radioterapii oraz stosowania profilaktycznego napromieniania mózgu na wyniki i tolerancję leczenia ze szczególnym uwzględnieniem czynników ryzyka rozwoju powikłań w płucach,

b. stosowanych metod diagnostycznych z uwzględnieniem użyteczności diagnostycznej wybranych markerów nowotworowych i czynników wzrostu;

2) Badania nad rakiem piersi, które obejmowały:

c. charakterystykę kliniczną i molekularną oraz wyniki leczenia ze szczególnym uwzględnieniem rzadkich typów raka piersi, w tym raka piersi u mężczyzn,

d. ocenę czynników ryzyka rozwoju powikłań kardiologicznych po leczeniu przeciwnowotworowym,

e. występowanie drugich pierwotnych nowotworów zarówno synchronicznych, jak i metachronicznych u chorych na raka piersi;

3) Ocena skuteczności radioterapii w leczeniu chorych na raka krtani i inne nowotwory terenu głowy i szyi z uwzględnieniem rzadkich typów nowotworów;

4) Badania nad efektywnością radioterapii hadronowej z uwzględnieniem:

f. radioterapii neutronowej stosowanej w leczeniu nowotworów terenu głowy i szyi,

g. radioterapii protonowej stosowanej w leczeniu czerniaka błony naczyniowej oka oraz nowotworów zlokalizowanych poza narządem wzroku, ze szczególnym uwzględnieniem tolerancji leczenia oraz aspektów związanych z planowaniem i dozymetrią;

5) ocena skuteczności radioterapii w leczeniu skojarzonym czy w postępowaniu paliatywnym, w tym między innymi w przypadku raka płuca, mnogich przerzutów do kości, lokalizacji przerzutów w naczyniówce gałki ocznej czy lokalizacji nawrotów raka piersi.

Niektóre prace zostały nagrodzone. W 1992 r. otrzymała Nagrodę Dyrektora Krakowskiego Oddziału Centrum Onkologii dla Młodych Pracowników. Dwukrotnie była laureatem Nagrody Dyrektora Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie: w 2002 r. w kategorii prac opublikowanych w czasopismach zagranicznych, a w 2014 – w kategorii najlepsza praca oryginalna. W roku 2016 wraz z zespołem autorów otrzymała Nagrodę im. Hilarego Koprowskiego przyznaną przez Polskie Towarzystwo Onkologiczne za najlepszą polską pracę naukową w dziedzinie onkologii za rok 2016.

Pani Profesor była promotorem w dwóch przewodach doktorskich oraz recenzentem dziesięciu prac doktorskich i habilitacyjnych. Ponadto była kierownikiem specjalizacji w zakresie radioterapii onkologicznej dziesięciu lekarzy. Jest ekspertem zewnętrznym w Agencji Badań Medycznych (ABM), wchodzi w skład Komitetu Redakcyjnego *Reports of Practical Oncology and Radiotherapy* oraz jest członkiem Rady Redakcyjnej *Nowotwory Journal of Oncology*.

Jest członkiem towarzystw naukowych: Polskie Towarzystwo Onkologiczne, European Society for Radiotherapy and Oncology (ESTRO), Towarzystwo Lekarskie Krakowskie. Pani Profesor dwukrotnie była odznaczona Krzyżem Zasługi: w 2011 roku srebrnym, a w 2016 – złotym.

Habilitacje w Kolegium Nauk Medycznych dr hab. Edyta Łuszczki, prof. UR

18 kwietnia 2024 r. podczas posiedzenia Rady Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego podjęto uchwałę w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu pani dr Edyty Łuszczki.

Podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego był monotematyczny cykl sześciu publikacji naukowych pod tytułem „Spoczynkowa przemiana materii i skład ciała dzieci i młodzieży aktywnych fizycznie”. Sumaryczny Impact Factor (IF) dla sześciu publikacji naukowych stanowiących podstawę do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego wynosi **22,708**. Suma punktów według punktacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW)/ Ministerstwa Edukacji i Nauki (MEiN) to **550**.

Pani dr hab. Edyta Łuszczki zatrudniona jest w Uniwersytecie Rzeszowskim od 2013 r. Jest wiceprezesem Europejskiej Grupy do Spraw Otyłości u Dzieci (European Childhood Obesity Group), członkiem międzynarodowego Konsorcjum I.Family, członkiem grupy NCD Risk Factor Collaboration (NCD-RisC) oraz członkiem Polskiego Towarzystwa Dietyki. W swojej szerokiej współpracy międzynarodowej realizuje projekty naukowe, uczestnicząc w spotkaniach, stażach oraz będąc członkiem zespołów badawczych.

W swojej pracy naukowej realizuje projekty i badania dotyczące głównie żywienia i stylu życia dzieci i młodzie-

ży, a także osób dorosłych. Jest autorką i współautorką ponad 70 publikacji naukowych o łącznej liczbie punktów **Impact Factor 711**.

Brała czynny udział w ponad 40 konferencjach krajowych i zagranicznych. Jest edytorem w czasopismach naukowych (między innymi Scientific Reports, Frontiers in Nutrition), recenzentem ponad 50 publikacji i członkiem zespołów recenzyjnych czasopism naukowych. Bierze udział w licznych grantach i projektach naukowych, współpracując z naukowcami z kraju oraz Europy. W 2021 r. otrzymała grant Narodowego Centrum Nauki w ramach konkursu MI-NIATURA 5.

Obecnie jest członkiem zespołu w ramach grantu Horyzont Europa – EprObes (early prevention of Obesity), członkiem zespołu w granice *Undergraduate Medical University Module in Nutrition: Connecting health and nutrition to help reducing non-communicable diseases* realizowanym w ramach ERASMUS+ Programme. Bierze także udział jako członek zespołu w badaniu klinicznym *Goat Infant Formula Feeding and Eczema (the GlraFFE Study)*.

Była członkiem wielu komitetów naukowych i organizacyjnych konferencji krajowych międzynarodowych. Pani dr hab. Edyta Łuszczki jest rów-

niez ekspertem Najwyższej Izby Kontroli (NIK) w zakresie żywienia dzieci i młodzieży. W Kolegium Nauk Medycznych jest odpowiedzialna za współpracę ze Stowarzyszeniem Krajowej Unii Producentów Soków (KUPS).

W pracy zawodowej nieustannie poszerza swoje kompetencje dydaktyczne i naukowe, biorąc między innymi udział w stażach i wizytach studyjnych (maj 2014 r. Uniwersytet Humboldtów w Berlinie oraz Copenhagen Business School w Kopenhadze). W 2019 r. w ramach współpracy

z Leibniz Institute for Prevention Research and Epidemiology – BIPS odbyła staż, a w maju 2022 r. wizytę studyjną w Institute of Food Science and Technology and Nutrition (ICTAN) w Madrycie, zaś w listopadzie 2022 r. w Clermont Auvergne University (Clermont-Ferrand, Francja). W lipcu 2022 i czerwcu 2023 r. wyjechała na wizytę studyjną do Uniwersytetu w Uppsali (Szwecja). Trzymiesięczny staż Pani dr hab. Edyta Łuszczki odbyła w firmie „Baszpol” Sp. z o.o. w ramach projektu „Nauka idzie w praktykę” zorganizowanego

przez Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. (marzec–maj 2015). W 2017 r. otrzymała Nagrodę Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego za działalność naukową, a w szczególności za uzyskanie stopnia doktora przed 30. rokiem życia. W 2020 r. została uhonorowana Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, a w 2023 r. otrzymała Laur Studentów UR („Przyjaciel studentów”).

Dr hab. Rafał Podgórski, prof. UR

8 kwietnia 2024 r. uchwałą Rady Naukowej Kolegium Nauk Medycznych **Rafał Podgórski** otrzymał stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk medycznych.

Osiągnięciem naukowym stanowiącym podstawę nadania stopnia doktora habilitowanego był monotematyczny cykl sześciu publikacji zatytułowany „Zaburzenie biosyntezy i metabolizmu hormonów steroidowych w wybranych chorobach przewlekłych u dzieci”. Tematyka tych publikacji koncentruje się na zagadnieniach opisujących rolę hormonów steroidowych oraz aktywności enzymów biorących udział w ich biosyntezie i metabolizmie w przebiegu takich chorób jak: mukowiscydoza, otyłość, zespół płodowych zaburzeń alkoholowych czy wrodzony przerost nadnerczy. Sumaryczna liczba punktów **IF** uzyskana z tych publikacji wynosi **29,88 pkt**, a liczba punktów **MEiN** – **595**.

Pan dr hab. Rafał Podgórski od 2015 r. jest zatrudniony w Zakładzie Biochemii i Chemii Ogólnej Instytutu Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego na stanowisku adiunkta. W latach 2016–2019 był zastępcą dyrektora Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego, a od 1 października 2019 r. pełni funkcję prodziekana Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Jest absolwentem Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, gdzie w roku 2008 ukończył studia na Wydziale Farmaceutycznym i uzyskał dyplom magistra farmacji. W latach 2010–2014 studiował w ramach Interdyscyplinarnych Studiów Doktoranckich realizowanych w Katedrze Chemii, Zakładzie Chemii Nieorganicznej Wydziału Farmaceutycznego w Lublinie. Studia te zostały w 2014 r. uwieńczone doktoratem z dziedziny nauk farmaceutycznych na podstawie dysertacji pt. „Metody przygotowania próbki do analizy chromatograficznej”.

Zainteresowania naukowe Pana Podgórskiego koncentrują się na zagadnieniach związanych z wykorzystaniem metod analitycznych, głównie chromatografii w diagnostyce chorób i zaburzeń zdrowotnych. Tematyka jego publikacji dotyczy między innymi oceny zaburzeń hormonalnej regulacji odżywiania w mukowiscydozie, zastosowania berberyny w prewencji i leczeniu chorób cywilizacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem zespołu metabolicznego, roli czynników epigenetycznych w etiologii i przebiegu reumatoidalnego zapalenia stawów czy oceny skuteczności dostarczania leków do komórek nowotworowych poprzez pomiar czasu relaksacji w hodowlach komórkowych 3D przy zastosowaniu rezonansu magnetycznego. Jest współautorem 36 artykułów naukowych w czasopiśmie i 65 rozdziałów w monografiach. 27 publikacji w czasopiśmie znajduje się na liście *Journal Citation Reports* (JCR). Jest

pierwszym, drugim lub autorem korespondującym w 24 publikacjach, w tym w 16 w czasopiśmie znajdujących się na liście JCR. Do Jego dorobku zalicza się także siedem streszczeń zjazdowych. **Łączna liczba Impact Factor** wszystkich publikacji wynosi **123,06** pkt, oraz **3669** pkt **MNiSzW**, zaś Indeks Hirscha wg baz *Web of Science* oraz *Scopus* wynosi **10**.

Dr hab. Rafał Podgórski aktywnie zabiegał i uczestniczył w realizacji wielu projektów badawczych, pełniąc w nich rolę kierownika (grant NCN – konkurs Miniatura 6 pt. *Diagnostyka zaburzeń metabolizmu hormonów steroidowych u pacjentów dotkniętych zespołem FAS* (2022/06/X/NZ5/01633) i współwykonawcy, m.in. w wieloosrodkowym projekcie pt. *Częstość występowania otyłości monogenowej wśród polskich dzieci i młodzieży z otyłością olbrzymią – polsko-niemieckie badania kliniczne i genetyczne* (2021/41/B/NZ5/01676) oraz w projekcie pt. *Nowy system dostarczania leku-badania MRI* (2012/07/B/NZ7/03618) finansowanych przez NCN w ramach programu OPUS. Był także głównym wykonawcą projektu *Human Performance Program – monitorowanie wybranych parametrów zdrowotnych żołnierzy sił specjalnych* nr N3_081 (44/UR/1/DG/PCI/2021) finansowanym przez Podkarpackie Centrum Innowacji.

Aktywnie współpracuje z wieloma ośrodkami w kraju i za granicą, w tym z Laboratorium Endokrynologicznym IV Kliniki Szpitala Uniwersyteckiego w Monachium, Uniwersytet Ludwika i Maksymiliana w Monachium, Zakładem Botaniki Farmaceutycznej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, Kliniką Diabetologii, Auksologii i Otyłości Wieku Rozwojowego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Katedrą i Kliniką Endokrynologii, Przemiany Materii i Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Katedrą Pediatrii Śląskiego Uniwersytetu

Medycznego w Katowicach, Centrum Kompleksowej Diagnostyki i Terapii Dzieci z FASD Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego im. św. Ludwika w Krakowie, Kliniką Alergologii i Mukowiscydozy oraz II Kliniką Pediatrii, Endokrynologii i Diabetologii Dziecięcej Klinicznego Szpitala Wojewódzkiego nr 2 w Rzeszowie, co podkreśla praktyczny wymiar realizowanych tematów badawczych. W ramach powyższej współpracy pełni także funkcję promotora pomocniczego rozprawy doktorskiej lek. Marty Sumińskiej, słuchaczki szkoły doktorskiej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Był uczestnikiem licznych szkoleń oraz trzech staży naukowych w Zakładzie Farmakokinetyki Instytutu Farmaceutycznego w Warszawie (2020), Zakładzie Chemii Leków, Analizy Farmaceutycznej i Biomedycznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (2022) i w Laboratorium Endokrynologicznym Uniwersytetu Ludwika i Maksymiliana w Monachium (2022).

Na uwagę zasługuje szeroka działalność organizacyjna, którą prowadzi dr hab. Rafał Podgórski, związana nie tylko z pełnioną funkcją prodziekana Kolegium Nauk Medycznych, ale również członkostwem w wielu komisjach, zespołach roboczych i radach.

W 2019 r. otrzymał nagrodę zespołową JM Rektora UR za przygotowanie wniosku o uzyskanie przez Wydział Medyczny UR uprawnień do nadawania stopnia doktora nauk medycznych, a w 2021 r. nagrodę JM Rektora UR za znaczący wkład w rozwój i funkcjonowanie Uczelni.

Jest również reprezentantem Uczelni w Komisji Jakości Kształcenia KRAUM. Prywatnie dr hab. Rafał Podgórski jest mężem i ojcem trzech synów, fanem sportu oraz alternatywnej muzyki rockowej.

Habilitacje w Kolegium Nauk Przyrodniczych dr hab. Piotr Potera, prof. UR

Dr hab. Piotr Potera urodził się w 1974 r. w Krakowie. W roku 1993 ukończył I Liceum Ogólnokształcące im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle w klasie o profilu matematyczno-fizycznym jako finalista Olimpiady Fizycznej. Bezpośrednio po zdaniu egzaminu dojrzałości podjął studia na kierunku fizyka w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie. Studia ukończył w 1998 r. po przedstawieniu i obronie pracy magisterskiej z wynikiem bardzo dobrym. Po zatrudnieniu na stanowisku asystenta pracował w Zakładzie Fizyki Półprzewodników Instytutu Fizyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie (późniejszy Uniwersytet Rzeszowski), zajmując się zagadnieniami związanymi z centrami barwnymi i defektami w materiałach laserowych.

Zebrany w trakcie pracy w Zakładzie Fizyki Półprzewodników Instytutu Fizyki materiał doświadczalny oraz wyniki prac naukowych opublikowane w latach 1998–2004 pozwoliły na otwarcie przewodu doktorskiego, którego promotorem był prof. dr hab. Andrzej Matkowski. W roku 2004 przedstawił rozprawę doktorską „Centra barwne w kryształach $Gd_3Ga_5O_{12}$, $LiNbO_3$, $YAlO_3$ ”, która została dopuszczona do publicznej obrony. Rada Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Rzeszowskiego nadała mu w dniu 18 listopada 2004 r. stopień naukowy doktora nauk fizycznych w zakresie fizyki, wyróżniając przy tym rozprawę doktorską. W latach 2005–2009 pracował jako adiunkt w Zakładzie Fizyki Półprzewodników Instytutu Fizyki UR w Rzeszowie, zaś od roku 2010 do 2013 jako adiunkt w Zakładzie Informatyki Stosowanej Instytutu Fizyki UR w Rzeszowie, pełniąc rolę kierownika Pracowni Komputerowej. W latach 2013–2021 był adiunktem i starszym wykładowcą w Katedrze Fizyki Doświadczalnej Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Rzeszowskiego. Od 1.09.2021 pracuje jako adiunkt badawczo-dydaktyczny w Katedrze Materiałów Funkcjonalnych Instytutu Inżynierii Materiałowej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jednocześnie od 1.07.2014 pełni funkcję kierownika Pracowni Badania Materiałów Laserowych w Laboratorium Technologii Materiałów dla Przemysłu w Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej Uniwersytetu Rzeszowskiego. W kwietniu 2024 r. Rada Naukowa

Kolegium Nauk Przyrodniczych na podstawie przedstawionego osiągnięcia naukowego *Defektowanie radiacyjne oraz zmiany absorpcji pod wpływem wysokoenergetycznego promieniowania korpuskularnego krystalicznych materiałów tlenkowych do zastosowań w optoelektronice* nadała mu stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych w dyscyplinie inżynieria materiałowa. Recenzentami w przewodzie habilitacyjnym byli: dr hab. Dorota Anna Pawlak – Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Mikroelektroniki i Fotoniki, prof. dr hab. Urszula Teresa Narkiewicz – Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, prof. dr hab. Jarosław Rybicki – Politechnika Gdańska oraz dr hab. Bohdan Padlyak – Uniwersytet w Zielonej Górze. W autoreferacie dr hab. Piotr Potera zasugerował, że kryształy granatów w porównaniu do innych badanych krystalicznych materiałów tlenkowych wykazują stosunkowo dużą odporność na napromieniowanie prędkimi jonami (w ro-

zumieniu odporności na tworzenie dodatkowej absorpcji), co czyni je perspektywnym materiałem dla wykorzystania w technologii kosmicznej. Ponadto pokazał, że eliminacja lub znaczne ograniczenie zanieczyszczeń krystalicznych materiałów tlenkowych w postaci niekontrolowanych jonów łatwo zmieniających wartościowość (głównie żelaza) może przyczynić się do znacznego polepszenia odporności radiacyjnej tych materiałów (mierzonej zmianami ich absorpcji) na wysokoenergetyczne promieniowanie korpuskularne. Jest to istotne z punktu widzenia zastosowań w technologii kosmicznej (podwyższenie odporności na promieniowanie kosmiczne), jak również w technologii światłowodów planarnych (zmniejszenie strat optycznych w stanie przed obróbką termiczną, co daje możliwość skrócenia obróbki termicznej, a w skrajnych przypadkach możliwość rezygnacji z tej obróbki i łączy się z obniżeniem kosztów wytwarzania). Odpowiednie domieszkowanie tlenkowych matryc krystalicznych jonami aktywatora o stabilnej wartościowości może prowadzić do wzrostu odporności radiacyjnej materiałów na to promieniowanie dla podwyższonych dawek, dla których powstają defekty struktury krystalicznej (długoczasowe loty kosmiczne). Trwałe przesunięcie krawędzi absorpcji podstawowej na skutek ekspozycji materiału na wiązkę prędkich jonów obserwowane dla niektórych materiałów może być potencjalnie wykorzystane do detekcji tych jonów. Dodatkowo metodami symulacyjnymi dr hab. Piotr Potera pokazał, że kryształy ze strukturą perowskitu wykazują znacznie większą odporność radiacyjną na tworzenie radiacyjnych defektów przemieszczenia pod wpływem wysokoenergetycznych neutronów i elektronów niż inne materiały optoelektroniczne, co czyni je perspektywnymi m.in. do zastosowań w technologii lotniczej i kosmicznej. Szeroki zakres energii elektronów (40–500 MeV) i neutronów (15–500 MeV), dla którego stężenie radiacyjnych defektów przemieszczenia w kryształach tlenkowych nie zależy od energii cząstek, pozwolił wysunąć hipotezę, iż badane krystaliczne materiały tlenkowe (zwłaszcza złożone tlenki bizmutowe ze względu na dużą podatność na tworzenie defektów struktury krystalicznej) mogą być rozważane jako potencjalne dozymetry wysokoenergetycznych elektronów lub neutronów (pomiar fluencji cząstek) działające na podstawie analizy stężenia tworzonych radiacyjnych defektów przemieszczenia. Obszar zainteresowań naukowych dr hab. Piotra Potery obejmuje spektroskopię ciała stałego, fizykę laserów, fizykę defektów w materiałach optoelektronicznych, badanie wpływu obróbki termicznej i radiacyjnej na własności optyczne i generacyjne tlenkowych materiałów laserowych, fotochromowych i fotorefrakcyjnych, spektroskopię transmisyjną, absorpcyjną i odbiciową materiałów (m.in. kryształów, cienkich warstw, proszków i roztworów stałych), zastosowanie informatyki w fizyce, głównie do modelowania procesów tworzenia i gromadzenia defektów radiacyjnych w kryształach oraz ba-

danie wpływu różnych czynników na parametry energetyczne i własności cieplne budynków. Badania prowadzone przez dr. hab. Piotra Poterę mają charakter międzynarodowy. Pan dr hab. Piotr Potera brał udział m.in. w międzynarodowym projekcie badawczym „CAMART – Excellence Centre of Advanced Material Research and Technology” (2000–2001), odbył kilka staży naukowych, m.in. w Instytucie Fizyki Ciała Stałego Uniwersytetu Łódzkiego w Rydze w ramach grantu NATO (programu „CAMART – Excelent Center”) w latach 2001–2002, staże na kierunku elektronika w FH Joanneum (Kapfenberg, Austria) w ramach programu Sokrates (2005, 2011). Współpracował lub współpracuje naukowo z różnymi ważnymi ośrodkami zagranicznymi m.in. Politechniką Lwowską (prof. S. Ubizskii), Uniwersytetem Lwowskim (dr D. Sugak), Uniwersytetem Łódzkim w Rydze (prof. L. Grigorjeva, prof. D. Millers), Uniwersytetem Pedagogicznym w Drohobyczu (prof. I. Virt), GSI Helmholtzzentrum für Schwerionenforschung GmbH w Darmstadt (prof. K. Schwartz).

Pan dr hab. Piotr Potera uczestniczył w wielu projektach badawczych, m.in. „Badania nad technologiami nowej generacji do zastosowań w systemach wentylacyjnych i systemach zabudowy ściiennej zapewniających ultrawysokie parametry czystości mikrobiologicznej: powierzchni elewacji ściennych bloków operacyjnych, powierzchni wewnętrznych kanałów wentylacyjnych i dystrybuowanego powietrza” (2015–2017) – CREO Sp. z o.o. (lider), DAGlass, Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Metalurgii Żelaza im. Stanisława Staszica w Gliwicach oraz w projekcie Konsorcjum CZT AERONET (Politechnika Rzeszowska, IMP PAN, IPPT PAN, ITWL, Politechnika Częstochowska, Politechnika Lubelska, Politechnika Łódzka, Instytut Lotnictwa, Politechnika Śląska, Politechnika Warszawska, Uniwersytet Rzeszowski, SGPPL Dolina Lotnicza, Akademia Górniczo-Hutnicza): Projekt Kluczowy nr POIG 01.01.02-00-015/08-00 „Nowoczesne technologie materiałowe stosowane w przemyśle lotniczym” (1.07.2009–30.06.2015), NCBiR i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – wykonawca w zadaniu badawczym nr 11 Materiały lotnicze o zaawansowanej strukturze.

Dr hab. Piotr Potera jest autorem lub współautorem 58 prezentacji konferencyjnych w tym 29, które zaprezentował osobiście. Ponadto w latach 2015–2023 był sekretarzem naukowym cyklicznej konferencji Laser Technologies. Laser and their Applications, która odbywa się w Truskawcu na Ukrainie (ostatnio z racji wojny na Ukrainie w trybie on-line). Opublikował jako autor lub współautor ponad 110 prac naukowych z liczbą cytowań w bazie Scopus 594. Indeks Hirscha dr. hab. Piotra Potery wynosi 12.

Uczestniczył w projektach propagujących, głównie wśród młodzieży, nauki ścisłe i techniczne, takich jak: „Projekt Feniks – długofalowy program odbudowy, popularyzacji i wspomaganie fizyki w szkołach w celu rozwijania podstawowych kompetencji naukowo-technicznych, matematycznych i informatycznych uczniów”, „EDISON – Wzbogacenie ofer-

ty edukacyjnej kierunku fizyka techniczna”, „TESLA – Techniczna Edukacja Sukcesem Ludzi Ambitnych – Wzbogacenie oferty edukacyjnej kierunku fizyka techniczna” czy „NANO – Nowoczesna Atrakcyjna oferta edukacyjna Nowo Otwartego kierunku inżynieria materiałowa na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Fizycznego i Zrzeszenia Audytorów Energetycznych, w przeszłości także członek Polskiego Towarzystwa Informatycznego (2010–2012) i Podkarpackiego Klastra Energii Odnawialnej (2011–2013).

Pan dr hab. Piotr Potera aktywnie współpracuje z otoczeniem społecznym i gospodarczym, uczestnicząc m.in. w zespołach eksperckich. W latach 2005–2009 był członkiem Komitetu Technicznego nr 49 ds. Optyki i Przyrządów Optycznych Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (obecnie jest przedstawicielem UR w tym Komitecie), gdzie zajmował się opiniowaniem norm międzynarodowych i krajowych oraz tłumaczeniem norm EN i ISO na język polski w celu wdrożenia jako normy PN. Był członkiem Zespołu Ekspertów Zewnętrznych ds. Analiz Delphi Narodowego Programu Foresight Polska 2020 (2007–2008). W latach 2006–2020 pełnił funkcję biegłego sadowego z zakresu optyki i przyrządów optycznych oraz z zakresu charakterystyki energetycznej budynków przy Sądzie Okręgowym w Przemyślu.

Jest audytorem energetycznym BGK oraz ZAE, a także Certyfikatorem energetycznym. Doświadczenie praktyczne zdobyte m.in. jako autor koncepcji kompleksowej modernizacji

energetycznej przedsiębiorstwa Centrum Medyczne w Łańcucie Sp. z o.o. pozwoliło mu na wzbogacenie i poszerzenie treści programowych prowadzonych zajęć. W ramach działalności dydaktycznej prowadził 21 różnych przedmiotów na studiach I i II stopnia na kierunkach: inżynieria materiałowa, fizyka, odnawialne źródła energii i gospodarka odpadami, mechatronika, inżynieria bezpieczeństwa. Jest promotorem 62 obronionych prac dyplomowych na tych kierunkach. Uczestniczy w różnych kursach, które pozwalają mu poszerzyć zakres puli prowadzonych zajęć i zwiększyć ich atrakcyjność, m.in. ukończył kurs programowania obrabiarek CNC – poziom średniozaawansowany, kursy: grafiki menadżerskiej i prezentacyjnej oraz arkusze kalkulacyjne, zakończone Certyfikatem ECDL Advanced „Grafika menadżerska i prezentacyjna – poziom zaawansowany” i Certyfikatem ECDL Advanced „Arkusze kalkulacyjne – poziom zaawansowany”. Od 2022 r. jest edytorem wydania specjalnego („Optical Properties of Crystals and Thin Films”) czasopisma „Coatings” (100 pkt). Ponadto recenzował ponad 30 artykułów w czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym.

Prywatnie dr hab. Piotr Potera jest mężem Małgorzaty oraz ojcem trójki dzieci: Pawła, Anny i Krzysztofa. Pasjonuje go ogrodnictwo i sadownictwo oraz uprawa starych gatunków kwiatów, swoją pasję realizuje w przydomowym ogrodzie i sadzie.

fol. M. Świąćicki

Dr hab. Grzegorz Wisz, prof. UR

Dr hab. Grzegorz Wisz urodził się w roku 1970 w Rzeszowie. W 1989 ukończył I Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Konarskiego w Rzeszowie w klasie o profilu matematyczno-fizycznym. Następnie podjął studia na kierunku fizyka w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie. W roku 1994 ukończył studia magisterskie po przedstawieniu i obronie pracy napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Eugeniusza Szeregija pt. *Parametry*

struktury pasmowej roztworów stałych ZnCdHgTe. Dalsze życie zawodowe dra hab. Grzegorza Wisza związane było z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Rzeszowie, a następnie z Uniwersytetem Rzeszowskim. Od początku swojej kariery naukowej zajmował się zagadnieniami z pogranicza fizyki i inżynierii materiałowej. Specjalizuje się w technologii wytwarzania i charakteryzacji cienkowarstwowych struktur fotowoltaicznych i z tym obszarem związane

jest główny nurt jego prac badawczych. Jest autorem i współautorem ponad sześćdziesięciu publikacji oraz opracowań naukowych z zakresu fizyki, inżynierii materiałowej, fotowoltaiki, zarządzania energią, transferu wiedzy oraz znaczenia klastrów w praktyce gospodarczej. Stopień naukowy doktora nauk fizycznych otrzymał w 2003 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim na podstawie rozprawy pt. *Warunki wzrostu i własności półprzewodnikowe*

*cienkich warstw Hg_{1-x}Cd_xTe otrzymanych metodą ablacji laserowej, której promotorem był dr hab. Marian Kuźma. Recenzentami w przewodzie byli prof. dr hab. Antoni Rogalski oraz prof. dr hab. Mikołaj Berchenko. 23 listopada 2023 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim uzyskał stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych w dyscyplinie inżynieria materiałowa. Podstawą było osiągnięcie pt. *Kształtowanie warunków wzrostu oraz parametrów cienkowarstwowych struktur fotowoltaicznych na bazie tlenku tytanu, tlenku cynku i tlenku miedzi.* Recenzentami w postępowaniu byli: prof. dr hab. inż. Krzysztof Zdunek, dr hab. inż. Małgorzata Musztyfaga-Staszuk, dr hab. inż. Bogusław Mendala oraz dr hab. inż. Kazimierz Drabczyk.*

Dodatkowo w roku 1998 ukończył studia na kierunku informatyka, a w 2013 na kierunku menadżer innowacji i transferu wiedzy. Jest ekspertem zewnętrznym Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, członkiem Rady Fundacji Polskiego Instytutu Transferu Innowacji, członkiem Podkarpackiej Rady Innowacyjności oraz

członkiem Grupy Roboczej ds. Krajowej Inteligentnej Specjalizacji KIS 5 – Inteligentne i energooszczędne budownictwo. W latach 2016–2017 pełnił funkcję konsultanta Banku Światowego. Jest pomysłodawcą, projektantem i kierownikiem Pracowni Technologii Pokryć Ochronnych Uniwersyteckiego Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej. Jest twórcą, a obecnie Prezesem Zarządu Podkarpackiego Klastra Energii Odnawialnej. Szczegółowy obszar zainteresowań naukowych dra hab. Grzegorza Wisza obejmuje materiały półprzewodnikowe, które stanowią podstawę konstrukcyjną i funkcjonalną większości urządzeń elektronicznych. W początkowym okresie aktywności naukowej zajmował się zagadnieniami inżynierii materiałowej związanej z kształtowaniem warunków wzrostu oraz wytwarzaniem i charakteryzacją cienkich warstw materiałów z grupy A_{III}B_V. Szczególną uwagę koncentrował w tym obszarze na możliwości wykorzystania technologii impulsowego osadzania laserowego do wytworzenia cienkich warstw tellurku kadmowo-rtęciowego HgCdTe, mającego główne zastosowanie w matrycach detektorów podczerwieni. Istotnym elementem całego procesu była także modyfikacja powierzchni krzemu stosowanego dla osadzanych warstw HgCdTe jako podłoża kompatybilnego ze standardami urządzeń elektronicznych. Dla uzyskania poprawy warunków zarodkowania i wzrostu prowadził procesy anizotropowego trawienia powierzchni krzemu, uzyskując powierzchnie o większej aktywności. Po obronie pracy doktorskiej rozpoczął poszukiwania nowych kierunków badań, zwracając szczególną uwagę na materiały znajdujące zastosowanie w fotowoltaice. Jednym z pierwszych kierunków w tym obszarze były prace, w których w naturalny sposób wykorzystał dotychczasową wiedzę i doświadczenie, wytwarzając struktury fotowoltaiczne CdS/CdTe.

Ze względu na ograniczenia kosztowe, środowiskowe i prawne uznał jednak, że praktyczne wykorzystanie tego materiału w wielkoskalowej produkcji będzie problemowe i trudne, w związku z czym dalszą uwagę skierował w stronę materiałów organicznych i hybrydowych struktur organiczno-nieorganicznych. Proces nanoszenia warstw z wykorzystaniem laserowej ablacji tarczy okazał się jednak także bardzo złożony technologicznie i problematyczny, głównie ze względu na destrukcję struktury molekularnej stosowanego w ogniach pentacenu. Kolejny problem zidentyfikowany w tym obszarze polegał na ograniczonej stabilności czasowej warstw i stanowił istotną barierę w skalowaniu oraz zastosowaniu materiałów organicznych w aplikacjach komercyjnych. Równoległe dr hab. Grzegorz Wisz prowadził prace eksperymentalne poświęcone tlenkom metali o własnościach półprzewodnikowych. Uzyskane w tym obszarze wyniki wraz z analizą światowych trendów doprowadziły do ukształtowania głównego nurtu jego aktualnych badań poświęconych kształtowaniu warunków wytwarzania i wzrostu oraz optymalizacji własności cienkowarstwowych struktur fotowoltaicznych na bazie tlenku tytanu, tlenku cynku oraz tlenku miedzi. Zasadniczą motywacją do podjęcia tego kierunku prac było między innymi wyznaczenie teoretycznej sprawności dla ogniów TiO₂/CuO przekraczającej 20%, dostępność oraz względnie niski koszt tytanu i miedzi, a także brak ich negatywnego wpływu na środowisko i organizmy żywe. Więcej szczegółowych informacji na temat dorobku dra hab. Grzegorza Wisza można znaleźć w zamieszczonych poniżej źródłach.

<https://orcid.org/0000-0003-1029-4359>
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602867856>
Grzegorz Wisz – Google Scholar

„Relacje z Austrią są bardzo bliskie – szczególnie tu, na południu Polski. Po prostu pod wieloma względami bardzo wiele nas łączy”. Wywiad z Konsulem Generalnym Austrii w Krakowie, panem mgr. Martinem Gärtnerem

Ewa Cwanek-Florek

W ramach tegorocznego cyklu *Wiosennych Dni Kultury Austriackiej i Języka Niemieckiego*, organizowanego w Bibliotece Austriackiej UR, odwiedził nas także – jako jeden z trojga zagranicznych gości – Konsul Generalny Austrii w Krakowie, pan mgr Martin Gärtner. Pan Konsul chętnie współpracuje z naszą biblioteką: w bieżącym roku akademickim gościł u nas już trzykrotnie, ponadto objął patronatem honorowym organizowane przez Bibliotekę Austriacką dwa tegoroczne cykle wydarzeń kulturalno-językowych, jak również – *last but not least* – systematycznie wspiera (drobnymi) nagrodami liczne konkursy organizowane w naszej placówce.

Martin Gärtner jest Konsulem Generalnym Austrii w Krakowie od sierpnia 2022 r. Ukończył nauki polityczne i historię oraz administrację biznesową w Innsbrucku, studiował także na Akademii Dyplomatycznej w Wiedniu. Od 1997 r. jest zatrudniony w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Austrii. Jako dyplomata austriacki przebywał na placówkach: w Albanii, Izraelu, w przedstawicielstwie Austrii przy UE w Brukseli, w Republice Południowej Afryki oraz w Czechach. Przed przyjazdem do Krakowa przez cztery lata był kierownikiem Departamentu Bliskiego

Wschodu (Nahost-Referat) w austriackim Ministerstwie Spraw Zagranicznych w Wiedniu. Martin Gärtner jest żonaty, ma syna. Mówi po: niemiecku, angielsku, francusku, włosku i albańsku, obecnie uczy się polskiego.

21 marca br. pan Konsul Generalny wygłosił wykład dla licznie zgromadzonej publiczności (około 100 osób), przybliżając działalność Konsulatu Generalnego Austrii w Krakowie. Wizyta w naszej bibliotece była okazją do zadania znamienitemu gościowi kilku pytań, dzięki którym możemy lepiej poznać naszego prelegenta oraz zada-

nia, projekty i inicjatywy, które wspiera Konsul i Konsulat.

Ewa Cwanek-Florek: Jest Pan świetnie wykształconym, doświadczonym dyplomata. Sprawuje Pan urząd Konsula Generalnego w Krakowie od sierpnia 2022 r. Przebywał Pan już na placówkach w Albanii, Izraelu, w przedstawicielstwie Austrii przy UE w Brukseli, w Republice Południowej Afryki oraz w Czechach. Jak na tym tle odbiera Pan placówkę w Krakowie?

– **Martin Gärtner:** Dla mnie Kraków to w pewnym sensie powrót do Europy Środkowej, ale także ciąg dal-

szy regularnej wymiany dyplomatów w Europie Środkowej. Z ambasadą polską dobry kontakt miałem już w trakcie pobytu w Albanii – także z czeską i z węgierską. W Tel Awiwie – gdzie kierowałem Forum Kultury – wspólnie z Instytutem Polskim oraz kolegami z Czech, Słowacji, Słowenii i Węgier zorganizowaliśmy *Środkowoeuropejski Festiwal Jazzowy*. Od tamtej pory z przyjemnością słucham Kuby Stankiewicza i innych polskich muzyków jazzowych. Na placówce w Pradze bardzo blisko współpracowałem zwłaszcza z krajami sąsiadującymi z Czechami, tj. z Niemcami, Polską, Słowacją i Austrią. Zawsze wysoko ceniłem otwartą wymianę zdań z moimi polskimi kolegami. Ale oczywiście Konsulat Generalny nie jest ambasadą. Muszę więc na nowo zdobyć obszerną wiedzę konsularną, która w ostatnich latach prawie nie była mi potrzebna. Kraków leży wprawdzie blisko Austrii, jednak Polska nie sąsiaduje bezpośrednio z moja ojczyzną. To duża różnica w porównaniu z moją pracą w Pradze czy z pracą moich słowackich kolegów tutaj.

– **E.C.-F.:** Dlaczego znalazł się Pan w Polsce, w Krakowie?

– **M.G.:** Kraków poznałem już podczas mojej pierwszej wizyty w tym mieście w 1988 r., czyli jeszcze przed upadkiem „żelaznej kurtyny”. Już wtedy miasto mi się podobało, chociaż było dość szare, a oferta kawiarni i restauracji bardzo uboga. Na początku lat 90. ponownie przyjechałem tutaj w ramach wycieczki edukacyjnej do pobliskiego miejsca pamięci – obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. Poznałem także – wówczas bardzo biedną i zaniedbaną – dzielnicę żydowską Kazimierz. Kiedy dwa lata temu zapytano mnie, czy chciałbym stanąć na czele Konsulatu Generalnego w Krakowie, bardzo ciekawiło mnie, na ile miasto zmieniło się od tego czasu. A gdy tylko pojawiła się możliwość, aby nasz syn przeszedł do anglojęzycznego międzynarodowego systemu szkolnego,

jako rodzina szybko doszliśmy do konsensusu – mimo że nikt z nas nie mówił po polsku.

– **E.C.-F.:** Na czym polega Pana praca? W jakich sprawach Polacy najczęściej zwracają się do konsulatu?

– **M.G.:** Jest to przede wszystkim oczywiście praca konsularna, która polega głównie na rozpatrywaniu wniosków wpływających od mieszkających tu obywateli Austrii. Dotyczą one najczęściej wystawienia nowych paszportów lub innych dokumentów. Polacy rzadko zwracają się do konsulatu. Kontaktują się z nami ci polscy obywatele, którzy pobierają austriackie emerytury: muszą oni co roku wykazywać, że żyją.

Kolejnym spośród moich istotnych zadań jest bardzo ważna dla Austrii *dyplomacja pamięci*. Mianowicie, oprócz znanego na całym świecie obozu w Auschwitz, ważnym miejscem jest dla nas także Płaszów pod Krakowem. Komendant funkcjonującego tam w czasie wojny obozu, Amon Göth, pochodził z Wiednia i był jednym z najbardziej okrutnych nazistów, o jakich czytałem. Ale działał tu także Julius Madritsch i jego sojusznicy, inaczej: austriacki Oskar Schindler.

Jestem bardzo zadowolony, że na placówce w Krakowie znów mogę zajmować się tematyką kultury. To jedno z najpiękniejszych pól, na jakich moż-

na działać w dyplomacji. Bardzo doceniam owocną współpracę z dwiema bibliotekami austriackimi: w Rzeszowie i Krakowie. Ponadto chciałbym pomagać w dalszym rozwoju kontaktów gospodarczych, jednak z wdzięcznością stwierdzam, że Biuro Handlu Zagranicznego Austriackiej Izby Handlowej w Krakowie prawie nie potrzebuje mojego zaangażowania, wykonuje ono świetną pracę.

– **E.C.-F.:** Jak rozwija się współpraca naszego regionu z Austrią?

– **M.G.:** Województwo podkarpackie i kraj związkowy Styria już w 2005 r. podpisały deklarację o współpracy. W związku z tym w ubiegłym roku delegacja z Styrii, pod przewodnictwem członkini rządu tego kraju związkowego, pani Eibinger-Miedl, odwiedziła Podkarpacie i przeprowadziła w Rzeszowie rozmowy z ówczesną wojewodą i marszałkiem. W centrum uwagi znajdowały się sprawy gospodarcze. Jako Konsul Generalny cieszę się z „samodzielnych” partnerstw – jak m.in. partnerstwo Rzeszowa i Klagenfurtu – i staram się je promować najlepiej, jak potrafię. **W ogóle relacje z Austrią (gospodarcze, kulturalne, a także turystyczne) są bardzo bliskie – szczególnie tu, na południu Polski. Po prostu pod wieloma względami bardzo wiele nas łączy.**

– **E.C.-F.:** Jakie wydarzenia i inicjatywy w naszym regionie są wspierane przez Konsulat Generalny w Krakowie?

– **M.G.:** Wspieramy przede wszystkim wydarzenia i inicjatywy kulturalne oraz gospodarcze pomiędzy południowo-wschodnią Polską a Austrią; czy to poprzez pośredniczenie w kontaktach, przyjęcie patronatów honorowych, czy czasami po prostu poprzez moją osobistą obecność, co może być bardzo ważne, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach.

Wsparcia finansowego możemy udzielić jedynie w ograniczonym zakresie, w obszarze kultury i nauki – musimy tutaj dokonywać wyborów. Ale, co zawsze powtarzam: im więcej kontaktów, relacji, inicjatyw itp., o których nie wiem, tym lepiej – bo tym lepsze są nasze stosunki bilateralne, nawet bez zaangażowania Konsula Generalnego czy Konsulatu Generalnego.

– **E.C.-F.:** Jakie są perspektywy współpracy naszego regionu z Austrią w przyszłości?

– **M.G.:** W momencie rozpoczęcia rosyjskiej inwazji na Ukrainę w lutym 2022 r. Podkarpacie – z bardzo niefortunnego powodu – awansowało do centralnej roli. Fakt ten stwarza oczywiście również możliwości zacieśnienia współpracy z Austrią. Mam na myśli przede wszystkim zlokalizowany wokół Rzeszowa przemysł lotniczy i kosmiczny: podkarpackie przedsiębiorstwa mogą nawiązać współpracę z austriackimi firmami działającymi w ww. sektorach. Istotny jest także rozwój infrastruktury oraz kontakty handlowe. Ukraina najprawdopodobniej trwale przestawi swoją orientację gospodarczą: w miejsce kontaktów z Rosją i Białorusią skoncentruje się na relacjach z zachodnimi i południowymi sąsiadami. Tę tendencję można już zauważyć w samym Rzeszowie, gdyż trafia tu sporo dostaw, które są następnie transportowane na Ukrainę. Ponadto wiele delegacji, liczni biznesmeni i oczywiście także wielu uchodźców podróżuje pomiędzy Ukrainą

a Austrią przez Przemyśl, skąd istnieją bezpośrednie połączenia kolejowe przez Lwów do Kijowa, ale można jechać również w drugą stronę: przez Kraków i Wiedeń do Grazu. Wraz z zakończeniem wojny otworzy się przed nami o wiele więcej możliwości.

– **E.C.-F.:** Mieszkał Pan już w Austrii, Albanii, Izraelu, Belgii, RPA, Czechach, Polsce. Jaki kraj, jakie miasto jest dla Pana domem?

– **M.G.:** Nadal „jak w domu” czuję się w Salzburgu, gdzie dorastałem, oraz w Innsbrucku, gdzie studiowałem i nadal mam wielu przyjaciół. Od kilku lat posiadamy mieszkanie w Wiedniu, to zdecydowanie „dom”. Ale czujemy się też „jak w domu” w Tiranie w Albanii, skąd pochodzi moja żona: mieszkają tam jej matka i brat. I oczywiście każde miasto, w którym mieszka się na dłużej, staje się w pewnym stopniu ojczyzną, także Kraków. Również tutaj czujemy się bardzo dobrze, ponieważ otaczający nas ludzie są bardzo przyjaźni i pomocni. W Belgii czułem się w najmniejszym stopniu „jak w domu”, jako że nie miałem z tym krajem wiele wspólnego, jakiejkolwiek wspólne sprawy łączyły mnie jedynie z innymi dyplomatami z UE.

Dla poczucia „bycia w domu” ważne są przyjaźnie. Także w Brukseli zawarliśmy przyjaźnie, jednak nie z ludźmi, którzy tam mieszkają na stałe, jak ma to miejsce we wszystkich innych miastach. Obecnie mamy także przyjaciół w stolicy Belgii, ale nie są to Brukselczycy czy Belgowie, ale ludzie, których znamy dzięki innym okolicznościom.

– **E.C.-F.:** Mówi Pan po niemiecku, angielsku, francusku, włosku i albańsku, obecnie uczy się polskiego. Który język jest najtrudniejszy dla Pana, a który jest najłatwiejszy?

– **M.G.:** Najtrudniejszy jest zdecydowanie język polski – jest trudniejszy także od hebrajskiego, choć ma zupełnie inny system graficzny. Język polski jest bardzo trudny, zwłaszcza na początku nauki – a ja wciąż jestem w punkcie początkowym. Opanowanie języka na

poziomie perfekcyjnym jest prawdopodobnie zawsze tak samo mozolne. Najprostszym językiem jest dla mnie oczywiście niemiecki, znałem go już jako małe dziecko ;-). Pomijając żarty, najłatwiejszy jest dla mnie angielski, bo posługuję się nim najdłużej i najczęściej, a poza tym czytam dużo książek w tym języku.

– **E.C.-F.:** Jakie ma Pan plany na przyszłość?

– **M.G.:** Chcemy jak najlepiej wykorzystać czas spędzony tutaj. Chodzę nie tylko o poznanie obszaru, za który odpowiadam – tj. Małopolski, Podkarpacia i Świętokrzyskiego – ale chcemy także zwiedzić jak najwięcej w pozostałych częściach Polski. Latem ubiegłego roku byliśmy na „polskiej Saharze” pod Olkuszem oraz w Gdańsku, bardzo nam się tam podobało. Z kolei na lato tego roku planujemy zwiedzanie Warszawy, Torunia i Malborka. Chcemy też wybrać się w Tatry Wysokie, także na stronę słowacką.

– **E.C.-F.:** Czego życzyć Konsulowi Generalnemu?

– **M.G.:** Więcej talentu językowego do nauki polskiego!

– **E.C.-F.:** Bardzo dziękuję za ciekawą rozmowę!

(tłumaczenie rozmowy – Ewa Cwanek-Florek)

„Wybrani przez bluesa”.

Rozmowa z zespołem *Kłusem z blusem*

Magdalena Kuśnierz, Damian Gudin

***Kłusem z Blusem* – rzeszowski zespół grający bluesa już od ponad 35 lat swoimi kompozycjami nawiązuje głównie do tradycji *West Coast* z elementami swingu. 15 grudnia ubiegłego roku w Kinie za Rogiem Café formacja zagrała koncert nawiązujący do miejsca występu, prezentując największe filmowe przeboje bluesowe jak i swoje własne kompozycje. Z wywiadu dowiedzie się, jakie są ich muzyczne inspiracje oraz jak ich zdaniem wygląda dzisiejsza scena bluesowa w Polsce.**

Zespół występuje w składzie:
Tomasz Kiersnowski – śpiew, harmonijka ustna
Sławomir Rybczyński – gitara
Wojciech Kwieciński – bas, kontrabas
Piotr Berdowski – perkusja

Magdalena Kuśnierz: Czy blues ma obecnie siłę przebicia?

Tomasz Kiersnowski: Nie jest to na pewno muzyka mainstreamowa. Publiczność bluesowa w Polsce jest w miarę liczna, ale to rzeczywiście widownia czterdzieści plus, choć zdarzają się młodsze roczniki. Tak to już jest. Ma to swoje tradycje, historię. Pewnie też wywodzi się z polskiego charakteru i lat 70./80., czyli takich zespołów jak *Kasa Chorych*, *Dżem*, ale też i z bluesa amerykańskiego. Rzeczywiście (muzyka bluesowa) nie dociera do młodzieży. Nie słychać jej

w radiu. Choć z drugiej strony, w Polsce mamy bardzo dużo festiwali bluesowych, więc nie jest też tak, że jest to garażowa muzyka i nie ma jej gdzie grać. Wydaje mi się, że inne gatunki mają gorzej.

M.K.: Jednym z takich miejsc jest odbywający się w Rzeszowie festiwal *Breakout Days*.

Wojciech Kwieciński: Tak, w takim najbliższym otoczeniu tych festiwali jest kilka; chociaż, tak jak Tomek zauważył, trochę ta muzyka odchodzi wraz z pokoleniami, które dorastały w momencie ekspansji bluesa. Czy to było w latach 60. i 70., czy w Polsce także w dekadzie lat 80. Jest to muzyka, która pokoleniowo nie jest

nam obca i pewnie przeżywa aktualnie jakiś regres. Jest to również muzyka zamknięta pod względem formy, harmonii. Tu niewiele się rzeczy dzieje i trudno wskazać wykonawców, którzy próbują poszerzać horyzonty i łamać pewne bariery stylistyczne. Próbowaliśmy „popętnić” takie zwroty, czy to zapraszając Bartka Skubisza*, jednocześnie poszerzając tę formułę, ale też i w naszym gronie nie było nam łatwo przebrnąć przez aranż tego utworu.

M.K.: Mówimy o utworze *Wybrany przez Bluesa*, w którym występują elementy hip-hopu. Może jest to pewien sposób na przebicie się do muzyki mainstreamowej?

Piotr Berdowski: Ja myślę, że nie jest to tylko sposób, aby dotrzeć do większej ilości odbiorców, ale może to być i ciekawe dla nas. Osobiście jestem z tego utworu bardzo zadowolony. Jest w nim właściwie wszystko: jest rytm, jest hip-hop, jest blues, jest mrok, jest swing i elementy jazzu; więc właściwie pokazuje to, że próba przemyślanej fuzji może przynieść zaskakująco dobry efekt. Ja ciągle wierzę, że można być tradycyjnym, a jednocześnie w obrębie tej tradycji dokładać pewne elementy, które tej tradycji nie popsują, nie zgwałca. I gdyby przyjąć tę formułę, myślę, że byłoby to bardzo oryginalne, bo szczerze mówiąc, nie znam takich dokonań, które by łączyły te światy.

Sławomir Rybczyński: Z drugiej strony zbyt duże eksperymentowanie w bluesie, wprowadzanie na siłę stylów spoza gatunku źle się kończy. Jest ścisłe grono fanów bluesa i oni chcą tej muzyki, którą znają, lubią i kochają. Staramy się czasami zrobić taki dowcip, że zagramy coś innego dla zabawy i to jest fajne. Jest to pewnego rodzaju odskocznia i jakiś oddech od zwykłego grania, ale raczej staramy się trzymać tradycji i zbytnio nie zbaczać z tej ścieżki.

M.K.: Nawiązując zatem do ewolucji bluesa i jego stylistyki, jako że zespół *Kłusem z Bluesem* działa już od dłuższego czasu, czy i Wy zauważacie pewną ewolucję w waszej stylistyce i inspiracjach?

Wojciech Kwieciński: My z Tomkiem, grając w tej konstelacji najdłużej, bo gdzieś od końca lat 90., tak naprawdę „motaliśmy się” stylistycznie...

Tomasz Kiersnowski: Byliśmy młodzi...

Wojciech Kwieciński: Raz, że byliśmy młodzi, a po drugie każdy miał jakieś swoje fiksacje, więc „docieranie” się konwencji muzycznej to także „docieranie się charakterologiczne” i sztuka kompromisów. Dużym naszym atutem, dającym nam jednak kom-

fort, jest fakt, że pochodzimy z różnych światów muzycznych. Daje nam to szansę na wypracowanie pewnego mianownika i stylu, który jest pochodną indywidualnych fascynacji. Piotr, którego początki muzykowania związane są z rzeszowskim nurtem nowofalowym lat 80.; Sławek mający za plecami tradycję chicagowskiego bluesa elektrycznego; Tomek oczywiście harmonijka ustna i West Coast, czyli szkoła grania jumpowego, swingowego; a w moim przypadku fascynacje i metalem, i rockiem progresywnym, jazzem i klasyką. To wszystko składa się na naszą oryginalną wersję interpretacji, zachowując przy tym styl gatunku.

M.K.: Skąd więc pomysł na muzykę filmową? Czy zaistniały jakieś spory dotyczące wyboru dzisiejszego repertuaru?

Wojciech Kwieciński: (śmiesz) Nie byliśmy się, ale...

Tomasz Kiersnowski: Pomysł od razu nam się spodobał, choć utwory śpiewane po angielsku sprawiają mi pewne trudności. Z drugiej strony filmy, takie jak *Blues Brothers*, na który chodziło się po kilka razy do kina, *The Commitments* czy *Crossroads*, są dla mnie bardzo ważne. Blues, o którym słyszeliśmy, że jest tam gdzieś w Stanach, nagle nam się zwiualizował.

Wojciech Kwieciński: Grając w „Kinie za Rogiem” drugi raz z rzędu trzeba było zagrać coś, co jest adekwatne do miejsca, jak i coś, co także dla nas będzie wyzwaniem. Wiadomo, że można tkwić w pewnej estetyce, ale mamy już dość pewnych rzeczy, granych i utrwalonych na płytach. Nauczenie się nowych kawałków to dla nas pewien oddech, mimo że jest to wyzwanie, bo przecież gramy po godzinach i nikt z nas nie ma czasu na regularne ćwiczenie, czy też „mordowanie” rodziny i instrumentów. To, na co mogliśmy sobie pozwolić, to na dzisiaj jest pewnie maksimum. Z pewnością będą niedociągnięcia, ale „zaatakowaliśmy”

rzeczy, które są dla nas bardzo istotne, jeżeli chodzi o uczenie się bluesa i fascynację tą kulturą amerykańską. Poszperaliśmy po tych filmach, próbując wybrać coś, co będzie możliwe do zagrania, co jakby nie zgwałci naszej konwencji...

Piotr Berdowski: Jeden utwór gwałcił!

Wojciech Kwieciński: No jeden może i gwałcił (śmiesz), ale mimo problemów chłopaki „tyknęli” program maksimum, bo możliwe, że dzisiaj zagramy i ten kontrowersyjny utwór, więc nie było żadnych odrzutów.

Jest więc na co czekać.

Magdalena Kuśnierz – Studentka III roku kulturoznawstwa, interesuje się muzyką, która wypełnia każdy jej dzień. Kolekcjonuje winyle, ale również „starocie”. W wolnych chwilach lubi sięgać po ciekawą książkę lub malować akrylami.

Damian Gudín – Student III roku kulturoznawstwa, miłośnik kina i oddany fan włoskiej drużyny piłkarskiej Juventus. Zainteresowany zgłębianiem wiedzy na temat socjologii filmu i relacji pomiędzy sztuką a jej odbiorcą.

* Bartłomiej Skubisz – znany także jako „Eskaubei”, rzeszowski raper obecny na polskiej scenie muzycznej od ponad 20 lat. Uważany za jednego z pionierów łączenia rapu z elementami jazzu. W 2017 r. nagrodzony przez Prezydenta Miasta Rzeszowa za działalność artystyczną.

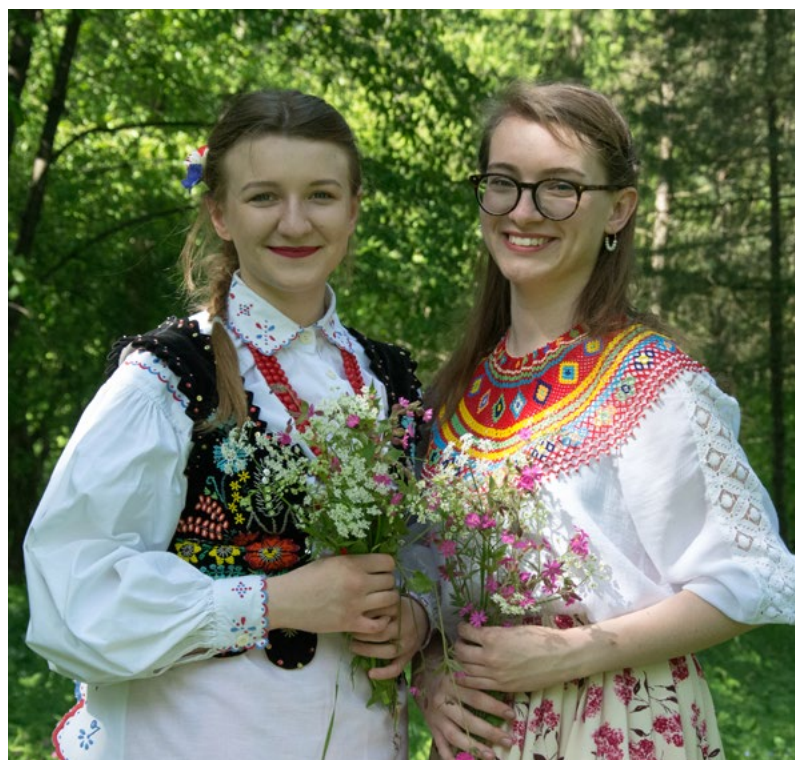
„Szyte szkłem”, czyli historia szklanych koralików – wywiad z młodą twórczynią ludową Katarzyną Orszulak z Krosna

Mariola Świętoń

Ma niezwykły talent wspomagany energią i pasją. Zalicza się do grona młodych twórców o niezwykle rzadkich umiejętnościach, daje nowe i ciekawe tchnienie, a także spojrzenie na kulturę ludową. Katarzyna Orszulak jest młodą animatorką kultury – w pełnym tego słowa znaczeniu. Swoją twórczością i stylem życia pokazuje coś, co powinno być powszechne: wartość kulturową, regionalną i jej ukryte piękno.

Mariola Świętoń [MŚ]: Kasiu, jesteś bardzo aktywną działaczką, skąd tak mocne zainteresowanie kulturą ludową i chęć kształcenia się w tym kierunku?

Katarzyna Orszulak [KO]: Kultura ludowa i historia od zawsze były obecne w moim życiu. Mogę powiedzieć, że to zainteresowanie przejęłam po moich rodzicach. Mama od zawsze dbała, by wszystkie święta i obrzędy domowe odbywały się zgodnie z tradycją, a kulturą regionalną zainteresował mnie tata, z zamiłowania historyk, z wykształcenia przewodnik beskidzki. W mojej rodzinie odkąd pamiętam były obecne opowieści o dawnych czasach, dziadkowie często wspominali swoją młodość. Historie, które poznałam w tym czasie, często inspirowały mnie przy pisaniu opowiadań, więc naturalnie chciałam znać ich coraz więcej.

Postanowiłam kształcić się w kierunku kultury regionalnej, bo uważam, że jest to bardzo ważny element naszego dziedzictwa i każdy patriota powinien znać historię swojej małej i dużej ojczyzny. Szansą na ten rozwój była dla mnie nauka w Policealnym Studium Animatorów Kultury w Krośnie, gdzie w teorii i praktyce mogłam bliżej poznać to niesamowite bogactwo naszej kultury, a także studia z komu-

nikacji międzykulturowej na Uniwersytecie Rzeszowskim.

MŚ: Czym zajmujesz się w swojej twórczości?

KO: To długa historia, już od czasów podstawówki piszę prozę i poezję. Nierzadko moje teksty były inspirowane kulturą ludową czy, jak już wspomniałam, historiami z życia prawdziwych ludzi. Teraz piszę już mniej, ale moim

marzeniem jest wydać powieść osadzoną w klimacie polsko-rusińskiej wsi z początków XX wieku.

W ostatnim czasie moja twórczość opiera się jednak głównie na biżuterii koralikowej. Gdy mam wolną chwilę i inspirację, szyję lub tkam naszyjniki, bransoletki czy kolczyki. Moje ulubione są łemkowskie krywulki – szerokie naszyjniki w tradycyjne ludowe wzory. To właśnie je szyję i projektuję z największą pasją.

MŚ: Co to są krywulki, gerdany itd? Jaka jest ich historia?

Krywulki są tradycyjnymi naszyjnikami noszonymi przez karpackie góralki. Nosiły je Łemkinie, Bojkinie i Hucułki czy, ogólnie mówiąc – Rusinki, a także Ukrainki, chociaż biżuteria koralikowa w takim wydaniu znana była nawet na Węgrzech czy w Rumunii. Pojawiła się, bo szklane koraliki, z których była wykonywana, kosztowały znacznie mniej niż korale.

Było kilka rodzajów tej biżuterii – każda grupa etniczna miała własne wzory, wielkość, szerokość czy sposób wykonywania. Różniły się także nazwami. U Łemków były to krywulki, u Bojków – sylianki, a u Hucułów – najwięzsze, ale nie najmniej zdobione – gerdany.

MŚ: Dlaczego krywulki? Czy jest to pasja od zawsze czy przypadkowe odkrycie? Jak zaczęła się ta historia?

To rękodzieło poznałam przypadkiem, gdy trafiłam na kilkutygodniowy kurs tworzenia krywulek. Nigdy wcześniej o nich nie słyszałam, a do udziału zachęciła mnie mama, z którą ten kurs ukończyłam. Zajmuję się tym już kilka lat, przez ten czas udało mi się odtworzyć wiele pięknych i tradycyjnych wzorów oraz wprowadzić kilka swoich wariacji.

Myślę, że spodobało mi się to właśnie przez mocne zakorzenienie tego rękodzieła w tradycji. Krywulki były wyrabiane przez kobiety z moich terenów, czyli Beskidu Niskiego i Bieszczad, i choć oficjalnie nie pochodzą z łem-

kowskiej czy bojkowskiej rodziny, to czuję się z nimi powiązana i w ten sposób chcę niejako oddać im i ich pięknym tradycjom hołd.

MŚ: Jaka jest technika wykonywania takiej biżuterii, czy jest to trudne? Ile czasu poświęcasz na wykonanie jednego naszyjnika?

Technika wykonywania, jak już wspomniałam, różniła się między poszczególnymi grupami. Najczęściej jednak naszyjniki były szyte za pomocą nitki, później również dla ułatwienia igieł, i szklanych koralików sprowadzonych z Czech. Na początku trzeba było zaprojektować i narysować wzór lub mieć przy sobie inną krywulkę, którą chciano odtworzyć. Później należało dobrać kolory i przystąpić do pracy. Tworzenie takiego naszyjnika polega na przewlekaniu przez rzędy koralików nitki z nawleczonymi kolejnymi kolorami, tak aby powstała nam swego rodzaju siateczka. Na końcu doszywa się wstążkę lub dorabia metalowe zapięcie i krywulka gotowa. Brzmi prosto, ale nauka może trwać naprawdę długo.

Moją pierwszą prawdziwą łemkowską krywulkę o szerokości ponad 10 cm robiłam przez dwa tygodnie, spędzając nad nią codziennie od 8 do 10 godzin. Pół roku później taką samą krywulkę wykonałam w tydzień, a prawdziwym mistrzyniom zajmuje to czasem nawet tylko 3 dni. Obecnie nie mam czasu, żeby szyć naszyjniki przez cały dzień, więc ten proces zdecydowanie się wydłużył.

MŚ: Czy zajmujesz się tylko tradycyjnymi wzorami?

KO: Tradycyjne, czyli rusińskie wzory są zdecydowanie moimi ulubionymi. Zdarza mi się wykonać oczywiście jakąś wariację kolorystyczną, np. monochromatyczną lub pastelową i to od razu zmienia charakter takiego naszyjnika, staje się on bardziej "współczesny". Dawniej kobiety używały tylko podstawowych kolorów, nie miały w tej kwestii dużego wyboru, dlatego w krywulkach dominuje czerwony, zielony, niebieski czy biały. Obecnie można wykonać taką biżuterię w jakichkolwiek kolorach, tak aby pasowała nam np. do stylizacji.

I to jest w tym świetne, że wciąż możemy mieć na sobie kawałek tradycji, ale w uwspółcześnionym, pasującym nam wydaniu.

Kultury na świecie przenikały się tak bardzo, że nawet, jeśli znajdzie wzór, który wydaje się totalnie nietradycyjny i zwariowany, po jakimś czasie okazuje się, że był noszony przez kobiety w Ameryce Południowej czy Afryce, bo i tam dotarła biżuteria koralikowa. Oczywiście kontynenty znacznie różnią się od siebie wzornictwem, ale technika, styl i tradycja pozostają takie same. Jedynymi na pewno nietradycyjnymi wzorami w moim wykonaniu są wzory kolczyków, bo kiedyś kobiety nosiły w uszach całkowicie inną biżuterię, którą się nie zajmuję, więc w tej kwestii mam duże pole do popisu.

MŚ: Od jakiegoś czasu można obserwować twoje prace na portalach społecznościowych. Skąd pomysł na strony na Facebooku i Instagramie?

Swoje profile w mediach społecznościowych założyłam, żeby pokazać innym, że istnieje takie niesamowite rękodzieło jak właśnie biżuteria koralikowa. Sama nie wiedziałabym o nim, gdyby nie przypadek, więc chciałam ułatwić ludziom poznanie tej tradycji. Uważam, że jest to szczególnie ważne, ze względu na tragiczną historię górali karpaccich, którzy w czasie II wojny światowej zostali z tych terenów wysiedleni i niewiele po nich zostało. Z tego powodu chciałam pokazać światu ich spuściznę, a media społecznościowe są dla takich twórców jak ja dużą pomocą. Wiele osób zainteresowało się dzięki moim profilom nie tylko biżuterią, ale i historią, z czego się bardzo cieszę. Działalność w mediach społecznościowych daje mi wspaniałe pole do prezentacji tego, co kocham. Prowadzenie profili na tych portalach jest darmowe, co pozwala mi w łatwy sposób zamieszczać ciekawostki i zdjęcia moich prac, a informacje tam zamieszczone w przystępny spo-

sób mogą docierać do moich obserwatorów.

MŚ: Czy miałaś okazję, by komuś przekazać swoją wiedzę?

KO: Kilka razy prowadziłam warsztaty, na których chętni mogli nauczyć się podstawowych technik tworzenia takiej biżuterii. Ze względu na ograniczony czas były to tylko podstawy, choć efekty były niesamowite. Każde zaproszenie na takie spotkanie bardzo mnie cieszy, bo lubię dzielić się swoją wiedzą, a uczestnicy mogą wynieść z nich miłe wspomnienia i nierzadko piękną biżuterię, którą sami wykonali. Takie warsztaty poprowadziłam też w ramach praktycznej realizacji mojej pracy dyplomowej w Policealnym Studium Animatorów Kultury, na której uczestnicy mogli za pomocą tradycyjnej techniki stworzyć bransoletki.

MŚ: Tematem przewodnim twojej pracy w Policealnym Studium Animatorów Kultury była biżuteria, dlaczego akurat ta konkretna tematyka?

KO: Temat mojej pracy brzmiał: „Wybrane elementy biżuterii Pogórzan, Łemków i Bojków”. Pisałam w niej między innymi o koralach, ale także o krywulkach. Wybrałam ten temat, ponieważ jest on dosyć zapomniany w polskiej literaturze, a biżuteria koralikowa nie jest wspomniana praktycznie nigdzie, co dodało mi dużo pracy w poszukiwaniach materiału, ale także niesamowitą satysfakcję po zebraniu wielu niezwykłych informacji. Drugim powodem była najzwyczajniej moja pasja do tego rękodzieła, a szczególnie biżuterii, z którą uwielbiam eksperymentować.

W ramach praktycznej realizacji pracy przygotowałam wystawę, na której pokazałam naszyjniki, które wykonałam na podstawie wzorów z całego świata. Były tam łemkowskie krywulki, bojkowskie sylianki, gerdany, naszyjniki z Grenlandii, Ameryki, Afryki i Oceanii. Po wystawie mogłam spotkać się

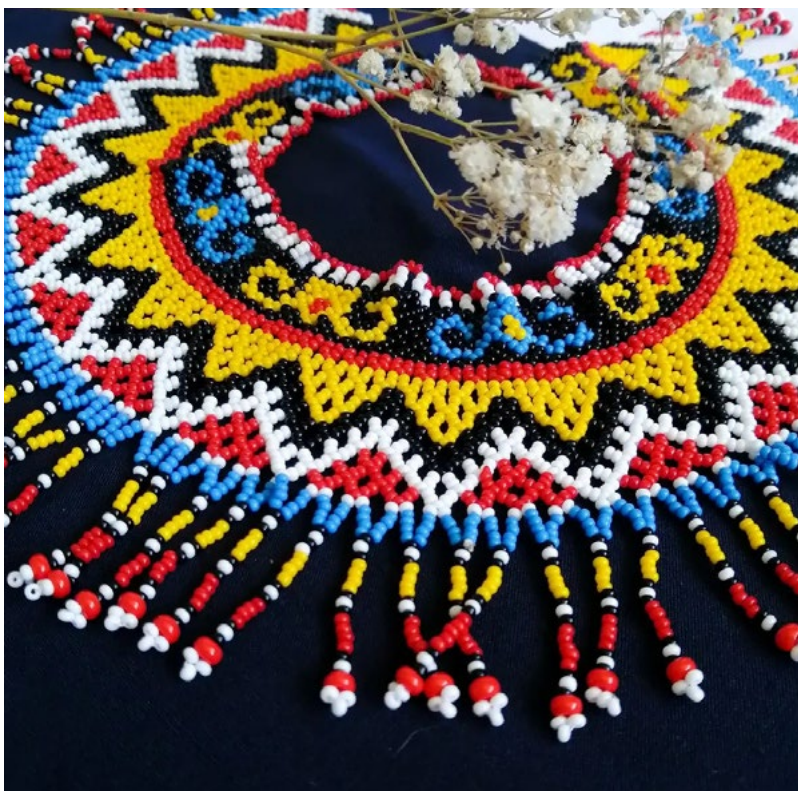
z chętnymi na warsztatach, na których powstały koralikowe bransoletki.

MŚ: Skąd bierzesz materiały do tworzenia swoich prac?

KO: Od początku mojej „krywulkowej” przygody zależało mi na autentyczności, dlatego chciałam używać tylko materiałów, których używały dawnej kobiety. Koraliki sprowadzam z czeskich fabryk szkła i staram się zachowywać dawne techniki szycia. Na szczęście mamy teraz specjalne, cienkie igły i nie muszę używać nici moczonej w zwierzęcym tłuszczu jak to kiedyś robiły twórczynie, aby wygodniej nawlekać koraliki. Jako formy zapięcia używam czasem aksamitnych wstążek, które były używane również sto lat temu, lub bardziej nowoczesnych metalowych zapieć. Wszystkie materiały w obecnych czasach można łatwo kupić w Internecie lub w pasmanteriach i nie są już tak drogie jak kiedyś, gdy za elementy potrzebne do wykonania dużej krywulki można było kupić np. krowę. Nie mniej jednak nadal jest to kosztowne zainteresowanie.

MŚ: Czy po ukończeniu kursu wspólnie z mamą tworzyście swoje dzieła? A może stało się to już rodzinną pasją?

KO: Po kursie razem z mamą przez ponad rok szyłyśmy krywulki. W międzyczasie zaczęłyśmy tworzyć kolczyki i bransoletki. Po mojej pracy dyplomowej zrobiliśmy sobie małą przerwę na odpoczynek od tego koralikowego szaleństwa, ale w swoim czasie obie do tego wróciłyśmy. Tworzymy wyłącznie hobbystycznie i ciągle uczymy się nowych technik lub wymyślamy nowe wzory. Czasem, gdy znajdziemy stare zdjęcia wzorów tradycyjnych krywulek, próbujemy je odtworzyć. Jeśli chodzi o drobniejsze rzeczy, takie jak kolczyki czy bransoletki – tu zdecydowanie prym wiedzie moja mama, potrafi uszyć ich naprawdę dużo i w ogóle się jej to nie nudzi. Ja na-

tomiast zajmuję się raczej większymi projektami, takimi jak krywulki w nowych wariacjach kolorystycznych, co właśnie można obserwować na moich mediach społecznościowych.

MŚ: Jak w twoim środowisku odbierane jest to, że chodzisz w własnoręcznie robionej biżuterii? Jest to powód do zainteresowania?

KO: Nietypowa biżuteria zawsze wzbudza zainteresowanie. Szczególnie tak okazała jak krywulki. Rzadko noszę je publicznie, bo do takiej biżuterii trzeba dopasować całą resztę stroju. Ubieram je raczej w święta, zresztą tak samo jak robiono to kiedyś. Krywulki to nie biżuteria do pracy, a na uroczystości. Na co dzień noszę kolczyki lub bransoletki w większości te robione przez siebie i często dostaję o nie pytania, na które chętnie odpowiadam. Ta ciekawość jest zrozumiała, bo nie jest to klasyczna biżuteria. Niektórym podobają się tak bardzo, że proszą o wy-

konanie takiej dla siebie. Cieszę się, że są ludzie, którzy chcą wyrażać się w ten sposób, a nasze dzieła trafiają w ich gusta, przez co możemy promować tak fantastyczną część naszej kultury.

MŚ: Jak zacząć tworzyć krywulki samemu? Czy jest to możliwe (i dostępne) żeby np. z Internetu nauczyć się tworzyć takie cuda?

KO: W Internecie jest niewiele poradników, jak tworzyć krywulki, ale można takie znaleźć. Najczęściej są to jednak materiały rosyjsko- lub ukraińskojęzyczne. Jeśli ktoś chciałby nauczyć się tego, może także spróbować u mistrzyń, na naszym terenie znam dwie panie, które się tym zajmują profesjonalnie. Zdecydowanie więcej rękodzielniczek pochodzi z Ukrainy. Ja również chętnie podjęłabym się zadania nauczania kogoś tego wspaniałego zajęcia, ale do mistrzyni mimo wszystko mi daleko.

MŚ: Czy masz jakąś radę dla młodych osób chcących rozwijać swoje pasje?

KO: Okres studiów to najpiękniejszy czas na odkrywanie nowych pasji i zdobywanie ciekawych doświadczeń. Niekiedy najbardziej nierealne i nietypowe dla nas zajęcia mogą stać się interesującymi. Nie musimy być sami w odkrywaniu nowych doświadczeń, a swoje pasje możemy przedstawiać zarówno szerokiemu gronu odbiorców, jak i sobie, bo jesteśmy tak samo ważnymi odbiorcami swojej sztuki.

Bardzo dziękuję za rozmowę!

A wszystkich czytelników zapraszam na media społecznościowe Katarzyny Orszulak

Instagram „szklane_” i Facebook „Szklane”.

Instagram: https://www.instagram.com/szklane_/

Facebook: <https://www.facebook.com/szklane1>

Z Katarzyną Orszulak animatorką kultury regionalnej, byłą studentką Komunikacji Międzykulturowej Uniwersytetu Rzeszowskiego, przewodniczką turystyczną oraz pasjonatką i twórczynią ludową rozmawiała Mariola Świętoń*

*Mariola Świętoń – studentka 3 roku Kulturoznawstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego, przewodnicząca Koła Naukowego Kulturoznawców, AktU-Ra – Aktywni w Kulturze, animatorka kultury ludowej i pasjonatka twórczości ludowej, członkini Kapeli Ludowej „Wielopolka” z Wielopola Skrzyńskiego, a także pracownik ODiHR Muzeum T. Kantora Kantorówka

VI Euroregionalna Konferencja Naukowa „Samorządność, Spółdzielczość, Przedsiębiorczość – czyli o sztuce obywatelskiego samostanowienia. Wybrane zagadnienia prawne, ekonomiczne i społeczne. Między teorią a praktyką”

W dniach 3 i 4 kwietnia 2024 r. w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz w auli Sejmiku Województwa Podkarpackiego odbyła się VI Euroregionalna Konferencja Naukowa „Samorządność, Spółdzielczość, Przedsiębiorczość – czyli o sztuce obywatelskiego samostanowienia. Wybrane zagadnienia prawne, ekonomiczne i społeczne. Między teorią a praktyką”. Wydarzenie było współorganizowane przez Zakład Prawa Cywilnego i Handlowego Uniwersytetu Rzeszowskiego, Sejmik Województwa Podkarpackiego, Spółdzielczy Instytut Naukowy w Sopocie, Agencję Rozwoju Przemysłu Oddział Tarnobrzeg, Stowarzyszenie Euroregion Karpacki, Podkarpacki Zespół Placówek Wojewódzkich w Rzeszowie, ELSA Rzeszów oraz Koło Naukowe Prawa Gospodarczego i Handlowego „Amicus Curiae”. Konferencja wpisała się w dwa cykle naukowo-badawcze realizowane wcześniej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego: cykl euroregionalnych wydarzeń organizowanych wspólnie ze Stowarzyszeniem Euroregion Karpacki oraz cykl „Między teorią a praktyką”.

Tym razem przedmiotem dyskusji stała się problematyka, która dotychczas nie była zbyt szeroko analizowana ani w teorii, ani w wymiarze praktycz-

nym. Nowe zjawiska, jak chociażby transformacja energetyczna, zmiany klimatyczne, zmiany w społecznym rozumieniu prawa własności, posiadania i używania rzeczy przez konsumentów, wymagają nowego, interdyscyplinarnego podejścia nie tylko ze strony nauk społecznych. Dotychczasowa instytucja spółdzielni zyskuje nowe znaczenie w obrocie prawno-gospodarczym. Konstrukcja prawna własnościowo-organizacyjna spółdzielni nasuwa jednak sporo wątpliwości m.in. co do charakteru prawnego (statusu) ich członków, następstwa prawnego upadających lub „przekształcanych” spółdzielni czy wreszcie, gdy chodzi o rozumienie samej idei samorządności przez spółdzielców. Ten

ostatni element wiąże się także z szerszym rozumieniem samorządności w wymiarze samorządności lokalnej czy zawodowej. Wszystkie jednak aspekty samorządności wiązać się będą z potrzebą czy wręcz sztuką rozumienia samostanowienia przez obywatela, a także ideą dobra wspólnego. Wszak każda spółdzielnia w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą, kulturowo-oświatową i społeczną. Majątek należący do spółdzielni stanowi prywatną własność jej członków. Spółdzielcami bywają także jednostki samorządu terytorialnego. Stąd ostatni element: przedsiębiorczość.

W obecnych czasach, po apogeum pandemii Covid-19, w dobie trwają-

cych działań wojennych na Ukrainie, wobec rosnących cen mieszkań, samochodów, nośników energii, wraca pytanie o pożądany model przedsiębiorczości i to nie tylko na płaszczyźnie krajowej, ale także euroregionalnej czy ogólnoeuropejskiej. Stąd potrzeba debaty i wymiany poglądów na poziomie międzynarodowym.

Chcąc podołać wyżej wymienionym celom, przez dwa dni prowadzono prelekcje oraz debaty.

3 kwietnia 2024 r. miał miejsce tradycyjny panel „Młodego naukowca”. Studenci i doktoranci mogli zaprezentować swoje wystąpienia. Panel poprowadził dr Michał Chajda z Zakładu Prawa Cywilnego i Handlowego. Pierwsze wystąpienie przypadło w udziale mgr Katarzynie Czop (Zakład Prawa Cywilnego i Handlowego UR), która przedstawiła temat *Działalność organizacji kościelnych w RP ze szczególnym uwzględnieniem spółdzielni socjalnych* – zwracając szczególną uwagę na proces formowania się działalności charytatywnej instytucji kościelnych. Kolejną prelegentką była mgr Dominika Nowak (Zakład Nauki Administracji UR) referująca zagadnienie *„Autonomii szkół wyższych w świetle orzecznictwa - wybrane aspekty”*. Prezentowane uwagi byłyby o tyle cenne i innowacyjne, gdyż stanowiły zestawienie klasycznych cech autonomii

z nowymi wyzwaniami czy polami badawczo-organizacyjnymi, którym muszą stawiać czoła szkoły wyższe.

Następne wystąpienie należało do mgr Marty Golowskiej (Zakład Nauk Historyczno i Teoretyczno Prawnych UR), która we współpracy i pod kierunkiem dra hab. Artura Łuszczynskiego, prof. UR, przygotowała temat *Filozoficzno-prawne dylematy autonomii lekarskiej i roli samorządu zawodowego lekarzy*. Wystąpienie unaocznilo potrzebę spojrzenia na samorządność także przez pryzmat warunków zawodowych, z jakimi mierzą się poszczególne zawody, w tym także zawody o wysokim zaufaniu społecznym, jak zawód lekarza.

Mgr Mikołaj Kantorowski (UR) zreferował temat *Zatrudnienie skazanych przez spółdzielnie socjalne*, dokonując szczegółowej analizy tego zagadnienia w odniesieniu do osób po odbyciu kary, jak i w stosunku do osadzonych. Z kolei mgr Michał Skóra (Zakład Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych UR) zwrócił uwagę na inny cel funkcjonowania spółdzielni socjalnych, referując temat *Rola spółdzielni socjalnych w aktywizacji osób z niepełnosprawnościami*.

Kolejna prezentacja należała do mgra Kacpra Krauza z UMWP w Rzeszowie, który zmierzył się z tematem *Komisja rewizyjna jako organ kontroli wewnętrznej zarządu województwa*. Co zatem

znamienne – sama samorządność nie pozostaje wartością nieograniczoną i dla właściwego funkcjonowania musi podlegać odpowiednim mechanizmom korygującym.

Następna prelekcja poświęcona była *Wybranym aspektom tworzenia spółdzielni energetycznych w Polsce*. Podczas prezentacji przedstawione zostały aktualne wymogi regulacyjne i instytucjonalne – jakie muszą spełnić przedsiębiorcy aplikujący o możliwość rejestracji spółdzielni energetycznych. Kolejne wystąpienia należały do: Nikoli Bodzioch (UR) z tematem *Integralność w filantropii. Nadużycia finansowe w organizacjach charytatywnych*; Anny Balickiej (UR): *Aspekty prawne adaptacji spółdzielni produkcji rolnej do zmian klimatycznych. Wyzwania, regulacje i możliwości wsparcia*; Artura Chmiela (UR): *Rola spółdzielni w adaptacji społecznej do zmian klimatycznych*; Darii Kowalskiej (UR): *Odpowiedzialność społeczna spółdzielni a przedsiębiorczość. Realizacja misji społecznej przy jednoczesnym osiągnięciu celów biznesowych*; Diany Kut (UR): *Wybrane problemy spółdzielni mieszkaniowych oraz Katarzyny Żmudy: Działalność spółdzielni socjalnych świadczona osobom opuszczającym jednostki penitencjarne*. Wszystkie z powyższych wstąpień bardzo mocno podkreślały wpływ i związanie działalności społecznej

spółdzielni z otoczeniem zewnętrznym oraz wzajemnie interakcje z nim. Na koniec tej części konferencji wystąpił mgr Stanisław Ludwikowski z będącym na czasie tematem: *Kryptowaluty – tarcza przeciwko fiskalnemu mieczowi państwa*, ukazującym tendencje na rynku finansowym kryptowalut oraz zjawisko spekulacji, która dotyka także spółdzielcze instytucje finansowe. Po tej części wywiązała się ożywiona dyskusja. Jej konkluzje odnosiły się m.in. do potrzeby racjonalnej regulacji nowych zjawisk i instytucji, aby nie dochodziło do szkodliwej nadregulacji będącej dużym problemem współczesnych rozwiniętych gospodarek.

4 kwietnia 2024 r. w sali audytorijnej Sejmiku Województwa Podkarpackiego odbyła się główna część obrad merytorycznych, które poprzedziło uroczyste otwarcie towarzyszącej konferencji wystawy twórców rymańskich: rzeźbiarza Krzysztofa Śliwki, malarza Jacka Śliwki oraz malarki, twórczyni ikon Julity Pelczar.

Główne panele konferencyjne otworzyli: Zastępca Dyrektora Instytutu Nauk Prawnych Kolegium Nauk Społecznych UR dr hab. Grzegorz Maroń, prof. UR, Kierownik Zakładu Prawa Cywilnego i Handlowego UR dr hab. Roman Uliasz, prof. UR oraz Przewodniczący Sejmiku Województwa Podkarpackiego Jerzy Borcz, który wspominał także o zbliżającym się jubileuszu 50-lecia działalności naukowej prof. dr hab. Elżbiety Dyni, byłej prorektor Uniwersytetu Rzeszowskiego i złożył jubilatce serdeczne życzenia.

Moderatorem pierwszej czwartkowej części był dr Piotr Pałka, prof. SANS reprezentujący Spółdzielczy Instytut Naukowy w Sopocie, a jej motyw przewodni stanowiła szeroko pojęta przedsiębiorczość. Merytoryczną część obrad zainaugurowało wystąpienie dra hab. Dominika Biereckiego, prof. UP w Słupsku ze Spółdzielczego Instytutu Naukowego w Sopocie – *Zasady demokratycznej kontroli członków i autonomii spółdzielni w pra-*

wie polskim – prezentujące najbardziej kluczowe zasady leżące u podstaw i wyznaczające zakres właściwie pojętej spółdzielczości. Następny referat w tej sesji wygłosiła dr hab. Joanna Kruczałak-Jankowska, prof. UG, z Uniwersytetu Gdańskiego nt. *Wybrane problemy niewypłacalności spółdzielni*, w którym poruszyła najbardziej aktualne zagadnienia związane z praktyką, procedurami upadłościowymi oraz orzecznictwem.

W pierwszym panelu wystąpiła także dr hab. Krystyna Leśniak-Moczuk, prof. UR, z referatem *Ekspresywny ruch społeczny kobiet jako przykład aktywności w społeczeństwie obywatelskim*, w któ-

rym zaprezentowała metodologię badań socjologicznych obywatelskich ruchów kobiecych oraz przedstawiła w tym kontekście charakterystykę ruchu Krystyn Polskich. Ponadto utworzone zostało nagranie autorstwa dra Kamila Suleja, Prezesa Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana”, który pokrótce zreferował temat *Etyka w biznesie i katolickiej nauce społecznej*. Następnie dr hab. Roman Uliasz, prof. UR, przedstawił zagadnienie zaskarżalności uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni, zestawiając je m.in. z modelowymi rozwiązaniami dotyczącymi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, z wyraźnym jednak

akcentem położonym na wskazanie różnic o charakterze korporacyjno-instytucjonalnym. W pierwszym panelu wystąpił też przedstawiciel partnera merytorycznego konferencji, a zarazem moderator pierwszej sesji, dr Piotr Pałka, prof. SANS ze Spółdzielczego Instytutu Naukowego w Sopocie, który w wystąpieniu na temat *Obywatelska społeczność energetyczna*, zaprezentował najnowsze zmiany prawa energetycznego i ustawy o OZE dotyczące instytucjonalizacji zrzeczeń osób i podmiotów produkujących energię z odnawialnych źródeł.

Kolejna prezentacja należała do Tomasa Miśko, Dyrektora Oddziału Agencji Rozwoju Przemysłu w Tarnobrzegu, występującego z tematem *Wsparcie przedsiębiorczości przez ARP na terenie Podkarpacia i Lubelszczyzny*. Ostatni referat w tej sesji należał do dra Artura Lisa z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i dotyczył *Zarządzania przez kompetencje*.

Rozpoczynający się po przerwie II czwartkowy panel zatytułowany *Spółdzielczość – w teorii i praktyce* moderowany był przez ks. dra hab. Sławomira Fundowicza, prof. KUL. Sekcję wystąpień otworzył dr hab. Jan Olszewski, prof. UR, z wystąpieniem *Wybrane problemy prawa sztucznej inteligencji (AI) w wspieraniu działalności gospodarczej*, w którym obok głównie omawianej AI wspomniane zostały także inne determinanty, jak pieniądź cyfrowy czy technologie FINtech i RegTech zmieniające współczesne otoczenie prawnoregulacyjne. Kolejna prezentacja przedstawiona została przez Julitę Pelczar, wspomnianą wcześniej artystką malarkę będącą jednocześnie prezesem zarządu Spółdzielni Socjalnej „Kogutek” w Rymanowie. Wystąpienie prezes merytorycznie odnosiło się do *Działalności Spółdzielni Socjalnej „Kogutek” oraz wybranych problemów prawnych okiem praktyka*. Prezentacja dr Elżbiety Małeckiej z Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi poświęcona była tematyce

Nadzoru KNF nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi i koncentrowała się na procesie zmian w obszarze dotyczącym objęcia nadzorem spółdzielczych kas kredytowych. Także od strony praktycznej bardzo cenną prelekcję dał Edward Słupek, prezes zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej „Zodiak” w Rzeszowie, o tytule *Spółdzielnia mieszkaniowa i wybrane problemy prawne okiem praktyka*, w której omówione zostały m.in. zasady spółdzielczości, w tym zasada kolegialności, w kontekście funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowych. Z kolei dr Michał Chajda z ZPCiH, wracając do tematyki spółdzielczych kas oszczędnościowych, przedstawił temat *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe – wybrane zagadnienia*. W trakcie prelekcji wspomniane zostały również poruszone wcześniej wątki regulacyjne, jak również przytoczone bieżące orzecznictwo.

Wystąpienie dra Krzysztofa Buczka z Zespołu Szkół Publicznych w Rymanowie, zatytułowane *Franciszek Stefczyk (2 XII 1861–30 VI 1924), nauczyciel, historyk, ekonomista, społecznik i patriota – lider ruchu spółdzielczego. Życie i działalność. Inne przykłady spółdzielczości galicyjskiej*, dedykowane było w głównej mierze przedstawieniu tradycji i historii podkarpackiej – jak i bardzo lokalnej iwonicko-rymanowskiej – spółdzielczości.

W ramach konferencji swoją prelekcję również mieli prezes oraz dyrektor programowy Stowarzyszenia na rzecz Efektywności im. prof. Krzysztofa Żmijewskiego, Rafał Czaja i dr inż. Grzegorz Maśloch. Przedstawili temat *Rola samorządu lokalnego w rozwoju spółdzielczości energetycznej z perspektywy realizowanych wspólnie z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa i Samorządem Województwa Podkarpackiego projektów mających na celu promocję i wdrożenia w obszarze energii odnawialnej oraz prosumeryzmu*.

Zgodnie z planem na zamknięcie tej części konferencji przewidziano wystąpienie dra Rajmunda Stapińskiego reprezentującego zarówno Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego jak i Zakład Prawa Gospodarczego INP UR. Jego tytuł: *Miejskie inkubatory przedsiębiorczości jako przykład wspierania aktywności gospodarczej na poziomie lokalnym*, korelował w wielu elementach z perspektywą przedstawianą przez dyrektora ARP Tomasa Miśko. Wystąpienie dotyczyło nie tylko instytucjonalnych, ale i programowych elementów trwającego procesu programowania i rozwoju województwa podkarpackiego w obszarze mikro, małej i średniej przedsiębiorczości, jak również pozyskiwania dużych środków od zagranicznych inwestorów. Wygłoszone w drugiej sesji referaty spotkały się z bardzo dobrym przyjęciem ze strony odbiorców. W prowadzonych rozmowach podkreślano praktyczne aspekty poszczególnych wystąpień, jak i debatowano nad kierunkiem przyszłych zmian. Trzecia część konferencji zatytułowana była *Samorządność jako element obywatelskiego samostanowienia* i została poprowadzona przez dra Rafała

Polaka, dyrektora Kancelarii Sejmiku Województwa Podkarpackiego oraz adiunkta PANS w Krośnie.

Programowe wystąpienie w tym obszarze wygłosił dr hab. Eugeniusz Moczuk, prof. PRz, z Politechniki Rzeszowskiej, a jego tytuł to *Irvinga L. Janisa teoria podejmowania złych decyzji w samorządzie terytorialnym, spółdzielczości i ruchach społecznych. Perspektywa socjologiczna*. Prelegent zwrócił uwagę w szczególności na mechanizmy związane z podejmowaniem decyzji, jak również na kwestie dotyczące odpowiedniego ich badania oraz obowiązującej systematyki.

Przewodniczący Sejmiku Województwa Podkarpackiego Jerzy Borcz, w swoim wystąpieniu *Samorządność – podstawa demokracji* akcentował element współpracy, jak również związki między stanem demokracji a samorządnością. W prelekcji ponadto poruszone zostały granice znaczeniowe obu pojęć oraz występująca w praktyce rozbieżność znaczeniowa między nimi.

Z kolei reprezentujący Okręgową Izbę Radców Prawnych w Rzeszowie r.pr. Aleksander Cisek, Wicedziekan Rady OIRP w Rzeszowie, przedstawił *Samorząd zawodowy radców prawnych ze szczególnym uwzględnieniem roli radcy prawnego w procesie ochrony prawa*. W tej sesji wystąpił także dr Paweł Wais, dyrektor UMWP w Rzeszowie, z prelekcją na temat *Samorządność w dokumentach strategicznych województwa podkarpackiego*. To niezwykle ciekawe wystąpienie obfitowało w wiele uwag dotyczących wieloletniej perspektywy rozwoju województwa podkarpackiego, której szeroko rozumiana spółdzielczość może stać się także ważnym elementem.

Merytoryczne wystąpienie miał także reprezentant Podkarpackiego Zespołu Placówek Wojewódzkich Andrzej Dziugan, wicedyrektor PCEN, który opowiedział o *Samorządności uczniowskiej*, także z perspektywy dyrektora szkoły.

Ożywione dyskusje wywołało wystąpienie dra Kamila Szpyta z Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego w Krakowie zatytułowane *Samorządność i sztuczna inteligencja*. Szereg uwag, jak i pytań dotyczyło tego, jak zmieni się funkcjonowanie ludzi i sama samorządność w kontekście rewolucji technologiczno-społecznej, jaką niesie ze sobą AI.

Kolejny prelegent, dr Oskar Bróz z Zakładu Prawa Gospodarczego UR, zaprezentował temat *Rola samorządu terytorialnego w systemie ochrony zdrowia – wybrane zagadnienia prawne*. Główne elementy wystąpienia odnosiły się do potrzeby zapewnienia właściwej i zrównoważonej regulacji w kontekście funkcjonowania aptek ogólnodostępnych i dostępu do leków i usług medycznych.

Ostatni referat w sesji, jak i całej konferencji wygłosiła r.pr. Anna Kantor-Kilian z Uniwersytetu Warszawskiego na temat *Sytuacja sygnalistów w jednostkach samorządu terytorialnego w oparciu o dyrektywę UE 2019/1937*. Omówienie tego zagadnienia cieszyło się również znacznym zainteresowaniem ze strony obecnych na sali zarówno studentów, jak i samorządowców. Brak bowiem implementacji omawianych dyrektyw oraz kolejne generacje projektów ustaw budzą coraz większe emocje związane z koniecznością zapewnienia konstytucyjnie gwarantowanego demokratycznego państwa prawnego. Szereg uwag w tej sesji odnosiło się także do postulatów związanych z ochroną danych osobowych.

Konferencję zakończył swoim krótkim wystąpieniem dr hab. Roman Uliaś, prof. UR, kierownik Zakładu Prawa Cywilnego i Handlowego UR, który rozlosował egzemplarz „Prawo spółdzielcze. Komentarz” Warszawa 2024 ufundowany przez Wydawnictwo C.H. Beck.

Z tego też miejsca organizatorzy pragną serdecznie podziękować Partnerom Konferencji:

- Władzom czasopisma „Prawo i Więź”

- Władzom Uzdrawiska Rymanów Zdrój S.A.

- Władzom Spółdzielni Mieszkaniowej „Zodiak”

- Władzom Banku Spółdzielczego w Rymanowie

- Kancelarii Adwokackiej Robert Bieleńska i Magdalena Ślęzak

- Władzom Spółdzielni Socjalnej „Kogutek” w Rymanowie

- Wydawnictwu C.H. Beck

- Katolickiemu Stowarzyszeniu „Civitas Christiana” Oddział Okręgowy w Rzeszowie

- Podkarpackiemu Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie

Dziękujemy także znakomitym patronom honorowym i medialnym:

- Krajowej Radzie Spółdzielczej

- Kasie Krajowej SKOK

- Wojewodzie Podkarpackiemu Teresie Kubas-Hul

- Przewodniczącemu Sejmiku Województwa Podkarpackiego Jerzemu Borczowi

- Dyrektorowi Podkarpackiego Zespołu Placówek Wojewódzkich w Rzeszowie (PCEN) – Krystynie Wróblewskiej

- Staroście Powiatu Rzeszowskiego Markowi Sitarzowi

- Prezydentowi Miasta Rzeszowa Konradowi Fiołkowi

- Burmistrzowi Miasta i Gminy Rymanów Wojciechowi Farbańcowi

- Rektorowi Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr. hab. Sylwestrowi Czopkowi

- Dyrektorowi Instytutu Nauk Prawnych dr hab. Renacie Świrgoń-Skok, prof. UR

- Stowarzyszeniu na rzecz Efektywności, im. prof. Krzysztofa Żmijewskiego

- Dziekanowi Rady Okręgowy Izby Radców Prawnych w Rzeszowie Bartoszowi Opalińskiemu

Dziękujemy za otrzymane patronaty medialne: Radio VIA, Radio FENIX, Polskie Radio Rzeszów, TVP 3 Rzeszów, gospodarkapodkarpacka.pl, TV Obiektyw, Krosno112, Infopodkrpackie.pl, Esanok.pl, Legalis, Edukacja Prawnicza.

Konferencja naukowa Forum Leśne

Tomasz Dudek

W dniach 15–16.04.2024 r. w Centrum Konferencyjno-Naukowym Kolegium Nauk Przyrodniczych w Uniwersytecie Rzeszowskim odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa **Forum Leśne pt. „Stan ekosystemów leśnych a działalność człowieka w dobie zrównoważonego rozwoju”**. Głów-

nym organizatorem wydarzenia był Zakład Agroekologii i Użytkowania Lasu UR, a patronat honorowy nad nim objęli: JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Sylwester Czopek, Marszałek Województwa Podkarpackiego Władysław Ortyl oraz Dyrektor Generalny Lasów Państwowych Witold Koss.

Celem tego wydarzenia było przedstawienie szerszej społeczności najnowszych wyników badań prowadzonych w czterech obszarach: stan ekosystemów leśnych przy różnych formach działalności człowieka, społeczna i gospodarcza rola lasów, wpływ zmian klimatu na lasy, gospodarka leśna w kontekście zrównoważonego rozwoju. Podczas konferencji wygłoszono **17 referatów**. Pozostałe zgłoszone **21** prac zaprezentowano

podczas **sesji posterowej**. W konferencji wzięło udział ponad 150 uczestników, w tym wielu profesorów i doktorów reprezentujących wszystkie główne krajowe ośrodki, w których prowadzone są badania z zakresu nauk leśnych i pokrewnych (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Instytut Badawczy Leśnictwa, **Uniwersytet Rzeszowski – organizator**, Politechnika Białostocka, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uczelnia Państwowa im. J. Grodka w Sanoku). Gościliśmy również: profesorów Narodowego Uniwersytetu Leśnictwa

fot. R. Szura

Ukrainy we Lwowie, członków Polskiego Towarzystwa Leśnego, parlamentarzystów i samorządowców zaangażowanych w sprawy lasów i leśnictwa, dyrektorów Bieszczadzkiego Parku Narodowego, Dyrektorów Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Dyrektora Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej oddział w Przemyślu, Dyrektora Departamentu Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie, Prezesa Polskiego Związku Łowieckiego oddział w Rzeszowie. W konferencji wzięła udział duża grupa pracowników Lasów Państwowych na czele z dyrektorami Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie. Leśnicy w sposób naturalny należą do głównych odbiorców wyników badań prezentowanych podczas Forum Leśnego oraz byli jednym ze współorganizatorów tego wydarzenia. Tak duża liczba uczestników konferencji świadczy, że wielu osobom zależy na merytorycznej dyskusji o stanie i przyszłości lasów w Polsce.

Drugiego dnia konferencji w lasach Nadleśnictwa Leżajsk odbyła się sesja terenowa, podczas której poruszone zostały następujące zagadnienia: następstwa wyłączenia z użytkowania lasów, mała retencja jako metoda przeciwdziałania suszy, problemy ochrony lasów przed jemiolą, reintrodukcja gatunków w lasach na przykładzie Głuszcza.

Konferencja była transmitowana na kanale YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=OAJx6M9ZK_E. O naszej konferencji wspomniano również na antenie TVP3 Rzeszów, Radia Rzeszów oraz na łamach ogólnopolskiego czasopisma branżowego Las Polski.

fot. M. Świącicki

fot. I. Miedvedieva

Międzynarodowa X Konferencja Prawa Lotniczego i Kosmicznego oraz Technologii – nt. „Stan aktualny i perspektywy rozwoju międzynarodowego prawa lotniczego, kosmicznego oraz nowych technologii” odbyła się w dn. 18–19.04.2024 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim

Sabina Kubas

Tegoroczna konferencja odbyła się w dniach 18–19 kwietnia 2024 roku, a jej organizatorzy: Zakład Prawa Międzynarodowego i Prawa Europejskiego Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego i Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa (ELSA) oraz Katedra Awioniki i Sterowania Wydziału Budowy Maszyn i Lotnictwa Politechniki Rzeszowskiej na temat debaty wybrali: „Stan aktualny i perspektywy rozwoju międzynarodowego prawa lotniczego, kosmicznego oraz nowych technologii”. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Sylwester Czopek, natomiast zaproszonych gości i prelegentów powitała prof. dr hab. Elżbieta Dynia. W swoim przemówieniu poruszyła kwestie aktualnej sytuacji międzynarodowej, wskazując na potrzebę podjęcia skutecznych działań prawnych celem zapobiegania sytuacjom naruszającym przepisy prawa. Na wstępie głos zabrał również Przewodniczący Grupy Roboczej ds. Zasobów Kosmicznych Podkomitetu Prawnego Komitetu ds. Pokojowego Wykorzystania Przestrzeni Kosmicznej ONZ An-

drzej Miształ. Medialnie pozdrowienia dla uczestników konferencji przekazała także poseł Parlamentu Europejskiego Elżbieta Łukacijewska. Wyświetlony został również film promujący województwo podkarpackie oraz miasto Rzeszów. Podobnie jak poprzednie, konferencja została objęta patronatem wszystkich władz województwa podkarpackiego oraz Polskiej Agencji Kosmicznej i Urzędu Lotnictwa Cywilnego, partnerem głównym konferencji był Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, a partnerem lotniczym – Polskie Linie Lotnicze LOT. Tegoroczna konferencja została połączona z 50-leciem pracy zawodowej prof. dr hab. Elżbiety Dyni. W związku z tym część wstępną wydarzenia wypełniły podziękowania i gratulacje Pani Profesor za wkład wniesiony w naukę prawa międzynarodowego i prawa europejskiego, a także życzliwość i wsparcie podczas wieloletniej współpracy naukowej i dydaktycznej, Jak co roku konferencja zgromadziła nie tylko przedstawicieli nauki, ale również praktyków specjalizujących się w prawie lotniczym i kosmicznym, zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Wśród prelegentów wymienić należy przedstawicieli takich ośrodków naukowych i jednostek, jak: Universi-

ty of the Balearic Islands, Univeristy of Malaga, University of Leicester, National Academy of Science of Ukraine, University of West London, University of Hertfordshire, Lexavia Aviation Consultants, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Politechnika Rzeszowska, Politechnika Śląska, Akademia Sztuki Wojennej, Lotnicza Akademia Wojskowa w Dęblinie, Akademia Leona Koźmińskiego, Uczelnia Łazarskiego, Akademia Wyższej Szkoły Biznesu, University of Aberdeen, British Academy Fellowship, Podkarpackie Centrum Innowacji oraz OSP Niegoszowice.

Celem konferencji stała się wymiana poglądów przedstawicieli środowisk naukowych z praktykami, specjalistami z branży lotniczej i kosmicznej na tematy, które obejmowały trzy bloki tematyczne:

Stan aktualny i perspektywy rozwoju prawa lotniczego,
 Stan aktualny i perspektywy rozwoju prawa kosmicznego,
 Stan aktualny i perspektywy rozwoju systemów bezzałogowych.

Trwająca dwa dni konferencja została podzielona tematycznie na cztery sesje. Pierwszy dzień poświęcono problematyce funkcjonowania przestrzeni powietrznej i kosmicznej w obliczu perspektyw rozwoju prawa międzynarodowego. W drugim dniu dominowała problematyka wykorzystania bezzałogowych statków powietrznych jako współczesnego systemu zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego. W referatach poruszono zagadnienia związane z suwerennością państwa w przestrzeni powietrznej, regulacjami w zakresie cyberbezpieczeństwa w lotnictwie cywilnym, znaczeniem organizacji międzynarodowych w urzeczywistnianiu zasady bezpiecznego wykorzystania przestrzeni kosmicznej, własnością meteorytu w świetle prawa cywilnego państw obcych, szansami i zagrożeniami turystyki kosmicznej, rozwojem przepisów prawnych w zakresie finansowania służb żeglugi powietrznej, nowymi regulacjami AI i ich znaczeniem dla rynku lotniczego czy też dylematami zarządzania ruchem lotniczym w dobie komercjalizacji BSP. W podsumowaniu konferencji Pani prof. dr hab. Elżbieta Dynia podziękowała wszystkim gościom i prelegentom za interesujące wystąpienia oraz ożywioną dyskusję. Podkreśliła istotny walor naukowy konferencji, a także znaczenie sukcesywnie zacieśniającej współpracy zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Pani Profesor podziękowała również władzom UR i Politechniki Rzeszowskiej oraz wszystkim władzom województwa podkarpackiego za udzielane w różnej formie wsparcie, a także sponsorom: szczególnie firmie "Marma – Polskie Folie", firmie ubezpieczeniowej "Compensa S.A.", firmie "Małek Media", Centrum Medycnemu Medyk oraz Spółdzielni ZODIAK, których życzliwość co roku mobilizuje do organizowania kolejnych edycji konferencji i podnoszenia ich rangi.

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Muzyka w kontekście pedagogicznym, społecznym i kulturowym”

Jolanta Wąsacz-Krztoń

W dniach 10–11 maja 2024 r. w Instytucie Muzyki KNH Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyła się kolejna już edycja Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Muzyka w kontekście pedagogicznym, społecznym i kulturowym”. Konferencja, której celem było ukazanie muzyki z różnych perspektyw badawczych, zgromadziła liczne grono naukowców z różnych ośrodków krajowych i zagranicznych. Pojawili się przedstawiciele reprezentujący m.in. Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, Akademię Muzyczną im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Akademię Muzyczną im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, Uniwersytet Warszawski, UMCS w Lublinie, Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Sztuki PAN, Akademię Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu, Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Akademię Ekonomiczno-Humanistyczną w Warszawie, Wyższą Szkołę Administracji w Bielsku-Białej, Szkołę Muzyczną I i II st. im. Tadeusza Szeligowskiego w Lublinie, nie zabrakło oczywiście przedstawicieli z Uniwersytetu Rzeszowskiego. Naukowcy z ośrodków zagranicznych występujący podczas konferencji reprezentowali Kansas

State University (USA) i Akademię Humanistyczno-Pedagogiczną im. Tarasa Szewczenki w Krzemieńcu (Ukraina). W ciągu dwóch dni wysłuchano dwudziestu czterech wystąpień, które dotyczyły wieloaspektowych zagadnień związanych z muzyką, takich jak: dzieło muzyczne i jego konteksty, twórczość kompozytorska (polska i obca), muzyka w ujęciu historycznym, aspekty psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne muzyki. Podejmowano tematy skoncentrowane wokół problematyki muzycznej usytuowanej na pograniczu różnych dyscyplin naukowych. Nie zabrakło odniesień do literatury, filozofii, a nawet biznesu. W pierwszym panelu dyskusyjnym dr Joanna Postulszna z UMCS w Lublinie przedstawiła niezwykle emocjonalny referat *Dźwiękowe przetwarzanie traumy w zapisie literackim i muzycznym*, odwołując się do utworu „Pasażerka” Zofii Posmysz, polskiej pisarki, byłej więźniarki obozu w Auschwitz. Później wysłuchano rozważań na temat roli nauczyciela instrumentu w rozwoju muzycznym ucznia szkoły muzycznej (dr hab. Magdalena Prejsnar-Wąsacz, prof. UR, Instytut Muzyki) oraz wykorzystania muzyki kreowanej na prostych instrumentach perkusyjnych do pracy z dzieckiem niewidomym (dr hab. Paweł Cylulko, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we

Wrocławiu, Zakład Muzykoterapii).

W kolejnych panelach dyskusyjnych poruszano zagadnienia związane z praktyką wykonawczą. Swoje wystąpienia poświęciły temu tematowi m.in. dr Agata Wiśniewska-Gołębiowska z Instytutu Muzyki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, która przedstawiła aspekt XIX-wiecznej tradycji wykonawczej na przykładzie kobiet muzykujących w XIX w. w odnie-

sieniu do współczesnego spojrzenia na genezę tradycji wykonawczej romantycznej pieśni na głos z fortepianem, oraz dr hab. Maryla Renat z Katedry Muzyki Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie omawiająca *Sonaty skrzypcowe Raula Koczalskiego*. Z kolei dr Temina Cadi Sulumuna reprezentująca UMFC w Warszawie wygłosiła referat dotyczący recepcji i wykonawstwa muzyki instrumentalnej Ludwiga van Beethovena w Ville Lumière od schyłku lat 20. do połowy lat 40. XIX wieku.

Odniesienia do społeczno-kulturowego kontekstu muzyki wybrzmiały w wystąpieniu dr hab. Jolanty Wąsacz-Krztoń, prof. UR z Instytutu Muzyki, która na przykładzie rzeszowskiego Towarzystwa Muzyczno-Śpiewaczego „Lutnia” przedstawiła aspekt kulturotwórczej roli amatorskich towarzystw muzycznych u progu XX w. Przedstawicielka Uniwersytetu w Białymstoku Beata Sawicka zaprezentowała z kolei referat poświęcony roli muzyki w służbie dyplomatycznej biskupa kujawskiego Andrzeja Zebrzydowskiego w 1549 r. Niezwykle ciekawe zagadnienie związane z audiosferą protestów Ogólnopolskiego Strajku Kobiet omówiła Daria Kondraciuk z Uniwersytetu Warszawskiego.

Podczas konferencji nie zabrakło bezpośrednich odniesień do twórczości kompozytorskiej. Dr Ewa Fedyczkowska z Instytutu Muzyki UR omówiła inspiracje oraz religijne konteksty w twórczości Henryka Jana Batora, dr hab. Ewa Nidecka, prof. UR, przedstawiła koncepcję i eksperymenty formalne w „*Ekspresjach*” na fortepian Andrzeja Nikodemowicza. Reprezentująca Akademię Humanistyczno-Pedagogiczną im. Tarasa Szewczenki w Krzemieńcu (Ukraina) dr Svitłana Bondar przybliżyła słuchaczom twórczość religijną Łarysy Łeszczuk. Pani prof. dr hab. Zofia Bernatowicz z Instytutu Muzyki UMCS w Lublinie przywołała historyczne gry argentyńskiego kompozytora, dyrygenta i pianisty Martina Palmeriego. Referat poświęcony twórczości fortepianowej Feliksa Roderyka Łabuńskiego (1892–1979) przedstawił prof. Sławomir Dobrzański (Kansas State University, USA), uwzględniając elementy stylistyki polskiej, francuskiej i amerykańskiej. Jacek Janas występujący jako badacz niezależny skoncentrował swoją wypowiedź na twórczości Marcela Dupré, charakteryzując jego *Huit brefs Préludes sur des thèmes grégoriens pour orgue* op. 45 jako przykład inspiracji chorałowej we francuskiej muzyce organowej pierwszej połowy XX w.

Prelegent Tomasz Trzcński (Instytut Sztuki PAN w Warszawie) zaprezentował w swoim wystąpieniu spojrzenie na dzieło muzyczne z perspektywy filozoficznej, wskazując, że może być ono drogą do doświadczeń transcendentnych lub mistycznych. Referat poświęcony kontekstom pracy artysty chóru w odniesieniu do dzieła operowego wygłosiła dr Joanna Wójtowicz z Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie. Z kolei Iwona A. Siedlaczek ze Szkoły Muzycznej I i II st. im. T. Szeligowskiego w Lublinie poka-

zała szerokie spojrzenie na utwór *Odys płaczący* Tadeusza Szeligowskiego w kontekście zarówno wielkiej literatury, jak i sztuki. Paulina Kajdanowicz (Szkoła Doktorska Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, Katedra Pedagogiki) przedstawiła proces powstawania autorskiej muzyki i piosenek do spektakli Teatru RAZY DWA.

Aspekty edukacyjno-pedagogiczne znalazły swój rezonans w wystąpieniu Marcosa de Limy (Brazylia), który poświęcił swój referat zagadnieniom muzyki jako akompaniamentu do tańca, dr inż. Joanny Nowickiej z Instytutu Przyrodniczo-Technicznego Akademii Nauk Stosowanych Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu, omawiającej rolę muzyki jako narzędzia do poprawy efektywności pracy menedżera w kontekście edukacji biznesowej, oraz dr Artura Stopyry z Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie podejmującego temat interkulturowego nauczania języków obcych za pomocą muzyki młodzieżowej na przykładzie języka niemieckiego. Weronika Molińska z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej omówiła wyniki badań własnych dotyczące Skali poczucia własnej skuteczności w wykonawstwie muzycznym.

W gronie uczestników Międzynarodowej Konferencji „Muzyka w kontekście pedagogicznym, społecznym i kulturowym” pojawiły się zarówno osoby odwiedzające nas po raz pierwszy, jak i takie, które w Rzeszowie bywają regularnie i chętnie tu wracają, podkreślając wartościowość obrad i miłą atmosferę. Kolejna edycja konferencji była zatem doskonałą okazją do utrwalenia istniejących i nawiązania nowych kontaktów naukowych. Wszystkie wystąpienia, zarówno te wygłoszone w murach Instytutu Muzyki, jak i transmitowane on-line, rozbudziły ciekawość i dostarczyły wszystkim uczestnikom konferencji nowych impulsów i inspiracji do dalszych badań – za co serdecznie dziękujemy.

XIX Międzynarodowa Konferencja Naukowa MUSICA GALICIANA „Muzyczne tradycje Galicji – źródła, przemiany, tożsamość” w Instytucie Muzyki

Kinga Fink

W dniach 16–17 maja 2024 r. w Rzeszowie i Strzyżowie odbyła się XIX Międzynarodowa Konferencja Naukowa MUSICA GALICIANA. Tegoroczna edycja konferencji zatytułowana „Muzyczne tradycje Galicji – źródła, przemiany, tożsamość” została zorganizowana przez Instytut Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego we współpracy z Państwową Szkołą Muzyczną I stopnia im. Zygmunta Mycielskiego w Strzyżowie i Strzyżowskim Towarzystwem Muzycznym. Celem przedsięwzięcia była prezentacja aktualnych badań dotyczących muzycznego dziedzictwa kulturowego narodów zamieszkujących obszar Galicji. Uwagę przeniesiono na kontekst źródeł kultury muzycznej regionu, ich ciągłości oraz przemian będących wynikiem przeobrażeń obyczajowych, społeczno-politycznych i cywilizacyjnych. Istotne były też kwestie dotyczące znaczenia tradycji muzycznych w kształtowaniu tożsamości nie tylko narodowej, ale też kulturowej i artystycznej mieszkańców tego obszaru. Rozważaniom nadano szerszy zakres chronologiczny obejmujący Galicję nie tylko w określonej przestrzeni historycznej (1772–1918), ale też w okresie przedrozbiorowym, w latach międzywojennych i powojennych, aż po współczesność.

Konferencja zgromadziła ponad 50 badaczy – muzykologów, wykonawców i teoretyków muzyki, pedagogów muzyki, historyków, historyków sztuki i muzealników – reprezentujących ośrodki naukowe w Stanach Zjednoczonych (An Arbor), Ukrainie (Kijów, Lwów, Iwano-Frankowsk, Drohobycz, Równe) i Polsce (Warszawa, Wrocław, Kraków, Gdańsk, Poznań, Łódź, Bydgoszcz, Katowice, Bytom, Lublin, Białystok, Tarnów, Rzeszów, Wiśniowa). Organizatorzy konferencji: prof. dr hab. Grzegorz Oliwa, prof. dr hab. Olga Popowicz, prof. dr hab. Luba Kijanowska-Kamińska, dr hab. Mirosław Dymon, prof. UR, dr Kinga Fink i dr Teresa Mazepa, zaplanowali w ramach przedsięwzięcia sesje plenarne i panelowe, dwa koncerty oraz pokaz filmu. Pierwszy dzień obrad uświetnił koncert zatytułowany „Galicja w muzyce wokalne” wypełniony muzyką polskich i ukraińskich kompozytorów związanych z terenem Galicji na przestrzeni od XIX do XXI wieku: Teodora Leszetyckiego, Wiktora Matiuka, Stanisława Niewiadomskiego, Mieczysława Sołtyśa, Ostapa Niżankińskiego, Denysa Siczynskiego, Stanisława Ludkiewicza, Tadeusza Szeligowskiego, Karola Mroszczyka, Bohdany Filc i zmarłego ponad dekadę temu Iho-

ra Kushplera, solisty Opery Lwowskiej, pracownika naukowo-dydaktycznego Instytutu Muzyki UR. W koncercie wystąpiły absolwentki i studentki klasy śpiewu prof. dr hab. Olgi Popowicz w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie – Mariana Półtorak (sopran), Ksenia Łuka (mezzosopran), Magdalena Węgielnik (sopran), Julia Mielniczek (sopran) i Jo-

anna Świetlicka (sopran). Wokalistkom towarzyszyła na fortepianie dr Dominika Peszko, a koncert prowadził prof. dr hab. Jacek Ścibor.

Program drugiego dnia konferencji wzbogacił pokaz filmu, *Wielkie Galicjanki czyli ze Lwowa do Wiednia* (2019), prezentującego losy urodzonych na przełomie XIX i XX wieku we Lwowie i innych miastach Galicji Wschodniej kobiet, które odniosły znaczące sukcesy w takich dziedzinach jak: muzyka, teatr, film, filozofia, psychologia, pedagogika, medycyna i polityka. W filmie wykorzystano bogaty materiał archiwalny i zdjęciowy, przede wszystkim dokumentacyjny, obejmujący relacje świadków czasu. Po projekcji filmu odbyło się spotkanie z reżyserem i autorem scenariusza – Piotrem Szalszą, niestandardowym twórcą o wielu zainteresowaniach, który od 1983 r. żyje i pracuje w Wiedniu, a w swoim dorobku posiada ponad 40 filmów muzycznych i dokumentalnych oraz kilkaset koncertów telewizyjnych.

Na zakończenie konferencji odbył się koncert zespołu *Wernyhora*, muzycznego tria z Sanoka, zatytułowany „Bojkowski głos Bieszczadu”. Zespół wykonujący tradycyjną muzykę pogranicza polsko-ukraińskiego jest zdobywcą szeregu nagród muzycznych na festiwalach folkowych i world mu-

sic. W swoich poszukiwaniach muzyki *Wernyhory* sięgają do tradycyjnych pieśni Karpat Wschodnich utożsamianych zwłaszcza z folklorem muzycznym społeczności Bojków. Choć grupa bazuje na oryginalnych melodiach i słowach pieśni ludowych pochodzących m.in. ze zbiorów Oskara Kolberga i Filareta Kołassy, to twórczo rozwija je poprzez użycie wyjątkowego historycznego instrumentarium dopełnionego charyzmatycznym głosem wokalistki. Zespół tworzą: Daria Kosiek – wokalistka o silnym i charakterystycznym głosie znanym zarówno na polskiej scenie folkowej, jak i na scenie muzyki tradycyjnej, Anna Oklejewicz – multiinstrumentalistka grająca na instrumentach smyczkowych, w tym na skrzypcach, fidelu, rebeku oraz violi da gamba, oraz Maciej Harna – multiinstrumentalista grający w zespole na lirze korbowej (hurdy gurdy) oraz drymbie, który ponadto odpowiada za opracowania i piękne aranżacje utworów granych przez zespół. Podczas konferencji Jeremiusz Glensk z Poznania, właściciel prywatnej kolekcji muzykaliów, przekazał Czytelni Muzycznej Instytutu Muzyki UR cenny dar pochodzący z „Kolekcji Ewy i Jeremiusza Glensków”, obejmujący materiały nutowe, w tym dwie unikatowe w skali kraju pozycje. Są to

rękopis i trzy XIX-wieczne pierwodruki miniatur fortepianowych kompozytorów lwowskich – Wincentego Danka (1812–1879) i Fabiana Tymolskiego (1828–1885) oraz pochodzącego z Kijowszczyzny Michała Zawadzkiego (1828–1887).

Za dwa lata, w 2026 r., przypada jubileuszowa, bo XX edycja konferencji, która w zamysle organizatorów stanie się z jednej strony okazją do podsumowania dotychczasowych edycji, a z drugiej – inspiracją do zgłębiania nowych, wielorakich kontekstów dotyczących specyfiki zróżnicowania kultury muzycznej Galicji oraz wymiany doświadczeń w zakresie nowych obszarów i strategii badawczych.

*Pozwól mi zrobić, a zrozumieć** – studenci organizują konferencję naukową połączoną z logopedycznymi badaniami przesiewowymi dla dzieci z regionu

Agnieszka Myszka

W dniach 24–25 maja na Uniwersytecie Rzeszowskim odbyła się IX Rzeszowska Sesja Logopedyczna pod tytułem ***Słowa budują mosty ku nieznanym lądom – opóźniony rozwój mowy, zaburzenia płynności mowy, mutyzm wybiórczy***. Dwudniowe wydarzenie – odbywające się pod patronatem JM Rektora UR prof. dr. hab. Sylwestra Czopka – przyciągnęło blisko 250 osób.

Logopedzi są obecni na naszej uczelni od lutego 2010 r. (uruchomione zostały wówczas studia podyplomowe z zakresu logopedii), a pierwsza konferencja logopedyczna odbyła się już w październiku 2011 r. Kolejne sesje odbywały co roku na wiosnę. Gromadziły nie tylko studentów logopedii, ale też studentów innych kierunków, praktykujących logopedów z całego Podkarpacia, rodziców i pacjentów. Tegoroczna konferencja została zorganizowana po kilkuletniej przerwie spowodowanej pandemią i przybrała nieco odświeżoną formułę. Jej twórcami byli studenci drugiego roku studiów licencjackich kierunku logopedia z nauczaniem języka polskiego jako obcego, którzy przygotowali wydarzenie w ramach realizacji projektu specjalizacyjnego. Konferencja miała na celu, po pierwsze, włączenie studentów do prowadzenia badań naukowych (przygotowanie posterów, organizacja konferencji naukowej), po wtóre – integrację środowiska naukowego i mieszkańców regionu (nauka dla społeczeństwa). Już w trakcie przygotowań okazało się, że zrealizowała jeszcze jeden ważny cel: zintegrowała organizatorów, nauczyła ich pracy w grupie i odpowiedzialności za działania swoje i innych.

W piątkowe popołudnie studenci zaprosili dzieci z Rzeszowa i okolic w wieku od 4 do 7 lat na logopedyczne badania przesiewowe oraz gry i zabawy terapeutyczne. Adeptci logopedii zadbałi o słodkie upominki i ciekawe rozrywki, postarali się także o pozyskanie sponsorów, którzy ufundowali wspaniałe nagrody (Fantazja – centra zabaw dla dzieci, Kino

za Rogiem CAFE Rzeszów, Muzeum Dobranocek w Rzeszowie, Centrum Rozrywki Bajkowy Labirynt, Księgarnia Logopedyczna Pedagogus). Małych pacjentów na badania prowadził słoń ArtUR, który potrafił ośmielić nawet najbardziej przestraszone przedszkolaki.

Z kolei w sobotę odbyła się sesja wykładowa, którą otworzył Dyrektor Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa prof. dr hab. Janusz Pasterski, prorektor elekt ds. Kolegium Nauk Humanistycznych. Studentów i gości powitała także zastępczyni dyrektora IPID dr hab. Anna Jamrozek-Sowa, prof. UR. Uczestnicy konferencji

(ponad 200 osób) mogli wysłuchać wykładów dotyczących opóźnionego rozwoju mowy (dr Patrycja Bilińska), nowych strategii postępowania logopedycznego w przypadku jąkania i gielkotu (dr Monika Pakura i mgr Joanna Szymczakowska z Uniwersytetu Śląskiego), terapii mutyzmu wybiórczego (mgr Agnieszka Leśniak-Stępień) oraz wskazówek terapeutycznych i najczęstszych błędów w postępowaniu logopedycznym (dr Barbara Skawina). W przerwach między wykładami można było zapoznać się z ofertą **Księgarni Logopedycznej Pedagogus**, a także obejrzeć pomoce logopedyczne przygotowa-

ne przez **Centrum Terapeutyczne „Bręczychrzaszcz”**.

Dwa dni sesji stały się okazją do zaprezentowania 23 posterów naukowych przygotowanych przez studentów pierwszych roczników logopedii w bieżącym oraz w ubiegłym roku akademickim. Tematyka plakatów naukowych skupia się głównie na profilaktyce logopedycznej, ale postery poruszają także problemy wad wymowy, niepełności mowy, wczesnego wspomaganie rozwoju umiejętności komunikacyjnych, wpływu mediów i otoczenia na mowę, sposobów stymulacji rozwoju dzieci. Część posterów dotyczy logopedii w innych krajach, bilingwizmu, mowy Polaków za granicą (Polonia brazylijska). Plakaty będzie można oglądać w holu Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa do wiosny przyszłego roku, czyli do czasu X Jubileuszowej Rzeszowskiej Sesji Logopedycznej. Do organizacji tego wydarzenia już zaczynają się przygotowywać studenci pierwszego roku logopedii z nauczaniem języka polskiego jako obcego.

*To słowa przypisywane Kunfucuszowi

Pan dr hab. Wojciech Walat, prof. UR, powołany na Członka Rady do spraw Informatyzacji Edukacji

Miło nam poinformować, że decyzją Minister Edukacji Barbary Nowackiej Pan dr hab. Wojciech Walat, prof. UR, został powołany na Członka Rady do spraw Informatyzacji Edukacji.

Rada została powołana 28 lutego 2024 r. na podstawie Zarządzenia Ministra Edukacji.

Główne zadania Rady do spraw Informatyzacji Edukacji:

- wspieranie Ministra Edukacji w zakresie wdrażania technologii cyfrowych w systemie oświaty;
- przedstawianie Ministrowi rekomendacji dotyczących kierunków działań w systemie oświaty związanych z rozwojem w Polsce społeczeństwa informacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy;
- wyrażanie opinii i inicjowanie działań w zakresie edukacji informatycznej, edukacji medialnej i zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych w systemie oświaty oraz ich wpływu na bezpieczeństwo cyfrowe dzieci i młodzieży;
- inicjowanie działań w zakresie podniesienia jakości kształcenia w systemie oświaty z wykorzystaniem narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- przygotowywanie, na wniosek Ministra, opinii, ekspertyz i innych dokumentów dotyczących wyżej wymienionych zadań.

Zespół lekarzy i pielęgniarek pod kierownictwem prof. dr. hab. n. med. Andrzeja Przybylskiego z Instytutu Nauk Medycznych UR zastosował po raz pierwszy w Polsce nowy system usuwania elektrod oparty na wykorzystaniu wibracji

Pierwszy w Polsce (i drugi na świecie) zabieg TLE oparty na wykorzystaniu wibracji

W piątek 5.04.2024 r. zespół Kliniki Kardiologii z Pododdziałem Ostkich Zespołów Wieńcowych w Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie przy ogromnym wsparciu zespołu Klinik Intensywnej Terapii oraz Kardiochirurgii zastosował po raz pierwszy w Polsce (i drugi na świecie) nowy system usuwania elektrod oparty na wykorzystaniu wibracji. Zamiast oddzielać zrosty w sposób mechaniczny wprowadza się elektrodę w stan wibracji, który oddziela ją od zrostów i umożliwia jej usunięcie. Jest to absolutnie nowa koncepcja wykonywania zabiegów usunięcia elektrod (ang. transvenous lead extraction, TLE), która jest przedmiotem badań klinicznych.

Wykonaliśmy zabiegi usunięcia elektrod u dwóch pacjentów z urządzeniami wszczepionymi przed trzema i pięcioma laty. Obie procedury przebiegły bez powikłań i problemów technicznych. Mamy nadzieję na dalszy rozwój tej obiecującej metody i jesteśmy szczęśliwi, że możemy pomagać naszym pacjentom, stosując najnowsze światowe technologie – mówi prof. dr. hab. n. med. Andrzej

Przybylski, kierownik Kliniki Kardiologii z Pododdziałem Ostkich Zespołów Wieńcowych w Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie.

Zabiegi wszczepienia stymulatorów i kardiowerterów defibrylatorów serca są procedurami ratującymi życie wielu pacjentów. Niestety, jak wszystkie procedury medyczne nie są wolne od powikłań. Uszkodzenia elektrod lub infekcje wszczepionego układu zdarzają się stosunkowo rzadko, lecz ich leczenie jest bardzo trudne, ponieważ wymaga usunięcia poprzednio implantowanych elektrod. Jest to skomplikowane i obciążone dużym ryzykiem ze względu na zrosnięcie elektrod ze ścianą naczyń i serca. Do tej pory wszystkie systemy do usuwania elektrod oparte były na różnego typu koszulkach oddzielających zrosty przy pomocy energii mechanicznej lub laserowej.

Źródło informacji: Klinika Kardiologii z Pododdziałem Ostkich Zespołów Wieńcowych w Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie

Zdjęcia archiwum: Kliniczny Szpital Wojewódzki nr 2 im. św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie

Pełnomocnik Rektora ds. Cyberbezpieczeństwa dr inż. Marcin Ochab wziął udział w seminarium Rządowego Centrum Bezpieczeństwa

W dniach 13–14 kwietnia br., Rządowe Centrum Bezpieczeństwa w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów zorganizowało seminarium pn. *Podnoszenie cyberodporności u operatorów IK*. Wziął w nim udział dr inż. Marcin Ochab, Pełnomocnik Rektora ds. Cyberbezpieczeństwa, który uczestniczył w symulacji ataku na systemy IT i OT i reakcji w czasie rzeczywistym. Zaprezentowana m.in. przez dr. inż. Marcina Ochab symulacja spotkała się z bardzo dobrym odbiorem uczestników spotkania. Dla audytorium istotna była nie tylko możliwość zaobserwowania, jak w rzeczywistości może dojść do zhakowania obu systemów, ale także przekonanie, że w czasach coraz częściej pojawiających się cyberzagrożeń może dojść do takich sytuacji.

Podczas dwudniowego seminarium zostały omówione zagadnienia dotyczące m.in.:

- krajobrazu cyberzagrożeń dla infrastruktury OT;
- aspektów legislacyjnych związanych z nowelizacją ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa oraz z ustawą o zarządzaniu kryzysowym;
- wykorzystania sztucznej inteligencji i nowoczesnych technologii w ochronie infrastruktury krytycznej;
- wdrażania ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa w podmiotach kluczowych i podmiotach ważnych; *Cyberzagrożenia to nie tylko kwestia technologii, ale także świadomości i zaangażowania społeczeństwa, które przyczyniają się do poprawy odporności państwa* – zaznaczył zastępca dyrek-

tora RCB, płk SG Mariusz Marchlewicz. Zdaniem dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa Zbigniewa Muszyńskiego spotkania, podczas których możliwa jest wymiana doświadczeń w zakresie obrony przed cyberatakami, nie tylko podnoszą nasze bezpieczeństwo, ale także wzmacniają odporność państwa.

mgr Jerzy Kulasa odebrał złotą odznakę Za Zasługi dla Sportu, najwyższe resortowe odznaczenie Ministerstwa Sportu i Turystyki

W siedzibie Centrum Olimpijskiego Polskiego Komitetu Olimpijskiego w Warszawie mgr Jerzy Kulasa odebrał złotą odznakę Za Zasługi dla Sportu, najwyższe resortowe odznaczenie Ministerstwa Sportu i Turystyki.

Odnakę wręczył 20 kwietnia br. Prezes Polskiego Związku Żeglarskiego, Tomasz Chamera, w trakcie 56. Sejmiku Polskiego Związku Żeglarskiego.

Naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego w radzie Podkarpackiej Sieci Laboratoriów Badawczych i Wzorcujących

Miło nam poinformować, że prof. dr hab. inż. Lucyna Leniowska została nową Przewodniczącą Rady Podkarpackiej Sieci Laboratoriów Badawczych i Wzorcujących (PSLBiW) na kadencję 2024–2026. Rada PSLBiW jest organem doradczym dla Zespołu Koordynującego Sieć.

Podczas posiedzenia omówiono działalność Rady poprzedniej kadencji oraz dokonano wyboru dziewięciu członków nowej Rady. Przewodniczącą została prof. Lucyna Leniowska reprezentująca Laboratorium Sterowania Układów Mechanicznych i Elektrycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Komentując decyzję członków Sieci, wskazała kierunki pracy w czasie najbliższej, dwuletniej kadencji.

– Po pierwsze rozszerzamy naszą działalność. Przybywa nam laboratoriów, które chcą uczestniczyć w pracach Sieci i chcą się szkolić. Wciąż mamy jednak niewiele laboratoriów akredytowanych i to będzie nasz najważniejszy cel – aby z listy ponad 100 laboratoriów zrzeszonych

w Sieci przynajmniej połowę doprowadzić do procesu akredytacyjnego – zaznaczyła prof. Lucyna Leniowska.

Rada Podkarpackiej Sieci Laboratoriów Badawczych i Wzorcujących jest organem doradczym dla Zespołu Koordynującego Sieć, którego spotkania odbywają się raz na kwartał. W jej skład wchodzi zarówno przedstawiciele podkarpackich uczelni, jak też laboratoriów komercyjnych. Stale wzrasta również liczba laboratoriów współpracujących w ramach Sieci.

– W tym momencie jest ich już 114. Wzbogacamy swoją ofertę o kolejne usługi badawcze. Są to m.in. usługi medyczne, weterynaryjne, biologiczne, mikrobiologiczne, chemiczne, ale też z zakresu budownictwa, kompatybilności elektromechanicznej, matematyki stosowanej, badania gruntu i setki innych – wylicza Anna Smyk, koordynator PSLBiW.

Kompletna oferta badań i wzorcowań dostępna jest na stronie badania.pcinn.org. Podkarpacka Sieć Laborato-

riów Badawczych i Wzorcujących stanowi forum, które integruje potencjał laboratoriów oraz rozwija kompetencje ich personelu. Obecnie w ofercie dostępnych jest ponad 780 usług.

Skład nowej Rady PSLBiW

1. Przewodniczący Rady – prof. dr hab. inż. **Lucyna Leniowska** – Laboratorium Sterowania Układów Mechanicznych i Elektrycznych, UR
2. Zastępca Przewodniczącego Rady – dr inż. **Lucjan Janas** – Wydziałowe Laboratorium Badania Konstrukcji, PRz
3. Członek Rady – dr hab. n. med. inż. **Dorota Bartusik-Aebisher**, prof. UR – Laboratorium Procesów Metabolicznych, Zaburzeń i Modeli Rozwoju Organizmu Dziecięcego, UR
4. Członek Rady – **Joanna Bulanda** – Zakład Usług Geologicznych GEOTECH; Laboratorium Mechaniki Gruntów
5. Członek Rady – dr hab. n. wet. **Waldemar Grzegorzewski**, prof. UR – Instytut Biologii, UR
6. Członek Rady – dr hab. inż. **Beata Mossety-Leszczak**, prof. PRz – Laboratorium Analizy Termicznej i Badania Reaktywności Polimerów, PRz
7. Członek Rady – dr inż. **Wiesław Sabat** – Laboratorium Kompatybilności Elektromagnetycznej, PRz
8. Członek Rady – dr inż. **Bogusław Twaróg** – Laboratorium Matematyki Stosowanej, UR
9. Członek Rady – dr inż. **Jakub Wojturski** – Laboratorium Metrologii LABMETRON, PRz

Źródło informacji: <https://pcinn.org/nowa-rada-pslbiv/>

Pani Profesor Jolanta Szempruch została powołana na przewodniczącą Sekcji Pedeutologii KNP PAN

Mamy zaszczyt poinformować, że Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk na mocy Uchwały nr 51/2024 w dniu 10 maja 2024 r. powołał Panią Profesor Jolantę Szempruch na Przewodniczącą Sekcji Pedeutologii KNP PAN na kadencję 2024–2027. *Serdecznie gratulujemy!*

fot. M. Świącicki

Rada Miasta Truskawiec wyróżnia JM prof. dra hab. Sylwestra Czopka, Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego

Z przyjemnością informujemy, że Rada Miasta Truskawiec uhonorowała JM prof. dr. hab. Sylwestra Czopka, Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, za jego osiągnięcia w dziedzinie edukacji i nauki, a także za inicjatywę podpisania umowy współpracy z Miastem Rzeszów. Prof. dr hab. Sylwester Czopek został wyróżniony za swoje zaangażowanie w rozwój oświaty. Jego działania zarówno jako rektora, jak i inicjatora kluczowych projektów w znaczący sposób przyczyniają się do podnoszenia prestiżu Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego jest inicjatorem podpisania umowy partnerskiej przedstawicieli władz Miasta Truskawiec z Miastem Rzeszów. Umowa otwiera nowe możliwości rozwoju wspólnych projektów badawczych, edukacyjnych i kulturalnych, wzmacniając tym samym więzi między Uniwersytetem, Miastem Rzeszów a społecznością Miasta Truskawiec. Serdecznie gratulujemy Panu Rektorowi tego zaszczytnego wyróżnienia.

JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Sylwester Czopek odznaczony Medalem Signum Universitatis

Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. Sylwester Czopek odebrał Medal Signum Universitatis przyznany przez Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

To dowód wdzięczności za życzliwe wspieranie inicjatyw podejmowanych przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II na rzecz utworzenia i prowadzenia studiów medycznych – mówił ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski, Rektor KUL. Medal Signum Universitatis otrzymują osoby i instytucje zasłużone dla KUL, wykazujące się oddaniem, troską

o jego byt, rozwój i tożsamość. Medal przyznany JM prof. dr hab. Sylwestrowi Czopkowi, Rektorowi UR, jest wyrazem szacunku i wdzięczności za wieloletnią owocną współpracę środowisk akademickich oraz życzliwe wspieranie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w zakresie rozwoju nauk medycznych. Uniwersytet Rzeszowski od lat prowadzi kierunki, które wpisane są w dyscyplinę nauk o zdrowiu i nauk medycznych. Dysponuje doświadczeniem i bazą infrastrukturalną, z której czerpaliśmy jako wzorca do przygotowania naszej bazy dydaktycznej i klinicznej. Bo po co wyważać drzwi, kiedy są już dawno otwarte? – podkreślił Rektor KUL

Władze Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego podkreślają, że wizyty studyjne w Collegium Medicum Uniwersytetu Rzeszowskiego przyczyniły się do sukcesu, jakim jest powstanie Wydziału Medycznego KUL. Pokazałem nasze doświadczenia przy tworzeniu wydziału medycznego. Kadra i infrastruktura to dwa niezbędne elementy, które kształtują lekarzy i decydują o poziomie nauczanej dyscypliny – mówił prof. dr hab. Sylwester Czopek, Rektor UR.

fot. KUL, The John Paul II Catholic University of Lublin Facebook

Prof. dr hab. Izabela Sadowska-Bartosz laureatką konkursu NCN OPUS 26

Informujemy, że wśród laureatów konkursu NCN OPUS 26 znalazła się **prof. dr hab. Izabela Sadowska-Bartosz** – pracownik Instytutu Technologii Żywności i Żywnienia UR. Pani Profesor będzie kierowała realizacją projektu pt.: *Modyfikacje antocyjanin/antocyjanidyn jako nowe markery utleniania żywności*.

Projekt ma na celu identyfikację struktury produktu odpowiedzialnego za generowanie nowej fluorescencji przez antocyjanidyny/antocyjany za pomocą wydajnej chromatografii cieczowej/spektrometrii mas i NMR oraz weryfikację hipotezy, że określenie zmian w widmach pochłaniania światła, a szczególnie „nowej fluorescencji” charakterystycznej dla produktu utlenienia tych barwników, koreluje z jakością żywności. Spodziewamy się, że projekt zaowocuje opracowaniem nowej, prostej i bezpiecznej metody oceny stopnia utlenienia żywności, a być może także śledzenia reakcji utleniania w układach biologicznych i w biomedycynie.

Wartość otrzymanego finansowania: **1 672 825,00 zł**

Serdecznie gratulujemy!

Dr hab. Marta Łuszczak, prof. UR laureatką konkursu NCN OPUS 25

Z przyjemnością informujemy, że **dr hab. Marta Łuszczak, prof. UR, Dziekan Kolegium Nauk Przyrodniczych**, otrzymała dofinansowanie w wysokości: 1 564 276 zł na realizację projektu badawczego pt. **Nowe spojrzenie na strukturę hadronów w zderzaczach elektron-jądro**.

Projekt realizowany będzie przez konsorcjum:

1. Uniwersytet Rzeszowski; Kolegium Nauk Przyrodniczych; **LIDER**
2. Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego Polskiej Akademii Nauk; **PARTNER**
3. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki; Wydział Inżynierii Materiałowej i Fizyki; **PARTNER**.

Celem projektu jest szczegółowa analiza szeregu problemów dotyczących struktury hadronów, które mogą być badane na zderzaczach elektronowo-jonowym **EIC** budowanym w laboratorium w Brookhaven w USA. Będą tam studiowane zderzenia elektronów i protonów oraz elektronów i jąder w szerokim zakresie energii oraz świetlnością około 1000 razy większą niż we wcześniejszym zderzaczach HERA (Hadron-Elektron-Ringanlage) w Hamburgu. Poza ogromną świetlnością zderzacz EIC będzie przyspie-

szał lekkie i ciężkie jądra oraz będzie to pierwszy zderzacz typu elektron-hadron z polaryzacją.

W proponowanym projekcie wykorzystane zostaną wszystkie unikalne możliwości eksperymentalne do opisu teoretycznego szerokiego zakresu procesów występujących w tego typu reakcjach.

Kierownikiem projektu będzie **Pani dr hab. Marta Łuszczak, prof. UR** (Instytut Nauk Fizycznych, KNP, UR).

Serdecznie gratulujemy!

Prof. dr hab. Adam Reich, Rektor Elekt UR został powołany na konsultanta wojewódzkiego

Mamy zaszczyt poinformować, że konsultantem wojewódzkim w dziedzinie dermatologii i wenerologii został prof. dr hab. n. med. Adam Reich, Rektor Elekt Uniwersytetu Rzeszowskiego. Powołania na pięcioletnią kadencję wręczyła konsultantom 12 czerwca wojewoda podkarpacki Teresa Kubas-Hul. Prof. dr hab. Adam Reich, Rektor Elekt UR, jest kierownikiem Kliniki Der-

matologii w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie. Od września br. obejmie urząd Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Konsultanci w ramach pełnienia swoich funkcji wykonują m.in. zadania opiniodawcze, doradcze i kontrolne dla organów administracji rządowej, podmiotów tworzących w rozumie-

niu przepisów o działalności leczniczej, Narodowego Funduszu Zdrowia i Rzecznika Praw Pacjenta, jak również przeprowadzają kontrole dostępności do świadczeń zdrowotnych na obszarze województwa podkarpackiego.

fot. Podkarpacki Urząd Wojewódzki

Relacja z uroczystości Jubileuszu 40-lecia UTW-UR – 14.05.2024.

Centralnym punktem obchodów Roku Jubileuszowego 40-lecia Uniwersytetu Trzeciego Wieku Uniwersytetu Rzeszowskiego były uroczystości w dniu 14 maja 2024 r. zorganizowane w auli głównej UR, pod Honorowym Patronatem: JM Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, Wojewody Podkarpackiego, Marszałka Województwa Podkarpackiego i Prezydenta Miasta Rzeszowa; patronat medialny sprawowały: TVP 3 Rzeszów, Polskie Radio Rzeszów, Katolickie Radio VIA, „Głos Seniora”. Uroczystościom w auli towarzyszyły wystawy prac klubów: malarstwa, fotografii i rękodzieła oraz plaszce przybliżające historię UTW-UR, a także prezentacja kronik i publikacji UTW-UR. Na wstępie każdy z przybyłych otrzymywał *Aneks 2019–2023 do Monografii UTW-UR 2008–2018*. Rozpoczynając uroczystość, prezes UTW-UR Danuta Kamieniecka-Przywara powitała Wojewodę Podkarpackiego Teresę Kubas-Hul, przedstawicieli Marszałka Województwa Podkarpackiego, Prezydenta Rzeszowa, władze oraz pracowników naukowych Uniwersytetu Rzeszowskiego, a także dyrektorów i kierowników instytucji i placówek z terenu miasta, z którymi UTW-UR współpracuje. Przybyły również delegacje podkarpackich UTW: Akademii 50+, Diecezji Rzeszowskiej oraz z Jarosławia, Krosna, Łańcuta, Mielca, Przemysła, Sanoka, Stalowej Woli i Tarnobrzega; list gratulacyjny przysłała Prezes Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń UTW. W uroczystości licznie wzięli udział słuchacze,

w tym Honorowi Słuchacze, seniorzy Klubu 80+ i mieszkańcy Rzeszowa. Aulę UR wypełniło ponad 280 osób. Po słowach powitania Prezes poprosiła o uczczenie minutą ciszy osób, które zmarły w ostatnich 5 latach, w tym Prezes UTW-UR kol. *Małgorzatę Siutę*. Po wystąpieniach gości, złożeniu gratulacji i upominków na ręce Prezes UTW-UR, kolejnym etapem uroczystości było wyróżnienie przez Rektora UR, na wniosek Zarządu UTW-UR, pracowników dydaktycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego, którzy w ostatnich 5 latach wygłaszali wykłady dla słuchaczy UTW-UR. Przybyłym na jubileusz wykładowcom JM Rektor wręczył „Podziękowania” z okolicznościowym drobnym upominkiem. W związku z kończącą się kadencją władz Uniwersytetu Rzeszowskiego Prezes UTW-UR w imieniu zarządu

i słuchaczy podziękowała JM Rektorowi, Prorektorowi i Opiekunowi za pieczęć i wsparcie, a także *za dobrą współpracę przy jednoczesnym pozostawieniu dużej samodzielności dla Zarządu. Jako wyraz wdzięczności Klub Malarstwa* przygotował dla nich, jak i dla Dyrektora Instytutu Sztuk Pięknych, obrazy, które były eksponowane na scenie w trakcie trwania uroczystości. Działalność UTW-UR od ostatniego jubileuszu, 35-lecia, przedstawiła Prezes D. Kamieniecka-Przywara, ilustrując swój komentarz zdjęciami. Głównym zadaniem UTW-UR jest szeroko pojęta edukacja w formie wykładów, zajęć komputerowych, lektoratów języków obcych, ale też możliwość rozwoju zdolności twórczych, np. w malarstwie czy fotografii. Ogromną wagę przywiązujemy do aktywności fizycznej słuchaczy, o czym świadczą zajęcia re-

habilitacyjne w sali i na basenie, yoga na krzesłach, pilates, fitness, tenis stołowy czy nordic walking. Owocuje to sukcesami naszych sportowców na ogólnopolskich olimpiadach i spartakiadach UTW. Chór „Cantilena”, który koncertuje w domach kultury, domach pomocy społecznej, na dniach osiedli i senioraliach rzeszowskich. W Klubie Seniora 80+ spotykają się najstarsi słuchacze: *Chcesz dożyć lat stu – działaj w UTW*. Są też możliwości rozwijania swoich pasji w klubach: dyskusyjnym klubie książki, rękodzieła, pasjonata, melomana, filmowym, teatralnym, tańca, książki dla seniora czy grupie teatralnej *Słowo za Słowo*. W tym roku akademickim rozpoczął też działalność klub turystyczny, którego członkowie zorganizowali kilka bardzo ciekawych wycieczek. Prezes podziękowała władzom rządowym i samorządowym województwa podkarpackiego oraz władzom Rzeszowa za możliwość korzystania przez słuchaczy z pomieszczeń na zajęcia dodatkowe, wystawy i wernisaże oraz występy chóru „Cantilena” w instytucjach kulturalnych miasta, a także za możliwość uzyskiwania grantów w ogłaszanych konkursach. Dzięki Stowarzyszeniu Przyjaciół UTW w latach 2019–2023 zrealizowano 9 projektów, korzystając z uzyskanego dofinanso-

wania w kwocie 107 632 zł. *Podziękowała też władzom i administracji uczelni za życzliwość i wszechstronne wsparcie, jak też pracownikom naukowym prowadzącym wykłady, seminaria i zajęcia fakultatywne oraz za możliwość wspólnego realizowania projektów. Prezes wyraziła nadzieję, że nowe władze uczelni również będą przyjaznym okiem patrzeć i wspierać UTW-UR dla dobra obu stron.*

Do tradycji uroczystości obchodzonych w UTW-UR należy uwzględnianie w programie wykładu. Wygłosiła go dr hab. Magdalena Rabizo-Birek, prof. UR nt. „Biografia literacka Wisławy Szym-

borskiej”. Po wykładzie nastąpiła przerwa, w trakcie której uczestnicy mieli okazję obejrzeć przygotowane w hallu wystawy oraz skorzystać z cateringu. Część artystyczną rozpoczął Chór UTW-UR „Cantilena” im. Alicji Borowiec z programem „Śpiewamy o tobie Rzeszowie” z udziałem poetki Jadwigi Kupiszewskiej; akompaniował mgr Ryszard Pich, na skrzypcach grał kol. Jerzy Kokoszka, a dyrygowała kol. Bożena Słowik. Występy wokalne łączyło słowo mówione przygotowane przez J. Kupiszewską. Na ten występ czekało wielu słuchaczy, gdyż chór cieszy się dużą sympatią.

Zwieńczeniem uroczystości był występ Podkarpackiego Kwintetu Akordeonowego „Ambitus V” w składzie: prof. UR Mirosław Dymon, prof. UR Paweł Paluch, Tomasz Blicharz, Michał Stefanik, Mariusz Siušta, z udziałem solisty – tenora prof. dr. hab. Jacka Ścibora. Przebieg uroczystości był dokumentowany przez zaproszone media: TVP 3 Rzeszów, Polskie Radio Rzeszów i portal Nowiny24.pl, które tego samego dnia zamieściły relacje z obchodów. Promujące działalność UTW-UR wywiady wyemitowane zostały przez Polskie Radio Rzeszów i Katolickie Radio VIA.

fol. J. Obarski

Otwarcie wystawy „Śladami polskich pionierów badań starożytnego Egiptu” w Uniwersytecie Rzeszowskim

14 maja br. w Uniwersytecie Rzeszowskim odbyło się uroczyste otwarcie wystawy, która przenosi nas w odległe czasy starożytnego Egiptu. Ekspozycja, zatytułowana „Śladami polskich pionierów badań starożytnego Egiptu”, jest nie tylko okazją do poznania fascynującej historii tego tajemniczego kraju, ale także do odkrycia roli, jaką Polacy odegrali w jego badaniach naukowych.

Głównym bohaterem wystawy jest Tadeusz Samuel Smoleński (ur. 16 sierpnia 1884 r. w Jaworzu, zm. 29 sierpnia 1909 r. w Krakowie), który zapisał się na kartach historii jako

pierwszy polski egiptolog. Ekspozycja obrazuje dokonania naukowca na polu egiptologicznym – wykopaliska w El-Gamhoud, el-Hibeh i Sharuna oraz zabytki, które dzięki niemu trafiły do Krakowa. W roku 2024 mija 140 lat od jego urodzin.

Głównym inicjatorem przeniesienia wystawy z Muzeum Archeologicznego w Krakowie w mury Uniwersytetu Rzeszowskiego był prof. Andrzej Urbanik oraz Stowarzyszenie Studentów i Absolwentów Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Pochodzę stąd, z tej ziemi. Nie wyobrażałem sobie, żeby ta wystawa nie trafiła do Rzeszowa. Dzięki uprzejmo-

ści Dyrektora Muzeum Archeologicznego w Krakowie ekspozycja mogła bezpośrednio z Krakowa do nas dotrzeć. Mamy nadzieję, że ta ekspozycja przyczyni się do promocji archeologii, egiptologii w Rzeszowie – mówił prof. Andrzej Urbanik

W otwarciu wystawy wzięli udział zarówno studenci, jak i przedstawiciele władz uczelni – JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Sylwester Czopek, Rektor Elekt prof. dr hab. n. med. Adam Reich, Dyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie dr hab. Jacek Górski, Prezydent Miasta Rzeszowa Konrad Fijołek przekazał list intencyjny na ręce organizatorów wystawy.

O archeologii się czyta, archeologię się zna, ale żeby być prawdziwym archeologiem, archeologię trzeba pokochać. Zwrócę się teraz do obecnych tutaj przyszłych archeologów. Nie ma większej radości niż odkrywanie. Życzę studentom, młodym adeptom archeologii, żeby doświadczyli kiedyś właśnie takiego momentu. Uniwersytet Rzeszowski kształci archeologów, którzy prowadzą wykopaliska na różnych kontynentach. Dzisiaj to wszystko jest w zasięgu Państwa ręki. Jest możliwe – podsumował prof. dr hab. Sylwester Czopek, Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Otwarcie wystawy „Śladami polskich pionierów badań starożytnego Egiptu” w Uniwersytecie Rzeszowskim to nie tylko wydarzenie kulturalne, ale także naukowe, które pozwala nam lepiej zrozumieć naszą historię oraz rolę, jaką Polacy odegrali w badaniach nad odległą cywilizacją starożytnego Egiptu.

Bardzo się cieszę, że ta wystawa trafiła pod dach naszego Uniwersytetu Rzeszowskiego, bo nasza uczelnia jest miejscem, w którym możemy realizować swoje pasje w różnych zakresach naszych zainteresowań. Bardzo bym chciał, żeby takie interdyscyplinarne

połączenia różnych dyscyplin naukowych mogły się u nas realizować. To jest nasza mocna strona. Bardzo gratuluję organizatorom – mówił prof. dr hab. Adam Reich, Rektor Elekt Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Wystawa przyjechała do Rzeszowa z Muzeum Archeologicznego w Krakowie. Podczas oficjalnego otwarcia towarzyszył nam dyrektor muzeum dr hab. Jacek Górski, który opowiedział zgromadzonym o inicjatywie jej powstania.

Tytuł wystawy nie jest więc przypadkowy – pragniemy bowiem przypomnieć tych, którzy jako pierwsi w Polsce wnieśli znaczący wkład w rozwój egiptologii. Wystawa jest efektem pracy specjalistów różnych dyscyplin: egiptologów, archeologów, specjalistów medycyny sądowej, kryminalistyki, genetyki i radiologii, którzy nawiązując współpracę, uzyskali rezultaty prezentowane na wystawie, pionierskie w skali krajowej i światowej – podkreślił dr hab. Jacek Górski, Dyrektor Muzeum Archeologicznego w Krakowie.

fot. M. Świąćicki

Kolejne wiosenne spotkanie z kulturą austriacką – 669 uczestników projektu Biblioteki Austriackiej UR

Ewa Cwanek-Florek

Wiosenne Dni Kultury Austriackiej i Języka Niemieckiego (marzec – maj 2024) były okazją do kolejnego spotkania z przebogatą kulturą tego naddunajskiego kraju.

Cykl, nad którym patronat honorowy objęli: Ambasador Austrii w Polsce, Dyrektor Forum Kultury Austriackiej w Warszawie, Konsul Generalny Austrii w Krakowie, Dyrektor Polskiej Akademii Nauk – Stacji Naukowej w Wiedniu oraz Prezydent Rzeszowa; a patronat medialny: TVP3 Rzeszów, Polskie Radio Rzeszów, Nowiny / nowiny24.pl, jak również wiedeńskie czasopismo „Polonika”, obejmował:

1) 16 warsztatów kulturoznawczo-językowych. Przed Wielkanocą w ofercie był, jak zwykle, coroczny „przebój” naszej biblioteki, czyli zajęcia o obchodach tych świąt w Austrii – prawie każdy z regionów alpejskiego, naddunajskiego kraju wyróżnia się odmiennymi zwyczajami i tradycjami. Tuż po wyjątkowo wcześnie przypadającej Wielkanocy goście biblioteki rozpoczęli szkolenie praktyczne (!) na „najlepszego wiedeńskiego baristę” (melange, einspänner, franziskaner, mokka, verlängerter czy kapuziner – czyli „prawzór” włoskiego cappuccino, jak również inne kawowe specjały nie mają już tajemnic przed uczestnikami naszych warsztatów). Zajęcia praktyczne były oczywiście jedynie

punktem wyjścia do przekazania obszernej porcji wiedzy o wiedeńskiej kulturze kawiarnianej – *Wiener Kaffeehauskultur*. Część teoretyczna odbywała się przy degustacji własnoręcznie przyrządzonych kawowych smakowitości 😊

2) Wykłady trojga znamienitych gości z zagranicy. Bibliotekę Austriacką UR odwiedzili tej wiosny:

a) Ambasador Austrii, pan mgr Andreas Stadler wraz z posłem, panem prof. Pawłem Kowalem, przedstawili bardzo licznie zgromadzonej publiczności „Trzy wspólne wyzwania Polski i Austrii

w Unii Europejskiej” (23.04.). Wykład odbył się w języku polskim – wielkie brawa należą się panu Ambasadorowi, który jest rodowitym Austriakiem, jednak – co rzadkie – doskonale posługuje się językiem polskim,

b) Konsul Generalny Austrii w Krakowie, pan mgr Martin Gärtner, przybliżył działalność instytucji, którą kieruje, a nadto krótko objaśnił młodej publiczności, w jaki sposób można zostać dyplomatą (21.03.),

c) znana pisarka i poetka austriacka, Rhea Krcmarova, zaprezentowała swą najnowszą książkę „Monstrosa” oraz

przedstawiła garść informacji na temat swojego warsztatu pracy (20.03.).

3) Ponadto w ramach *Wiosennych Dni Kultury Austriackiej* odbyły się następujące wydarzenia:

- a) program o wiosennych eventach Biblioteki Austriackiej UR w Polskim Radiu Rzeszów (2.03.),
- b) upamiętnienie przedwcześnie zmarłego opiekuna naukowego Biblioteki Austriackiej, doktora Grzegorza Jaśkiewicza, w (prawie) rocznicę jego śmierci,
- c) wykład dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku,
- d) dwa spotkania Dyskusyjnego Klubu Czytelniczego.

Jak zwykle, również i tej wiosny, bardzo licznie dopisała nasza niezawodna publiczność: nauczyciele języka niemieckiego wraz z uczniami ze szkół średnich oraz podstawowych Rzeszowa i szeroko pojętego regionu.

W tegorocznych *Wiosennych Dniach Kultury Austriackiej* wzięło udział łącznie 669 osób. A jeśli już jesteśmy przy krótkich podsumowaniach: w trzech obszernych projektach Biblioteki Austriackiej, realizowanych w bieżącym roku akademickim 2023/2024, uczestniczyło rekordowo dużo osób – aż 1203 uczestników, począwszy od dzieci z początkowych klas szkoły podstawowej aż po słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Krótkie fotorelacje ze wszystkich eventów można znaleźć na homepage'u Biblioteki Austriackiej na Facebooku.

Po (zasłużonej) wakacyjnej przerwie zapraszam na *Zimowe Dni Kultury Austriackiej i Języka Niemieckiego*, które będą trwały od połowy listopada do świąt Bożego Narodzenia. Już w tej chwili mogę obiecać nie mniejszą ilość atrakcji, „rodem” z Polski i z zagranicy. Ale zanim rozpocznie się nowy rok akademicki, w wiedeńskiej Stacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk odbędzie się „urodzinowa” konferencja naukowa Biblioteki Austriackiej UR (19–20.09.), na której uroczymie zdmuchniemy 10 świeczek. 😊

Wydawnictwo UR na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie

Książkowy zawrót głowy w sercu stolicy

Ewa Kuc

Wydawnictwo UR cyklicznie uczestniczy w najważniejszych krajowych wydarzeniach branżowych, takich jak targi książki czy konkursy na najlepsze publikacje akademickie. Zgodnie z naszą misją promujemy w ten sposób książki stanowiące efekty pracy naukowców Uniwersytetu Rzeszowskiego, jak również pracowników redakcji i drukarni Wydawnictwa UR. Po wiosennej edycji Poznańskich Targów Książki, w której wzięliśmy udział w ramach stoiska zbiorczego, przyszedł czas na Międzynarodowe Targi Książki w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie odbywające się od 23 do 26 maja 2024 r. Impreza ta wybiła się na największe literackie i targowe wydarzenie roku, gromadząc około 600 wydawców – zarówno komercyjnych, jak i niszowych – z Polski i 13 innych krajów. Jej organizatorem jest Fundacja Historia i Kultura. W trakcie czterech dni na scenach, w sześciu salach i stoiskach wystawców odbyło się łącznie ponad 750 wydarzeń i spotkań autorskich. Warto wspomnieć chociażby o: Festiwalu Komiksowa Warszawa, Festiwalu Kryminalna Warszawa, Dniu Reportażu z Nagrodą im. Ryszarda Kapuścińskiego, Międzypokoleniowym Festiwalu Literatury dla Dzieci „Ojcowie i dziatki”, „Spotkaniach z Nauką”, Salonie Wydawców Ukraińskich, Salonie Niezależnych Wydawców Białoruskich oraz rozstrzygnięciu konkursu na najlepszą książkę akademicką i naukową Academia 2024. Warto dodać, że w ramach konkursu przyznawane są trzy laury: nagroda główna, nagroda rektora Uniwersytetu Warszawskiego oraz nagroda rektora Politechniki Warszawskiej; do tegorocznej 17. edycji konkursu zgłosiło się 58 oficy z 167 tytułami.

Zwiedzających z pewnością ucieszył nieodpłatny wstęp na cały teren targów, a kiermaszowa atmosfera sprzyjała udanym książkowym zakupom. Stoiska namiotowe usytuowane na Placu Defilad wokół pałacu oraz wewnątrz zabytkowego obiektu przyciągnęły około 120 tysięcy czytelników. To rekord, który ucieszył nie tylko organizatorów

przedsięwzięcia, ale i wszystkich, którym los czytelnictwa w Polsce jest bliski.

Odwiedzający docenili różnorodność tematyczną publikacji naszych autorów oraz wysoki poziom merytoryczny i staranność edytorską tomów. Spotkaliśmy się z życzliwym przyjęciem, co przełożyło się na dobry wynik handlowy, m.in. dzięki oferowanym rabatami, a do każdego zakupu

Robert Szary z kolportażu Wydawnictwa UR w trakcie sprzedaży publikacji przedstawicielkom jednej z warszawskich bibliotek

Ekipa Wydawnictwa na stoisku targowym

dołączaliśmy mały gratisowy gadżet, co zawsze jest mile widziane i sprawia, że wielu czytelników wraca do nas za rok. I tym razem potwierdziła się trwająca od kilku lat tendencja wzmożonego zainteresowania tanią książką. To ważne z popularyzatorskiego punktu widzenia. Nasi targowi goście kie-

rowali uwagę również na zapowiedzi wydawnicze i chętnie zabierali ze sobą zakładkę z adresem strony internetowej <https://wydawnictwo.ur.edu.pl/>, gdzie jest dostępna pełna oferta książkowa oraz szczegółowe informacje o oficynie UR. Targi książki to także doskonała okazja do spotkań branżowych z kontrahentami – księgarzami, bibliotekarzami oraz do rozmów z przedstawicielami środowiska naukowego innych uczelni skupionych wokół Stowarzyszenia Wydawców Szkół Wyższych. Miłym akcentem targów były również odwiedziny redaktora naczelnego Magazynu Literackiego „Książki” Piotra Dobrołęckiego, który zawsze interesuje się naszymi nowościami wydawniczymi, szukając wśród nich perełki, którą mógłby zarekomendować czytelnikom swojego magazynu.

Warto nadmienić, że gościem honorowym tegorocznych targów były Włochy, które wystąpiły pod hasłem „Ci vuole un fiore” („Potrzebny jest kwiat”) stanowiącym cytatem ze znanego we Włoszech wiersza Gianniego Rodariego mającego oddać głęboki i nierozzerwalny związek między istotą ludzką, środowiskiem naturalnym i planetą. Na stoisku Włoch zaprezentowało się 12 wydawców, przybliżając polskim czytelnikom literaturę Półwyspu Apenińskiego.

Kolejne Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie przeszły do historii. Dziękujemy za odwiedziny naszego punktu wystawienniczego studentom edytorstwa, członkom Koła Naukowego Edytorów UR, oraz za zainteresowanie naszą pracą i publikacjami. Pełni nowej energii i zainspirowani targową atmosferą obiecujemy nie zwalniać tempa w dalszej działalności edytorskiej i poligraficznej. W przygotowaniu jest wiele ciekawych książek, które zaistnieją w prestiżowych konkursach oraz wzbogacą i ozdobią targowe półki już jesienią.

Niepowtarzalność wydarzenia tkwi w jego półplenerowym charakterze dzięki stoiskom rozlokowanym zarówno w Pałacu Kultury i Nauki, jak i w namiotach przed nim

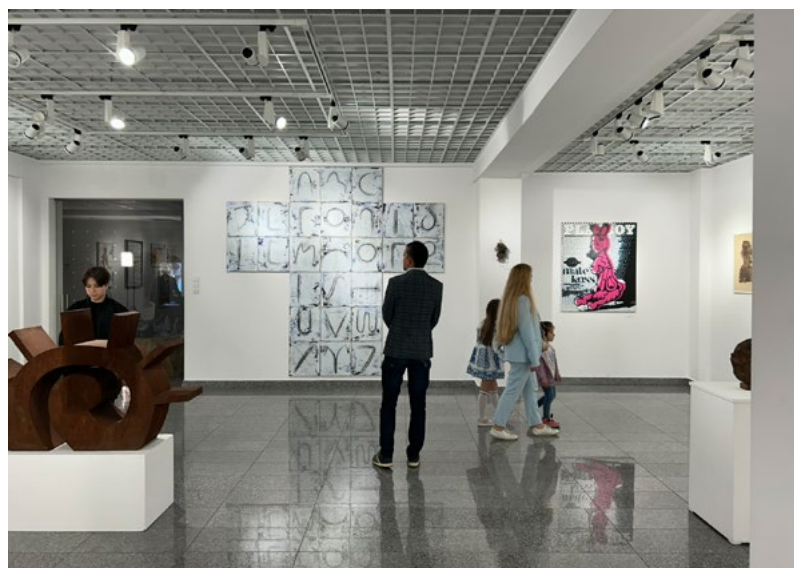

Noc Muzeów w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego

Rafał Podsobiński

Instytut Sztuk Pięknych w roku 2023 zadebiutował jako jeden ze współorganizatorów europejskiej Nocy Muzeów w Rzeszowie. Ideą projektu jest promocja kultury i sztuki we wszystkich miastach włączających się w przedsięwzięcie. Impreza corocznie zrzesza szerokie grono odbiorców, ustanawiając z każdą kolejną edycją rekord frekwencji. Na bazie odniesionego sukcesu – podczas ubiegłorocznej edycji – ISP po raz drugi włączył się w działanie, kontynuując zamysł promocji jednostki na szerszą skalę. Oferta Instytutu Sztuk Pięknych obejmowała m.in.: wystawy prac studenckich; prezentacje pracowni i technik artystycznych; warsztaty z malarstwa, grafiki warsztatowej, fotografii i rysunku; mapping; instalacje interaktywne; serię wykładów z obszaru sztuk wizualnych; przegląd teczek kandydatów na studia artystyczne oraz wystawę Kolekcji Sztuki Współczesnej Sammlung Pastula w Galerii ISP im. prof. W. Kotkowskiego wraz z oprowadzaniem przez właściciela kolekcji. Wydarzenie odbyło się 18 maja 2024 r. w siedzibie Instytutu przy al. mjr W. Kopisto 2a. Do dyspozycji gości zostały udostępnione dwie kondygnacje budynku (hole, pracownie oraz przestrzeń wystawiennicza Galerii). Instytut Sztuk Pięknych odwiedziło wielu gości z Rzeszowa i okolic. Nasza impreza stała się międzynarodowa za sprawą wizyty wspaniałych młodych

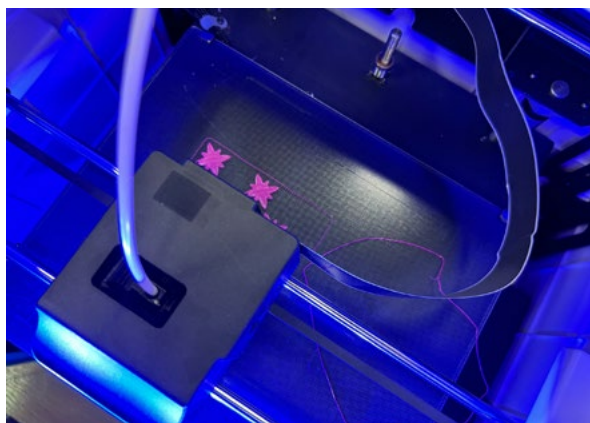

ludzi z AFS Polska Programy Międzykulturowe, którzy reprezentowali Tajlandię, Japonię, Hongkong, Kostarykę, Włochy, a nawet Argentynę i Boliwię.

Noc Muzeów była wyjątkową okazją do zapoznania się z profilem naszego Instytutu, projektami podejmowanymi przez kadre i studentów oraz technologiami wykorzystywanymi w procesie twórczym – zarówno w dziedzinach tradycyjnych, jak również w nowoczesnych formach wypowiedzi artystycznej. Swoją przestrzeń znalazł u nas także UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku, a seniorki malarki zaprezentowały swój artystyczny dorobek.

Udział w Nocy Muzeów pozwolił naszej jednostce na upowszechnienie sztuk wizualnych wśród mieszkańców Rzeszowa oraz prezentację samego Instytutu. Wydarzenie jest obecnie największą imprezą promocyjną ISP skierowaną do wszystkich zainteresowanych (dzieci, młodzieży, osób dorosłych oraz starszych). Podjęcie się tego wyzwania wymagało zespołowej i dobrze skoordynowanej pracy części kadry ISP oraz niezastąpionych studentek i studentów, którzy dzieląc się swoimi pomysłami oraz jednocząc siły, zaprezentowali naszą Uczelnię w możliwie najlepszy sposób. Projekt będzie z pewnością kontynuowany w kolejnych latach, a oferta dla mieszkańców Rzeszowa stale poszerzana. Dynamiczne zmiany, jakie zachodzą w świecie sztuki, szczególnie w obszarach takich jak VR (wirtualna rzeczywistość), druk 3D oraz sztuczna inteligencja, sprawiają, że działania podejmowane przez artystów, designerów, teoretyków sztuki itd. ulegają przeformułowaniu, a co za tym idzie – nabierają nowych znaczeń. Te i inne zjawiska będziemy corocznie prezentować Państwu właśnie w Noc Muzeów. Już dziś zapraszamy na kolejną – trzecią – edycję, która odbędzie się w maju 2025 r.

W hołdzie dla Zbigniewa Jakubka

Grzegorz Oliwa

Ten wieczór nie powinien w ogóle mieć miejsca. Nie organizuje się wydarzeń upamiętniających osoby, które trzy tygodnie wcześniej mogły obchodzić swoje 62. urodziny. Tak nie można. Jednak przez cały ostatni rok z każdym tygodniem bardziej czuliśmy, my wszyscy, którzy doświadczyliśmy niezwyklej serdeczności i charyzmy Zbigniewa „Jaco” Jakubka, że TAK TRZEBA! Może my sami potrzebowaliśmy tego wieczoru jak terapii po stracie najbliższej osoby, by za pomocą dźwięków wyrazić to, co niewyrażalne słowami, by wykonać protest song wobec stwierdzenia „nie ma ludzi niezastąpionych”. W pogodny wieczór 9 maja o godz. 18.30 w Instytucie Muzyki UR odbyła się wyjątkowa uroczystość – nadania sali nr 16 imienia Zbigniewa Jakubka. To miejsce, w którym najczęściej prowadził zajęcia w klasie fortepianu jazzowego dr hab. Zbigniew Jakubek, prof. UR do grudnia 2022 r. Wnioskodawcą tej inicjatywy był Prorektor ds. Kolegium Nauk Humanistycznych prof. dr hab. Paweł Grata, który w obecności najbliższych śp. Z. Jakubka – żony Joanny i syna Marcina – oraz dyrektora Instytutu Muzyki dr. hab. Mirosława Dymona, prof. UR, dokonali uroczystego *aperiens camera*. Na ścianach sali zawieszono zostały fotografie Magdaleny Małaczyńskiej z uchwyconą podczas działań scenicznych postacią Zbigniewa Jakubka.

Druga odsłona wieczoru to koncert zatytułowany „Tribute to Zbigniew Ja-

kubek”, przy organizacji którego starań nie szczędzili: Ewa Niewdana-Hady, Ewa Siembida-Jachym oraz Grzegorz Oliwa. Zanim wybrzmiały pierwsze dźwięki, swój pożegnalny list skierowany do zmarłego Przyjaciela odczytał Bartłomiej „Eskabej” Skubisz. Pierwsza część koncertu należała do studentów kierunku jazz i muzyka rozrywkowa, który powstał dzięki staraniom zmarłego Profesora. Utwór pt. „Modlitwa” wykonał także kwintet akordeonowy Ambitus V. Swoimi wspomnieniami i anegdotami dzieliła się z publicznością Elżbieta Lewicka – redaktorka Polskiego Radia Rzeszów i koleżanka „Jaco” podczas studiów na Wydziale Jazzu i Muzyki Rozrywkowej Akademii Muzycznej w Katowicach. Druga odsłona to mistrzowskie wykonania utworów Zbigniewa Jakubka pracowników kierunku jazz i muzyka rozrywkowa. Były to zarówno osoby, które z Nim współpracowały, jak i Jego byli studenci, a obecnie koncertujący artyści i pracownicy Instytutu Muzyki: Ewa Niewdana-Hady, Ewa Siembida-Jachym, Aleksandra Tocka, Małgorzata Sarata, Dorota Kopka, Sebastian Frankiewicz, Damian Kurasz, Dariusz Ziółek, Michał Szkil, Tomasz Mucha, Tomasz Nowak, Rafał Czarnacki, Tomasz Jachym, Jakub Madejowski, Jakub Kozłowski, Bartłomiej Noszka. Niezwykle wzruszającym elementem łączącym poszczególne utwory były nagrania wybitnych osobowości sceny muzycznej, które wspominały chwile wspólnych działań artystycznych ze Zbigniewem Jakubkiem. Publiczność szczerze wypełniająca salę koncertową Instytutu Muzyki mogła usłyszeć i zobaczyć nagrania z udziałem m.in.: Ewy Bem, Urszuli Dudziak, Grażyny Łobaszewskiej, Kuby Badacha, Marka Bałaty, Marka Radulego, Marka Napiórkowskiego, Bernarda Maselego czy Zygmunta Kukli. Punktem kulminacyjnym koncertu było odtworzenie nagrania utworu „Bulgarian song” w wykonaniu Zbigniewa Jakubka, do którego scenografię stanowił nieznacznie oświetlony fortepian. Niezwykłą oprawę świetlną i profesjonalne brzmienie wykonawców zapewniła firma Korek Sound z Jasła. Jako finałowy utwór zabrzmiała „Jawa” z repertuaru Ryszarda Rynkowskiego, któremu przez wiele lat towarzyszył na scenie niezastąpiony Zbigniew Jakubek.

*Ci, co odchodzą,
Wciąż z nami są.
I żyją sobie
Obok nas.
Patrzą z miłością
Na nasze dni i
Czasem się śmieją
Przez łzy.
Co tu jest jawą, co snem,
Kto tu istnieje, kto nie
A może nas, tu nie ma nas,
A oni są.*

Kolejny wielki sukces SKN Młoda Elektroradiologia

Aleksandra Pusz-Sapa

20 kwietnia 2024 r. w Warszawie odbyło się X Ogólnopolskie Studenckie Forum Radiologiczne (SOFOR). Jest to konferencja organizowana przez studenckie koło naukowe działające przy Zakładzie Radiologii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Biorą w nim udział przede wszystkim studenci kierunku lekarskiego, ale mile widziani są także przedstawiciele elektroradiologii oraz fizyki medycznej. Co roku w tej imprezie uczestniczą studenci SKN Młoda Elektroradiologia, które działa od roku 2013 w ramach kierunku elektroradiologia na Uniwersytecie Rzeszowskim. Nasi studenci wielokrotnie zdobywali w SOFOR wyróżnienia i nagrody, w tym główne. Jednak to, co wydarzyło się w tym

roku, można określić – według sportowej nomenklatury – jako hat trick. Ekipa naszego Uniwersytetu zdobyła trzy główne miejsca, prezentując prace:

I Miejsce

Porównanie wielkości ciała modzlowatego pomiędzy grupami mężczyzn i kobiet, Gabriela Sołga, Julia Ślamiczyk, Natalia Szawara

II Miejsce

Analiza częstości występowania zatorowości płucnej w zależności od poziomu D-dimerów, Klaudia Karecka

III Miejsce

Wartość wskaźnika calcium score u pacjentów kierowanych z poradni kardiologicznej na tomografię komputerową serca, Urszula Siedlecka

Laureatki najlepszej pracy zostały uhonorowane grantem na udział w European Congress of Radiology 2025 w Wiedniu. Grant ufundowała Fundacja Polradiologia Viva, która także wspiera rzeszowską konferencję naukową „Młoda Elektroradiologia”.

Podsumowując prace laureatów, przewodnicząca jury, prof. Magdalena Januszewicz, podkreśliła znakomity wybór tematów prac, profesjonalne opracowanie wyników, a także ciekawe graficznie prezentacje.

Wypada przypomnieć, że opiekunem SKN Młoda Elektroradiologia jest dr n. o zdr. Aneta Wojtasik, a patronem honorowym prof. Andrzej Urbanik.

Cztery studenckie koła naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego laureatami w konkursie MNiSW „Studenckie koła naukowe tworzą innowacje”

Z przyjemnością informujemy, że cztery studenckie koła naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego otrzymały finansowanie w ramach IV edycji programu MNiSW „Studenckie koła naukowe tworzą innowacje”.

Finansowanie otrzymały następujące projekty:

Optymalizacja parametrów wzrostu warstw epitaksjalnych A3B5 wytworzonych metodą MBE przewidzianych do

*wykorzystania jako detektory podczuwieni, projekt SKN Inżynierii Materiałowej „NANOTECHNIK” pod opieką merytoryczną **dr inż. Ewy Bobko***

Finansowanie w wysokości:
42 000,00 zł

Zastosowanie ilościowego zapisu elektroencefalograficznego (QEEG) w diagnostyce pacjentów z zaburzeniami neurobehawioralnymi, projekt SKN Innowacyjnych Technik Rehabilitacyjnych „REH-TECH” pod opieką meryto-

*ryczną **dr n. biol. Marty Kopańskiej***
Finansowanie w wysokości:
56 450,00 zł

*Niefarmakologiczne metody obniżania bólu w trakcie zaopatrzenia ran w grupie osób z uszkodzeniami skóry o etiologii naczyniowej, projekt SKN „OPIEKI NAD OSOBAMI STARSZYMI” pod opieką merytoryczną **dr. hab. n. o zdr. Dariusza Bazalińskiego, prof. UR***

Finansowanie w wysokości:
42 600,00 zł

*Egzosomy neuronalne jako potencjalne źródło markerów różnicujących chorobę afektywną dwubiegunową (BD) i depresję (MDD), projekt SKN Fizjologii „NEURON” pod opieką merytoryczną **dr hab. n. med. Magdaleny Sowy-Kućmy, prof. UR***

Finansowanie w wysokości:
70 000,00 zł

Serdecznie gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów!

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wielowymiarowość rzeźby polskiej XX i XXI wieku

Celina Winczowska, Sylwia Jachyra, Weronika Malinowska, Aneta Mierzwa, Julia Gerus

Wstęp i przekrój historyczny

Studenckie Koło Naukowo-Artystyczne ZAPAA działające na Uniwersytecie Rzeszowskim 17.04.2024 r. miało okazję zobaczyć wystawę Sztuki Polskiej XX i XXI w. w Muzeum Narodowym w Krakowie. Ekspozycja stanowiła przegląd zjawisk i tendencji artystycznych, które pojawiły się w Polsce w ciągu ostatnich 120 lat.

Sztuka XX i XXI w. była i jest nieodłącznie związana z burzliwymi wydarzeniami historycznymi i społecznymi, które kształtowały świadomość artystów i ich twórczość, prowadząc do wielu innowacji i zmian w sposobie postrzegania sztuki. Artyści początku XX w. wciąż kierowali się założeniami wieku XIX, jednak osiągnięcia w dziedzinie nauki i techniki wywierały coraz większy wpływ na życie i na sztukę. Ludzie stali się bardziej otwarci na nowe doświadczenia i dążyli do polepszenia swojego bytu. Powstawało coraz więcej nowych miast, a w nich muzea, galerie, teatry czy kina. Wielki wpływ na sztukę tego okresu miał egzystencjalizm, który został zapoczątkowany przez Martina Heideggera, Alberta Camusa i Jeana Paula Sartre'a. Głosili oni, że życie jest nietrwale i zmierza do śmierci, jednak człowiek broni swego istnienia, głównie przez świadomość wolności wyboru, dzięki któremu może tworzyć własny byt. W tym czasie zaczęły wyodrębniać się nowe kierunki w sztuce, które zapoczątkowali znani artyści, m.in. Pablo Picaso. Twórcy odchodzili od upiększania

swoich dzieł, a rozpoczęli praktykę związaną ze światłem, kształtem, dynamiką czy też kolorami. Starali się oddać emocje, lęki i rozterki człowieka w obliczu zmian społecznych, a także własnych doświadczeń¹. Sztuka współczesna tak naprawdę rozpoczyna się wraz z końcem II wojny światowej i trwa do dziś. Wraz z nowymi stylami powstają nowe techniki, jak np. akryl w malarstwie, natomiast w rzeźbie wyodrębnić można montaż, assemblage czy environment. Ważnym aspektem w sztuce było duże powiązanie z każdym elementem w obrazie, a dokładniej szerokie myślenie o formie. Klimat amerykańskiej twórczości artystycznej nadali dopiero artyści, którzy wyemigrowali do Ameryki, uciekając z Europy przed niemiecką okupacją². Twórcy zaczęli się buntować i odchodzić od ekspresyjności czy spontaniczności, co w efekcie stworzyło minimalizm twórczy. Artyści kierowali się logiką i spójnością³. Duży rozgłos w sztuce zdobył również performance, który postrzegano jako przedmiot twórczy⁴. Te formy wyrazu umożliwiły artystom nowe sposoby eksploracji rzeczywistości i ukazywania swoich przekonań. Wraz z rozwojem technologii i zmieniającymi się trendami artystycznymi polscy rzeźbiarze eksperymentowali z materiałami czy formami. Rzeźba współczesna obejmuje więc szerokie spektrum od abstrakcyjnych kompozycji po interaktywne instalacje.

Obejrzenie wystawy, nie tylko w sposób wizualny, ale również poprzez we-

wnętrzny proces analizowania rzeźb docenianych artystów, otworzyło nam wiele możliwości interpretowania, a także tworzenia własnej przestrzeni twórczej. Poniższy artykuł stanowi przekrój artystów oraz istotnych kierunków w rzeźbie polskiej XX i XXI wieku.

Celina Winczowska – szkic przedstawiający rzeźbę „Niewolnicę” Konstantego Leszczyka, eksponowaną na wystawie XX + XXI w. Galerii Sztuki Polskiej w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Krakowie, ołówek, format A5

Syntetyzm w kontekście ciała ludzkiego

Współczesna rzeźba w Polsce stanowi barwny kalejdoskop różnorodnych inspiracji, technik i działań artystycznych. W jej przekroju istotną rolę odgrywa syntetyzm, stanowiąc nie tylko wyraz kreatywności i innowacyjności, lecz także nośnik głębszych treści i idei. Poprzez ten nurt polscy artyści

rzeźbiarze wyrażają złożoność współczesnego świata oraz swoje własne refleksje nad nim. Sięgają po niego znudzeni panującą dotychczas figuratywnością. Korzystając z różnorodności form, od tradycyjnych figur po abstrakcyjne konstrukcje, oraz z szerokiej gamy materiałów – od metalu i kamienia po drewno i szkło – tworzą dzieła, które wzbudzają zainteresowanie i zachwyt. Syntetyzm w odniesieniu do ciała ludzkiego nie ogranicza się jedynie do realistycznego oddawania anatomicznych detali, ale dąży do stworzenia dzieł, które w sposób abstrakcyjny, symboliczny lub minimalistyczny wyrażają esencję ludzkiej egzystencji.

Doskonałym przedstawicielem tego kierunku w rzeźbie jest Adam Procki. Do jego najważniejszych dzieł zalicza się pomnik-mauzoleum na terenie obozu koncentracyjnego w Rogoźnicy wzniesiony w 1953 r. i przebudowany w roku 1985 oraz pomnik *Poległym i pomordowanym w II wojnie światowej* (1963) w Puławach (zaprojektowany w 1958 r. na konkurs na Pomnik Bohaterów Warszawy, gdzie uzyskał wyróżnienie)⁵. Jego prace charakteryzują się niezwykłą różnorodnością materiałów oraz wyrazistą formą, co sprawia, że stanowią wyjątkowy przykład eksperymentowania z syntezą w rzeźbie. Tworzywem, którym głównie posługiwał się w swoich pracach, jest kamień naturalny – a szczególnie jego najtwardsze gatunki, takie jak granit, porfir, labrador czy sjenit. W mniejszym stopniu wykorzystywał także kamień sztuczny oraz metale, na przykład aluminium, brąz czy żeliwo, a nawet drewno⁶. Jego prace cechują się wielowarstwową strukturą i bogatą symboliką, prowokują do refleksji nad ludzką egzystencją, relacjami międzyludzkimi oraz naturą. Znamiennym przykładem jego twórczości, w którym syntetyzm odgrywa główną rolę, jest rzeźba *Synteza* z 1968 r., którą obecnie można podziwiać na wspomnianej we wstę-

pie wystawie. Praca ta wyróżnia się doskonałym uchwyceniem proporcji ludzkiej sylwetki bez wdawania się w zbędne szczegóły. W swojej prostocie niemal przenika się z motywem abstrakcyjnym. Kamienne tworzywo doskonale uzupełnia duch minimalizmu, w którym utrzymana jest rzeźba.

Sylwia Jachyra – szkic przedstawiający rzeźbę „Synteza” Adama Prockiego eksponowaną na wystawie XX + XXI. Galeria Sztuki Polskiej w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Krakowie, ołówek, format A5

Kolejną i zarazem najbardziej znaną artystką, której twórczość należy przytoczyć, jest Katarzyna Kobro. Rzeźbiarka i teoretyczka sztuki była jedną z najwybitniejszych artystek związanych z awangardą międzywojenną w Polsce⁷. W jej rzeźbach i konstrukcjach dominują abstrakcyjne formy geometryczne, które wyrażają idee harmonii, porządku i dynamizmu. Kobro eksperymentowała z różnymi materiałami, w tym z metalem, drewnem i szkłem, aby tworzyć nowoczesne dzieła o wyrazistej formie i strukturze. Jej olbrzymi dorobek artystyczny do dziś inspiruje współczesnych twórców. Przytoczyć tu należy cykl trzech rzeźb o tytułach: *Akt dziewczęcy*, *Akt kobiecy* i *Akt stojący*. Te prace wyrażają istotę kobiecej figury poprzez abstrakcyjne formy geometryczne

w charakterystycznym dla Kobro stylu konstruktywistycznym. Ukazują delikatne proporcje ciała kobiecego poprzez zredukowane linie i kształty, które sugerują elegancję i harmonię. Kobro wykorzystwała kontrastujące płaszczyzny, aby podkreślić dynamiczność figury, jednocześnie zachowując jej subtelność. Te prace stanowią wyjątkowe przykłady jej twórczości, która eksploruje istotę kobiecej sylwetki poprzez abstrakcyjne konstrukcje. Ich wyraźna forma nadal fascynuje widzów i pozostaje ważnym elementem polskiego i światowego dziedzictwa artystycznego.

Formy naturalne

Obserwując prace artystów XX i XXI w., można zauważyć, że wielu z nich w swoich dziełach ukazuje zainteresowanie otaczającym ich światem przyrody oraz formami, które w nim występują. Z biegiem lat rozwinęła się wielopłaszczyznowa sztuka bio-artu, która opiera się na kreatywnym wykorzystaniu materiałów pochodzenia naturalnego w pracach artystycznych. Skłania wielu twórców do porzucenia trywialnych standardów na rzecz wprowadzenia innowacyjności do swoich dzieł. Do tej grupy można zaliczyć Ursulę von Rydingsvard, której prac nie można przeoczyć, będąc na wystawie rzeźby XX i XXI w.

Jest to wybitna amerykańska rzeźbiarka polskiego pochodzenia znana na całym świecie ze swoich organicznych dzieł. Swoje wielkoskalowe prace tworzy najczęściej w drewnie cedrowym, które charakteryzuje się intensywnym zapachem oraz pięknym, brązowym kolorem. Rzeźby artystki w głównej mierze inspirowane są naturą pozaeuropejską, jak i ludową. Abstrakcyjność dzieł rzeźbiarki przywodzi na myśl struktury geologiczne występujące w środowisku naturalnym. Przytwierdzona do ściany rzeźba „Mocny”⁸ powstała ze zrudnie wyciętych, rozłupanych większych fragmentów drewna, które ze sobą

łączy, następnie wciera grafitową pastę, co dodatkowo podkreśla dynamizm, jak i ekspresyjny charakter dzieła, tworząc spójną syntezę. Prostolinijność zdecydowanie nie należy do cech tego obiektu. Przy pierwszym spojrzeniu na dzieło można nie zauważyć iż materiał, z którego zostało wykonane, to drewno. Jednakże przy bliższym oglądzie oczy obserwatora mogą napawać się naturalnym rozłożeniem słoików cedru tworzących kolejne, lecz nieco mniejsze, specyficzne formy. Artystka jednak nie zatrzymuje się jedynie na drewnie cedrowym. Pracowała również z brązem, żywicą, a także krowimi jelitami czy żołądkami. Te ostatnie znalazły wykorzystanie w jej eksperymentalnym dziele „dno oceanu”⁹ nawiązującym formą do kultury nomadów, a także do fal oraz ich ruchu. Rzeźba ma formę ogromnej antycznej misy. Na zewnętrznej ścianie rozwieszono są w równych odstępach nierównomierne obiekty wykonane z wypchanych krowich jelit. Te specyficzne elementy mogą nawiązywać do kultu płodności¹⁰. Dzieła Ursuli von Rydingsvard często spotykają się z niezrozumieniem formy przez publiczność, na co autorka przytyka oko, twierdząc, że w sztuce nie należy szukać wyjaśnień, a napawać się jej wdziękami. Dzieła często powstają spontanicznie, natomiast zawsze nawiązują do natury, chociażby teksturą przypominającą korę drzew, skały osadowe czy nawet formację porostów. Z podobnego założenia wyszła również inna rzeźbiarka polskiego pochodzenia – Emilie Benes Brzezinski¹¹, której monumentalne drewniane rzeźby przywodzą na myśl powyginane formy, zdające się być niczym zdjęte z drzewa, nieco bardziej stonowane od prac Ursuli choć nadal ekspresyjne. Artystka z szacunku do natury bacznie obserwowała specyfikację obrabianego przez nią materiału ze względu na skazy, ślady insektów czy inne deformacje ukazujące historię cyklu życia, co oddaje indywidualny charakter ro-

śliny oraz ma znaczące odbicie w jej dziełach, a także nadaje im swoisty wygląd¹².

Weronika Malinowska – szkic przedstawiający rzeźbę „Mocny” Ursuli von Rydingsvard, ekspozycją na wystawie XX + XXI. Galeria Sztuki Polskiej w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Krakowie, ołówek, format A5

Ciało i choroba w rzeźbie

Artyści poprzez pracę w rzeźbie z ciałem podejmują problemy egzystencjonalne, czy to w zastosowaniu do pojedynczej jednostki czy danego społeczeństwa. Zerwane zostają stereotypowe wizerunki wyidealizowanych ciał, a zamiast tego stają się one inspiracją i punktem wyjścia do obnażania danych wyobrażeń oraz do opowieści o tożsamości.

Alina Szapocznikow przez większość swojej drogi artystycznej odnosiła się do własnego ciała w różnych kontekstach. Ciało kobiece, kochane, erogenne, jak i cierpiące, przemijające, wyniszczane poprzez nowotwór. Obiekty stają się pamiątkami po niej samej, zapisem własnego życia i stanu ciała, które bada i oswaja, próbując je zrozumieć. Szapocznikow, absorbując materię tworzyw sztucznych, głównie poliestrów i poliuretanów, iluzjonistycznie imituje ludzką skórę i tkanki, uchwycyła coś nieuchwytnego

– ciągle zmieniającą się masę organiczną. Poprzez swoje rzeźby stopniowo zdobywa świadomość własnego ciała, a następnie ukazuje brak panowania nad nim, własne ograniczenia, a samo ciało i wspomnienia zatapiają się w bezkształtnej masie tkanek. Prace pochodzące z cyklu *Nowotwory* są wizualizacją tego, jak rak poprzez rozrastanie się zajmuje kolejne fragmenty jej ciała, jak i myśli. Wpatrując się w abstrakcyjną, guzowatą formę nowotworu, widzimy zużyte, zakrwawione bandaże czy zdjęcia, a w cyklu *Nowotwory uosobione*, odciśniętą twarz samej autorki. Artystka mówiła, „że należałoby utrwalac to wszystko, co chirurg odrzuca przy operacji, wszystko, co niepotrzebne, skrzwawione”¹³. W muzeum Narodowym w Krakowie możemy zobaczyć prace Szapocznikow z końcowego okresu jej twórczości – *Pogrzeb Aliny* oraz *Zielnik*. Pierwsza rzeźba, należąca do cyklu *Nowotwory*, zawiera prywatne, osobiste, ale i poniekąd przypadkowe rzeczy artystki, które zdają się przedstawiać jej życie. Rzeźba przygotowuje samą Alinę, jak i jej bliskich do nieuchronnego odejścia, zniknięcia, a jednocześnie utrwała jej istnienie w poliesterowym tworzywie. *Zielnik* natomiast poświęcony jest jej synowi. Nie przedstawia już swojego cierpiącego ciała i choroby, lecz utrwała za pomocą tworzyw ciało zdrowego mężczyzny, niczym ususzone w albumie liście mające przetrwać jeszcze długie lata¹⁴.

O ile Alina Szapocznikow poprzez rzeźbę przedstawia swoje indywidualne „ja” i przeżycia, tak Sylwester Ambroziak alienuje wizerunek, nie przedstawiając nikogo, a jednocześnie wszystkich czy poszczególne grupy społeczne, z którymi widz może się identyfikować. Odnosi się w nich do uniwersalnych problemów, doświadczeń, krytykuje dane obrazy ludzi. Figury początkowo tworzone w drewnie w ostatnich latach odlewane są z silikonu, żywicy czy włókna szklanego, co

mimo sztuczności daje wrażenie bardziej żywych twórców poprzez imitacje miękkości i struktury całej formy zbliżonej do tej ludzkiej. Wszystkie postacie są do siebie podobne, poddane analizie, syntezie, deformacji, a w danych przedstawieniach często multiplikowane, odgrywające dane sceny – poza samym obiektem sztuki, istotna staje się również przestrzeń, w której się znajduje – te dwie sfery zostają zintegrowane. Połączenie tych cech skutkuje niekiedy atmosferą niepewności czy niepokoju w przestrzeniach wypełnionych tymi człekomopodobnymi figurami. Stworzeni przez Ambroziaka aktorzy stają się ekspresyjnym komentarzem do rzeczywistości, w której osadzony jest twórca¹⁵. Początkowo artysta przedstawiał jedynie dorosłe postacie, dopiero po czasie na skutek danych sytuacji i przemyśleń pojawia się dziecko. Zwraca on tym uwagę na zależność opiekowanych od opiekujących, między innymi na nadużycia, przemoc czy wykorzystywanie. Jedną z jego instalacji pt. „Pokój” poświęcona jest eurosierotom – dzieciom, które zostały same ze względu na migracje zarobkowe¹⁶. W przypadku obojga z tych artystów rzeźba oraz wykorzystywane tworzywa sztuczne są niewerbalnym sposobem komunikowania o swoim życiu, przemyśleniach w nawiązaniu do ludzi i wizerunku człowieka.

Aneta Mierzwa – szkic przedstawiający fragment cyklu rzeźb „Zielnik”
Aliny Szapocznikow, eksponowaną na wystawie XX + XXI. Galeria Sztuki
Polskiej w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Krakowie,
akryl, kredki, format A5

Performance w rzeźbie

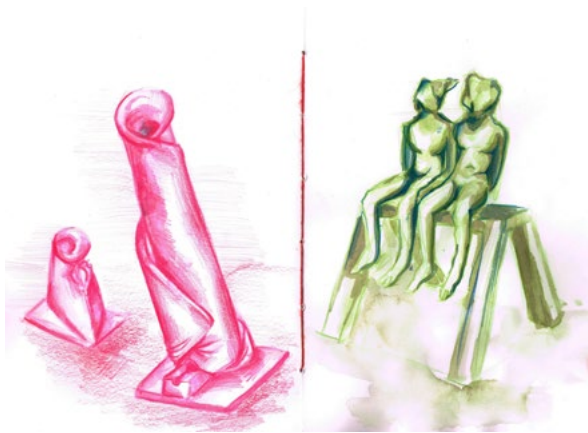
W rzeźbie XIX i XX w. szczególną rolę odgrywał performance. Rzeźba stała się nie tylko pięknym obiektem do podziwiania anatomii człowieka oraz różnorodnych naturalnych form, zaczęła również pełnić funkcję środka do wyrażania poglądów artysty czy też ukazywania problemów twórcy i społeczeństwa. Była także formą manifestacji artystów walczących o wolność wyrazu i swobodę nieograniczonej twórczości. Sztuka performansu rozpowszechniła się w Polsce w latach 60. i 70. XX w. Artyści zaczęli eksperymentować

z przestrzenią, eksponując swoje prace w różnych przestrzeniach oraz formach. Publiczność stała się nieodłącznym elementem dzieła artysty, gdyż została włączona do aktu twórczego. Sami artyści uzewnętrzniali swoje uczucia, angażując w to swoje ciało i duszę. Twórca stał się zarówno przedmiotem danej sztuki, jak i narzędziem oraz materiałem. Performance jest wyjątkowy, ponieważ cechuje go ulotność chwili oraz jednorazowość przedstawienia¹⁷.

Maria Pienińska-Bereś to twórczyni rzeźb, obiektów artystycznych, instalacji oraz działań performatywnych. Jest uznawana za jedną z pionerek sztuki feministycznej. Charakterystycznym wyrazem jej twórczości jest łączenie ciężkich brył z miękką tkaniną, a najczęściej używany kolor to róż. Posługiwała się techniką papier-mâché¹⁸, idealną do dokładnego odtwarzania kształtu ludzkiej sylwetki. Odbijając formę kobiecego ciała, chciała ukazać problem konsumpcjonizmu ciała kobiety¹⁹. Od roku 1976 w twórczości Pienińskiej zaczęły pojawiać się działania performatywne. Miały bardzo osobisty charakter i zazwyczaj odbywały się bez udziału widzów, jedynie w bliskim gronie osób, blisko przyrody. Artystka tworzyła niezwykle przemyślane zdarzenia pełne ukrytych znaczeń oraz zawierające przekaz społeczny. W swojej sztuce nawiązywała również do dzieł sztuki światowej, wchodząc z nimi w dialog i przepuszczając przez własną wrażliwość oraz unikatowy styl. Przykładem takiego dzieła jest „Płonąca żyrafa” z 1989 r. inspirowana obrazem Salvadora Dalí o tym samym tytule. Rzeźba ukazuje niezwykle miękką, obłą formę zwiniętego w stożek różowego materaca. Forma niezwykle inspirowana swoim nieoczywistym kształtem, jak i użytym materiałem²⁰.

Magdalena Abakanowicz jest kolejną wspaniałą artystką, która wpisuje się w ten nurt. Jest znana głównie z monumentalnych instalacji wykonanych z tkaniny zwanych abakanami. Te dzieła sztuki łączą w sobie elementy sztuki tkaniny i rzeźby, tworząc niezwykle kreacje, które zacierają granice pomiędzy tymi dwoma mediami²¹. Już w latach siedemdziesiątych w jej dojrzałej twórczości pojawiły się ludzkie sylwetki wykonane z jutowego płótna. Jedną z najbardziej charakterystycznych instalacji wykorzystujących ten temat jest „Tłum”, zespół bezgłowych postaci wywołujących wrażenie przemijalności oraz ukazujących kruchość wnętrza organizmów żywych. Użyta technika pozwala tworzyć zarówno miękkie, obłe, jak i pełne tekstury formy. W późniejszym okresie swojej twórczości Magdalena Abakanowicz przeniosła swoje prace na ulicę, realizując projekty w przestrzeni publicznej. Jej rzeźby, nazywane „mutantami”, wykonane są z płótna jutowego łączonego żywicą i osadzone na metalowym stelażu. Czworonożne postacie w różnych, zwierzęco-ludzkich pozach nie posiadają ani oczu, ani uszu. Jako zwierzęta sprawiają wrażenie ufnych, bezbronych istot, podczas gdy jako ludzie ukazują swoje oczekiwanie i przywołują ciepłe uczucia. Ich ciała posiadają liczne zgrubienia, blizny oraz idealny zarys kręgosłupa, co sprawia wrażenie

realnego ciała uwięzionego pod płacami skóry²². Artystka w swojej twórczości podejmuje zagadkę działania natury, a szczególnie naturalnego cyklu narodzin i śmierci, któremu podlegają zarówno ludzie, jak i rośliny, owady czy zwierzęta. Abakanowicz odnosi się również do kondycji fizycznej i psychicznej człowieka oraz jego umiejscowienia w świecie. Jej prace stanowią refleksję nad ludzką egzystencją i relacjami między człowiekiem a otaczającym go środowiskiem²³.

Julia Gerus – szkice przedstawiające rzeźby „Płonąca żyrafa” Marii Pienińskiej-Bereś oraz „Przyjaciele” Magdaleny Abakanowicz, eksponowane na wystawie XX + XXI. Galeria Sztuki Polskiej w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Krakowie, kredki z akwarelą, format A4

Zakończenie

Prace prezentowane w tym artykule stanowią jedynie niewielki wycinek bogactwa i różnorodności współczesnej rzeźby polskiej. Jednakże poprzez ich analizę i zrozumienie możemy dostrzec, jak różne tendencje odzwierciedlają, a także kształtują współczesne postrzeganie świata oraz człowieka.

Przypisy

- ¹ Zob. M. Grządziel *Egzystencjalizm*, <https://www.na6.pl/historia/egzystencjalizm> [dostęp: 16.05.2024].
- ² Zob. K. Wróbel, *Sztuka z kręgu tzw. szkoły nowojorskiej*, <https://rynekisztuka.pl/2012/12/14/sztuka-z-kręgu-tzw-szkoly-nowojorskiej/> [dostęp: 16.05.2024].
- ³ Zob. K. Wróbel, *Minimalizm w sztukach wizualnych*, <https://rynekisztuka.pl/2012/10/11/minimalizm-w-sztukach-wizualnych-minimalizm-w-sztukach-wizualnych/> [dostęp: 16.05.2024].
- ⁴ Zob. zpe.gov, *Performance jako działanie artystyczne*, <https://zpe.gov.pl/a/performance-jako-dzialanie-artystyczne/D4ACB0MGQ> [dostęp: 16.05.2024].
- ⁵ Zob. Adam Procki, *Pomnik. Dokumentacja twórczości*, Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, <https://rzezba-oronsko.pl/zasoby/adam-procki-pomniki-dokumentacja-tworczosci/> [dostęp: 8.05.2024].
- ⁶ Zob. P. Freus, *Adam Procki*, Culture.pl, <https://culture.pl/pl/tworca/adam-procki> [dostęp: 8.05.2024].

⁷ Zob. Katarzyna Kobro, Muzeum Sztuki w Łodzi, <https://zasoby.msl.org.pl/martists/view/132> [dostęp: 8.05.2024].

⁸ Zob. A. Rottenberg, *Monumentalne rzeźby Ursuli von Rydingsvard w Krakowie*, <https://www.vogue.pl/a/rzezby-ursuli-von-rydingsvard-w-muzeum-narodowym-w-krakowie> [dostęp: 8.05.24].

⁹ Zob. K. Johnson, *Artifacts of an Imagined Time*, <https://www.nytimes.com/2011/01/28/arts/design/28sculpture.html> [dostęp: 8.05.24].

¹⁰ Zob. M. Wosion, *Prezentacja rzeźb Ursuli von Rydingsvard w Muzeum Narodowym w Krakowie*, <https://dzieje.pl/kultura-i-sztuka/prezentacja-rzezby-ursuli-von-rydingsvard-w-muzeum-narodowym-w-krakowie> [dostęp: 8.05.24].

¹¹ Zob. C. Czapliński, *Portret z historią Emilie Benes Brzezinski*, <https://www.czczaplinski.com/post/portret-z-historii-C4%85-emilie-benes-brzezinski> [dostęp: 17.05.24].

¹² Zob. S. Tanguy, *Emilia Benes Brzezinski*, <https://sculpturemagazine.art/emilie-benes-brzezinski/> [dostęp: 17.05.24].

¹³ Zob. I. Kowalczyk, *Aliny Szapocznikow: oswajanie „objectu”*, Obieg, Artmix, 17.10.2006. aktualizacja 27.07.2009, <https://archiwum-obieg.u-jazdowski.pl/artmix/4152> [dostęp: 8.05.2024].

¹⁴ Zob. I. Kowalczyk, *Aliny Szapocznikow: oswajanie „objectu”*, Obieg, Artmix, 17.10.2006. aktualizacja 27.07.2009, <https://archiwum-obieg.u-jazdowski.pl/artmix/4152> [dostęp: 8.05.2024].

¹⁵ Zob. E. Gorządek, *Sylwester Ambroziak*, <https://culture.pl/pl/tworca/sylwester-ambroziak> [dostęp: 08.05.2024].

¹⁶ Zob. K. Stanisławski, *Poemat dla dorosłych w szarych ścianach*, <http://sylwester-ambroziak.com/index.php/krzysztof-stanislawski-poemat-dla-doroslych-w-szarych-scianach-katalog-wystawy-distant-worldosrodek-propagandy-sztuki-miejska-galeria-sztuki-lodz-2016/> [dostęp: 8.05.2024].

¹⁷ Zob. Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji Narodowej, *Performance jako działanie artystyczne*, <https://zpe.gov.pl/a/performance-jako-dzialanie-artystyczne/D4ACB0MGQ> [dostęp: 7.05.2024].

¹⁸ Zob. E. Gorządek, *Maria Pienińska-Bereś – Życie i twórczość*, <https://culture.pl/pl/tworca/maria-pininska-beres> [dostęp: 7.05.2024].

¹⁹ Zob. P. Polich, *Awangardzistki, rewolucjonistki, feministki. Polskie rzeźbiarki XX i XXI wieku*, <https://culture.pl/pl/artykul/awangardzistki-rewolucjonistki-feministki-polskie-rzezbiarki-xx-i-xxi-wieku> [dostęp: 07.05.2024].

²⁰ Zob. Muzeum Narodowe w Krakowie, *„Płonąca żyrafa” Marii Pienińskiej-Bereś*, <https://mnk.pl/artykul/plonaca-zyrafa-marii-pininskiej-beres> [dostęp: 7.05.2024].

²¹ Zob. M. Kitowska-Lysiak, *Magdalena Abakanowicz – Życie i twórczość*, <https://culture.pl/pl/tworca/magdalena-abakanowicz> [dostęp: 7.05.2024].

²² Zob. B. Lekarzyk-Cisek, *Magdalena Abakanowicz – artystka osobna*, <https://niezlasztuka.net/o-sztuce/magdalena-abakanowicz-artytka-osobna/> [dostęp: 07.05.2024].

²³ Zob. B. Banaś, I.D. Bigos (red.), *Abakanowicz. Totalna*, Wydawnictwo: Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław 2022, s.165–66, 213–214, 253–255.

„Piękno na co dzień i dla wszystkich” – o designie PRL-u

Paulina Możdżeń, Julia Lis, Weronika Drelich, Natalia Suwaj, Natalia Szlęk

Studentki należące do Studenckiego Koła Naukowo-Artystycznego ZAPĄŁ 17.04.2024 r. w ramach wyjazdu do Krakowa odwiedziły wystawę pt. „PRZEDMIOTY. Galeria Designu Polskiego XX i XXI w.” w Muzeum Narodowym w Krakowie. Wyjazd ten stał się inspiracją do zagłębienia się w temat designu okresu PRL-u i opracowania poniższego artykułu, który przekrojowo prezentuje różne oblicza polskiego projektowania w XX i XXI w.

Ikony projektowania

Design PRL-u to nie tylko estetyka i funkcjonalność, ale także odbicie kultury i historii; codziennego życia Polaków w okresie powojennym. Wśród wielu prezentowanych na wystawie przedmiotów, które stały się ikonami tamtych czasów, na wybór tematyki krzeseł wpłynęła ich wyjątkowość w ilustrowaniu zmian zachodzących w polskim wzornictwie, niezwykle nowatorskiej szkole (powstanie DWMPL). Odzwierciedlają one rozwój technologii, a także adaptację do ograniczeń materiałowych i produkcyjnych tamtych lat. Krzesła z okresu PRL-u są świadectwem kreatywności i innowacyjności projektantów, którzy mimo trudnych warunków ekonomicznych potrafili stworzyć przedmioty nie tylko użyteczne, ale i estetycznie satysfakcjonujące.

W designie XX i XXI w. zwracano uwagę przede wszystkim na funkcjonal-

ność. Na samym początku ekspozycji muzealnej znaleźć możemy drewniane krzesło w stylu zakopiańskim. Jest to mebel projektu Stanisława Witkiewicza pochodzący z domu rodziny Jana Józefa Zabży. Tradycyjny ludowy wzór wykorzystany w projekcie łączy w sobie nowatorsko dekoracyjność tradycyjnego wzornictwa z uproszczoną formą dla komfortu użytkowania. Artysta wprowadził zasadę „przenikania się form różnego użytku”. Odnosiła się ona do integracji różnych funkcji w jednym przedmiocie, co miało też maksymalnie zwiększyć jego użyteczność. Jest to stwierdzenie idealnie opisujące tendencje sztuki projektowej tego okresu¹. Kolejne krzesła z wystawy różnią się swoją formą ze względu na zmianę zastosowania. Małe metraże mieszkań w nowo powstałych blokowiskach wymagały dostosowanych, wielofunkcyjnych mebli². Tradycyjny surowiec i inspiracja przyrodą miały wypełniać podstawową potrzebę człowieka kontaktu z naturą, szczególnie w betonowym środowisku miejskim³. Masowa produkcja i rozwój przemysłu meblarskiego w PRL-u przyczyniły się do ewolucji formy designu, prowadząc do znacznego ich uproszczenia na tle poprzedzających je dekad. Nowe technologie umożliwiły zręczniejsze modelowanie materiału, co pozwalało na wprowadzanie do projektów bardziej abstrakcyjnych form. Wynikało to też z chęci dostosowania się do tren-

dów międzynarodowych, które preferowały często bardziej minimalistyczne wzornictwo⁴. Nastąpiło więc odejście od ludowych zbyt dekoracyjnych wzorów w projektach krzeseł; zamiast ornamentów i zdobień pojawiła się nowa organiczność całej formy i odejście od linii prostej⁵. Aspekt lokalnego źródła zastąpiło czerpanie z autochtonicznych materiałów naturalnych.

W tym samym pomieszczeniu muzealnym zobaczyć można zestawione ze sobą eksponaty: *Niedźwiedzia* (proj. Władysław Wołkowski) z *Sarenką* (proj. Władysław Wincze i Olgiard Szlekys), *Płuckami* i *Pająkiem* (proj. Maria Chomentowska). Ich nazwy nie są przypadkowe – fotele i krzesła nawiązują kształtem do elementów organicznych, które w zamierzeniu mają reprezentować. Fenomenem tych projektów jest niebezpośrednie nawiązanie do inspiracji, natomiast czerpanie z kształtów, linii i proporcji tych elementów. Dwie połączone części sklejki, funkcjonujące jako oparcie, zagięte w rzeźbiarski, obły kształt, nie sugerują na pierwszy rzut oka ludzkiego organu, ale prezentują jego charakterystyczny układ i symetrię. Uproszczenie w projekcie krzesła *Muszelka* (proj. Teresa Kruszewska), podobnie jak w przypadku *Płucek*, jest trafnym nawiązaniem do oryginalnego kształtu o nietypowym efekcie osiągniętym także dzięki technice zgięcia sklejki⁶. Krzesło cechuje się dużą lekkością; posiada siedzisko modelowane na

wzór organicznej formy muszli, wpisując się w tendencje organiczne występujące w tym okresie.

Paulina Możdżeń – szkic krzesła *Plucka* projektu Marii Chomentowskiej, eksponowanego na wystawie „Przedmioty. Galeria designu Polskiego XX i XXI wieku” w Kamienicy Szolajskich, Muzeum Narodowe w Krakowie, ołówek, format A5

Materiały

Tym, co wyróżniało polski design, były niewątpliwie wysokiej jakości materiały. Powyższe przykłady prezentują przekrój tworzyw, które chętnie były wykorzystywane w polskim designie XX i XXI w.

Jednym z najbardziej charakterystycznych było drewno stanowiące podstawę stylu zakopiańskiego. Na rozpowszechnianie tego materiału wpłynęła przede wszystkim jego dostępność i powszechność występowania. Skutkowało to masowym użyciem w rodzimej architekturze ludowej, która miała niezwykle istotny wpływ na kształtowanie się tożsamości oraz stylu narodowego Polaków. Za głównego przedstawiciela i propagatora stylu zakopiańskiego uważa się Stanisława Witkiewicza, którego projekt krzesła został przedstawiony w pierwszym akapicie. Wraz z jego popularzacją drewno w postrzeganiu zostało uszlachetnione i jako takie zostało zapisane w świadomości narodu⁷.

W historii polskiego wzornictwa zapisał się także inny naturalny materiał, wykorzystywany w projektach mebli, a mowa tu o wiklinie. Wiklina to nic innego, jak młode pędy drzew, a dokładnie różnego rodzaju wierzb. Możliwości tego materiału wykorzystał Władysław Wołowski, tworząc przede wszystkim unikatowe fotele. Naturalność wikliny zestawiał z chłodem metalu, który także odegrał dużą rolę w designie XX i XXI w. Decydując się na takie połączenie, Wołowski nie tylko wykorzystał grę kontrastów między formami (dla przykładu: pełne–puste, pion–poziom i inne), ale także zestawienie materiałów skrajnie od siebie różnych⁸.

Jak już zostało wspomniane, metal także znalazł swoje miejsce w designie tego okresu. Najbardziej charakterystycznym przykładem wykorzystywania tego tworzywa są fotele stylem nawiązujące do projektów Marcela Breuera, który był powiązany z Bauhausem. Fotele te bazowały na konstrukcji wykonanej z giętych, stalowych, chromowanych rur, a uzupełnionej dodatkowym materiałem w miejscu siedziska, zagłówka i podłokietników. Zastosowanie w projektach metalowych rur było uzasadnione wytrzymałością oraz nowoczesnym wyglądem⁹.

Kolejnym materiałem, który znalazł swoje zastosowanie w projektach mebli, była sklejka. Materiał ten kojarzy się z ikonycznymi dla polskiego designu okresu PRL-u krzesłami autorstwa Marii Chomentowskiej. Projektantka zdecydowała się na użycie tego materiału ze względu na łatwość jego formowania. Dzięki temu meble jej projektu zyskały specyficzne dla autorki zaokrąglenia¹⁰.

Tworzywem, na które warto zwrócić szczególną uwagę w kontekście wzornictwa epoki PRL-u, jest rozpowszechniony w XX w. plastik. W zestawieniu z wcześniej dominującymi materiałami o twardych i surowych cechach, plastik oferuje wcześniej nieznaną możliwość. Charakteruje go lekkość, mże przyjąć rozmaite formy, a także

sprawia wrażenie miękkiego. Dodatkowym atutem jest to, że może przyjąć dowolny kolor. Przy jego użyciu powstał jeden z najbardziej kultowych mebli, a mowa o słynnym fotelu z linii RM58 Romana Modzelewskiego. Choć jego projekt nie doczekał się produkcji przemysłowej, to niewątpliwie artysta był prekursorem zastosowania tworzywa sztucznego w designie i swoim działaniem otworzył drogę przyszłym projektantom. Z czasem plastik zyskał ogromną popularność i znalazł zastosowanie niemal w każdej branży¹¹.

Julia Lis – szkic krzesła ze sklejki, projektu *Muszelka* Teresy Kruszewskiej, eksponowanego na wystawie „Przedmioty. Galeria Designu Polskiego XX i XXI wieku” w Kamienicy Szolajskich, Muzeum Narodowe w Krakowie ołówek, format A5

Poliestrowa moda

Pozostając w tematyce tworzyw sztucznych, warto zaznaczyć, iż materiałem, który zdecydowanie królował w designie i modzie był również poliester. O tym materiale po raz pierwszy usłyszano w latach 30. XX w., jednak dopiero w 1941 r. grupa brytyjskich naukowców opatentowała włókna poliestrowe. W latach 50. w Ameryce poliester reklamowano jako materiał, który można nosić przez ponad 60 dni bez potrzeby prasowania, czy dogłębnej pielęgnacji, a wciąż wygląda świeżo.

Ubrania poliestrowe cieszyły się sławą również ze względu na niską cenę¹². Entuzjazm niestety opadł w latach 70., kiedy to nowe pokolenie uznało go za tani i tandetny. Jednak wraz z nadejściem kolejnej dekady i nowych projektantów pracujących dla takich marek jak Calvin Klein, poliester odzyskał dawną sławę. Wszechobecny kult ciała dominujący w latach 80. przejął całkowitą kontrolę nad społeczeństwem, dlatego też projektanci zapragnęli nadać sztucznej tkaninie nowe znaczenie¹³. Poliester stał się cudownym materiałem, który napędzał popyt na aktywność fizyczną. Wszechobecna moda na fitness sprawiła, że ubrania poliestrowe wkupiły się z powrotem w łaski konsumentów. Sportowe kroje zachęcały projektantów do wykorzystywania tego materiału, co można zaobserwować na wystawie, gdzie przedstawione są przeróżne sylwetki modowe z poszczególnej dekady.

Weronika Drelich – szkic stroju damskiego na rower z przełomu XIX i XX wieku, eksponowanego na wystawie „Przedmioty. Galeria Designu Polskiego XX i XXI wieku” w Kamienicy Szolajskich, Muzeum Narodowe w Krakowie ołówek i kredka, format A4

Na zachodzie panował przesyt, inaczej zaś było w Polsce, kraju za żelazną kurtyną. Zamknięcie się kraju na zachodnie wpływy nie oznaczało, że wszechobec-

ne trendy nie docierały na wschód. W latach 50., kiedy panował stalinowski terror, ówczesna sytuacja polityczna narzucała społeczeństwu wzorzec poprawnie ubranego obywatela, który był często wizją smutnego i wyszarzałego uniformu. Jednak nie każdy stosował się do narzucanej mody krytykującej ogarniający zachodni design kicz i pstrokałość. Bardzo często moda była wyrazem buntu. W Polsce PRL-u brakowało niemalże wszystkiego na półkach sklepowych, jednak to nie powstrzymywało kreatywności. O dobrym wyglądzie nie decydowała wcale grubość portfela, a pomysłowość i odrobina szczęścia. „Modę lat 60. również w Polsce zdominowały tworzywa sztuczne, które otwierały nowe możliwości projektowania”¹⁴. Szczególną popularnością cieszył się materiał ortalionowy, będący tkaniną ze sztucznego włókna poliamidu-6, nadający się idealnie do szycia odzieży wierzchniej, takiej jak kurtki czy płaszcze. Materiał ten jest odporny na warunki atmosferyczne i bezproblemowy w pielęgnacji, co w dużej mierze decyduje o powszechności jego stosowania. Ortalionowe designy były szalenie popularne na zachodzie i trudnodostępne na wschodzie. Jednak nie zajęło to długo, aż do Polski zaczęto sprowadzać ortalionowe materiały i szyc dane fasony na miejscu. Niezwykle popularnym krojem była kurtka tak zwana „szwedka”. Cechy charakterystyczne takiej „szwedki” to jej długość, bowiem sięgała do pasa, zapięcie na zamek błyskawiczny oraz ściągacze przy rękawach i szyi. Taka kurtka często występowała w komplecie ze spodniami o tej samej nazwie „szwedki”. W latach 70. i 80. na ortalionowe kurtki zaczęto naszywać ogromne, przykuwające uwagę loga światowych firm, takich jak wspomniany wcześniej prekursor poliestrowych ubrań Calvin Klein, Wrangler czy Levi’s. Oznaka ekskluzywności szybko zyskała rangę tandety. Lata 80. często kojarzone są z taniością, sztucznością i kiczem, ale

jak mówi w swoim artykule Ewa Kaleta, „Może być to przekonanie nieco krzywdzące, bo w tym dziesięcioleciu królowała raczej różnorodność, a wraz z nią rzeczy i stylistyki, o których przypominamy sobie do dziś”¹⁵. Fasony z tamtych lat doskonale znamy i dziś, ponieważ ostatnio trendy z PRL-u wracają nie tylko na polskie ulice, ale i trafiają w serca młodych projektantów.

Uwaga na szkło!

Szkło – najstarsze w dziejach ludzkości tworzywo chemiczne – towarzyszy nam od czasów prehistorycznych po dziś dzień. Różnego rodzaju wyroby ze szkła są już wszechobecne, toteż często traktuje się je bez szczególnej uwagi. Służą nam jako niezbędne przedmioty codziennego użytku, przez co rzadziej dostrzegamy w nich piękno. A przecież szkło może być dziełem artystycznym, obiektem twórczych przemysłów, wytworem sztuki o najwyższej wartości!¹⁶ W salach poświęconych wystawie czekają szkła wybitnych artystów, m.in. Zbigniewa Horbowego, Jerzego Słuczana Orkusza, Eryki Trzewik-Drost, Jana Kosińskiego, Wiesława Sawczuka, Jana S. Drosta czy Mieczysława Dudzińskiego¹⁷. Charakteryzuje je przede wszystkim to, że dla uzyskania efektów dekoracyjnych artyści świadomie tworzyli w masie szklanej różnorodne wady techniczne, które miały później harmonizować z nadaną barwą oraz kształtem naczynia. W stopionej masie wywoływali pęcherze, smugi, węzły, zatapiali w niej kamyki i kolorowe szkiełka – eksperymentowali!¹⁸

Mimo iż nie sposób w kilku zdaniach opowiedzieć historii, bogactwa wzorów i znaczenia prezentowanych na ekspozycji dzieł, szklaną wędrówkę rozpocząć należy od unikatowych projektów Zbigniewa Horbowego, jak dzban i szklanka oraz komplet kieliszków z barwionego szkła w masie na kolor dymny. Horbowy uważany jest za projektanta, który jako jeden z pierwszych twórców w Polsce odszedł od

tradycyjnych wzorów i utorował drogę nowemu myśleniu w dziedzinie szkła artystycznego. Jego wzory opierają się na prostej konstrukcji, ekonomicie formy, oszczędnej kolorystyce, chłodnej, obiektywnej linii. Dużo uwagi poświęca eksperymentom technologicznym wzbogacającym kolorystykę i różnicującym konsystencję szkła poprzez dodawanie do masy szklanej związków metali¹⁹. Największą sławę artyście przyniosło szkło z charakterystyczną masą bąbelków powietrza, którą uzyskano poprzez posypanie masy szklanej proszkiem do prania lxi (technika zwana *Antico*)²⁰.

Podążając wzrokiem za kolejnymi szklanymi dziełami sztuki umieszczonymi w gablocie galerii, nie sposób pominąć elementów zastawy *Igloo*, zaprojektowanych w 1974 r. przez Erykę Trzewik-Drost. Zapropnowany przez nią fason bardzo szybko zdobył rynek i doskonale wpisał się w cieszącą się wówczas dużą popularnością w Europie Zachodniej stylistykę „arktyczną”²¹. W projektach artystki szczególnie wyraziście objawiają się inklinacje rzeźbiarskie oraz metody kształtowania formy właściwe tworzywom ceramicznym – zwarta, grubościenna bryła, matowa lub groszkowa faktura, intensywne kolory – zazwyczaj błękit i zieleń. Wielokrotnie też samodzielnie wykonywała gipsowe modele projektowanych naczyń. Początkowo były to wazy z fryzem reliefowym prostokątnych i kolistych nakładek, później graniastosłupowe formy z wygniatanymi nieregularnymi pryzmatami oraz walce z kolistymi, nieregularnymi nakładkami²². Niewątpliwie kolorowe szkło wnosilo do szarzyzny PRL-owskich wnętrz powiew wyjątkowości i dzisiaj znów stało się obiektem pożądania, towarem kolekcjonerskim, już nie tylko obecnym na pchlich targach czy w sklepach internetowych, ale w największych domach aukcyjnych w kraju i za granicą! Niestety okres transformacji był zabójczy

dla polskich hut, z których pozostało jedynie kilka, m.in. w Krośnie, Jaśle i Piechowicach²³.

Szkło to materiał szczególny – z jednej strony kruchy i łatwo ulegający uszkodzeniu, z drugiej, plastyczny, a po odpowiedniej obróbce – trwały i zachowujący swoje szczególne właściwości przez stulecia. Pomimo że jest materiałem wymagającym, jednocześnie daje mnóstwo możliwości. Stawia przed twórcą technologiczne wyzwania, lecz odwdzięcza się efektami, których nie można osiągnąć w żadnym innym materiale²⁴.

Natalia Suwaj – szkic butli „Alicji”, Huta Sudety, projektu Zbigniewa Horbowego, eksponowanej na wystawie „Przedmioty. Galeria Designu Polskiego XX i XXI wieku” w Kamienicy Szolajskich, Muzeum Narodowe w Krakowie kredka, format A5

Żywy dialog

Projekty tamtych czasów są czymś pomiędzy pięknem a użytkowością. Charakteryzują je organiczne formy, roślinne ornamenty, naturalne materiały, geometryczna abstrakcja²⁵, ale także odpowiadają na potrzeby mieszkaniowe, również dzisiaj. Niestety, powszechnie znany kryzys gospodarczy sprawił, że większość pięknych realizacji trafiała raczej do muzeów niż do mieszkań przeciętnych ludzi²⁶. Jednak to, co wtedy było nie do końca eksploatowane, wydaje się przeżywać drugą świetność w społeczeństwie XXI w., które potrafi dostrzec piękno bez po-

lityczno-społecznych konotacji tamtych trudnych czasów.

Obecnie można spotkać się z wieloma firmami, które oferują renowację mebli lub rozwiązania inspirowane latami 50. i 60. Projektant Piotr Kuchciński, który, jak sam przyznaje, zainteresowany jest tworzeniem mebli ponad trendami, stawiając na ich ponadczasowość oraz „nowatorską funkcjonalność”²⁷, zdaje się nie przechodzić obojętnie obok relikwów poprzedniej epoki i zauważa ich potencjał. Efektem jest kolekcja *Clapp* dla firmy Not, która odwołuje się do designu lat 60. oraz ikonicznego projektu Józefa Chierowskiego – fotela 366²⁸. Wciąż obecny trend na DIY (zrób to sam), czyli taki, który nie jest nastawiony na konsumpcję, ale przerabia, inspirowane przeszłością i stawia na jakość²⁹, również ma wpływ na współczesność. Agata Hasiak, założycielka pracowni Refre, zdaje się być bardzo tej koncepcji. Jej działalność opiera się na zbieraniu i przerabianiu starych mebli i łączeniu starego z nowoczesnością. W 2011 r. powstała galeria Reset, w której można nabyć odrestaurowane meble³⁰. Oprócz tego w galerii można znaleźć takie przedmioty, jak: kubki Mamsam (Mamsam to współczesna firma, która wykorzystuje design kubków z końca lat 60.³¹), reprints plakatów Polskiej Szkoły Plakatu, ceramikę oraz książki³². Nieco inaczej do sprawy podchodzi organizacja *nowymodel.org*. Nie tylko nawiązuje do designu PRL-u, ale wprowadza do produkcji modele, które w swoich czasach nie miały tej możliwości. W ich ofercie można znaleźć m.in. Krzesło Kowalskich, projekt Bogusławy i Czesława Kowalskich. Celem organizacji jest przywracanie do życia ikon polskiego designu, ale również tworzenie nowych rozwiązań. Promuje współczesnych artystów oraz popularyzuje wiedzę z zakresu sztuk wizualnych oraz projektowych³³. Zwrócić należy również uwagę na niebezpośrednie wpływy designu z żelaznej kurtyny. W sali poświę-

conej designowi po 1989 r. można zauważyć, że design PRL-u jest wciąż żywy, lecz unowocześniony. Idealnymi tego przykładami są projekty np. okulary *Sleeper II* oraz *Pogany* Katarzyny Łupińskiej czy stołek *Ribbon Chair* Jana Lutyki wykonany ze sklejki idealnie nawiązujący do materiałów używanych w PRL-u. Z kolei komoda z kolekcji Ukryte firmy SPLOT nawiązuje do folkloru, plecionkarstwa, a kształtem do formy samolotu³⁴. Jednak przyglądając się jej, znów ma się wrażenie, jak gdyby był to projekt wyrwany z Polski Ludowej, łączący funkcjonalność z ciekawą konstrukcją.

Natalia Szlęk – szkic siedziska „Blow” z kolekcji Recykling, Agaty Kulik-Pomorskiej i Pawła Pomorskiego, eksponowanego na wystawie „Przedmioty. Galeria Designu Polskiego XX i XXI wieku” w Kamienicy Szolajskich, Muzeum Narodowe w Krakowie, ołówki, promarkery, format A5

Zakończenie

Przytoczone przykłady świadczą o tym, jak duże pole inspiracji wciąż oferuje nam tamten kultowy design. Dla współczesnych projektantów, nie tylko ze względów sentymentalnych, ale praktycznych, użytkowych i wizualnych, jest on ciągle aktualną materią do pracy. Design PRL-u jest obiektem żywego dialogu pomiędzy tym, co minęło, a nie zostało do końca wykorzystane, a tym, co może powstać dzięki czerpaniu z wiedzy poprzednich pokoleń i szkół projektowych.

Przypisy

- ¹ Zob. A. Wiśnicka, *Architektura nowego stylu zakopiańskiego. Odrodzenie stylowe czy popkulturowy kicz i historyczne niezrozumienie?*, Warszawa 2021, s. 183.
- ² Zob. K. Bittner, *Chcemy znów być nowocześni. Kilka uwag o popularności peerelowskiego wzornictwa przemysłowego*, Białystok 2017, s. 238–239.
- ³ Zob. M. Czubińska i inni, *Przedmioty. Galeria Designu Polskiego XX i XXI wieku*, Kraków 2022, s. 69.
- ⁴ Zob. C. Frejlich, *Wzornictwo środków produkcji w czasach PRL-u*, <https://formy.xyz/artukul/wzornictwo-srodkow-produkcji-w-czasach-prl-u/> [dostęp: 10.05.2024].

- ⁵ Zob. K. Bittner, *Chcemy znów być...*, s. 239–240.
- ⁶ Zob. tamże, s. 240.
- ⁷ Zob. A. Giełdoń-Paszek, *Drewno a sprawa polska: wykorzystanie drewna w poszukiwaniu polskiego stylu narodowego*, „Studia Artystyczne”, nr. 3, s. 131–138, 2015, kolekcja cyfrowa bazhum.muzhp.pl
- ⁸ Zob. C. Lisowski, *Nowoczesność wikliny Władysława Wołkowskiego*, <https://desa.pl/pl/historie/nowoczesnosc-wikliny-wladyslawa-wozkowskiego/> [dostęp: 05.05.2024].
- ⁹ Zob. *Przedmioty. Galeria Designu XX i XXI w.*, opracowanie zbiorowe, Muzeum Narodowe, Warszawa 2022, s. 17.
- ¹⁰ Zob. K. Pieczko, *Maria Chomentowska – projektowanie dla dzieci*, 2019, <https://formy.xyz/krotka-forma/maria-chomentowska-projektowanie-dla-dzieci/> [dostęp: 5.05.2024].
- ¹¹ Zob. C. Frejlich, *Długa historia fotela RM58**, 2023, <https://formy.xyz/artukul/dluga-historia-fotela-rm58/> [dostęp: 5.05.2024].
- ¹² Zob. A. Zawadzka, *Mroczna historia poliestru. Kiedy i jak powstał kontrowersyjny materiał?*, <https://fashionbiznes.pl/historia-poliestru/> [dostęp: 13.05.2024].
- ¹³ Zob. A. Jatczak-Repeć, *Vademecum mody. Lata 80.*, <https://www.vogue.pl/a/encyklopedia-mody-lat-80/> [dostęp: 6.05.2024].
- ¹⁴ A. Dobosz, *Moda w czasach PRL*, <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2023/12/07/moda-w-czasach-prl/> [dostęp: 4.05.2024].
- ¹⁵ E. Kaleta, *Moda w PRL lata 80. Zobacz, co było na topie w tamtych czasach*, <https://www.elle.pl/artukul/moda-prl-lata-80-zobacz-co-bylo-na-topie-w-tamtych-czasach#moda-z-czasow-prl-1> [dostęp: 6.05.2024].
- ¹⁶ Zob. W. Laba., *Historia sztuki szklarskiej*, Oficyna Wydawnicza „APLA”, Krosno 2007, s. 6.
- ¹⁷ Zob. D. Łaski, *Stała wystawa polskiego designu wreszcie w Muzeum Narodowym w Krakowie!* <https://www.designalive.pl/przedmioty-galeria-designu-polskiego-xx-i-xxi-wieku-w-muzeum-narodowym-w-krakowie/> [dostęp: 9.05.2024].
- ¹⁸ Zob. B. Filarska, *Szkoło piękne i użyteczne*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1973, s. 125.
- ¹⁹ Zob. <http://www.horbowy.pl/> [dostęp: 16.05.2024].
- ²⁰ Zob. P. Banaś, *Polskie współczesne szkło artystyczne*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków, 1982, s. 156.
- ²¹ Zob. S. Dawski, *Szkoło wrocławskie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków, 1970.
- ²² Zob. P. Banaś, *Polskie współczesne szkło...*, s. 177.
- ²³ Zob. M. Czyńska, *Szkoło od nowa*, „Vogue Living” 2022, nr 2, s. 47.
- ²⁴ Zob. L. Mrozińska, *Szkoło artystyczne we wnętrzach. Wywiad z Magdaleną Zarychta*, <https://dom-i-wnetrze.pl/szkoło-artystyczne-we-wnetrzach-wywiad-z-magdalena-zarychta/> [dostęp: 16.05.2024].

²⁵ Zob. A. Gawlak, M. Matuszewska, *Wnętrza w polskim filmie fabularnym lat 60-tych jako źródło wiedzy i punkt odniesienia dla współczesnych projektów architektonicznych*, „Teki Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych”, 16 (2020), s. 54.

²⁶ Zob. A. Kisielewska, M. Kostaszuk-Romanowska, A. Kisielewski, *PRL-owskie re-sentymenty*, Wydawnictwo Naukowe Katedra, 2017, s. 241.

²⁷ Zob. A. Morka, *Piotr Kuchciński – Życie i twórczość* | Artysta | Culture.pl [dostęp: 6.05.2024].

²⁸ Zob. *Meble Clapp – estetyka vintage plus nowoczesna linia* | Noti [dostęp: 6.05.2024].

²⁹ Zob. K. Orszulak-Dudkowska, „Zrób to sam/Do it yourself”. *Nowe oblicza rzemiosła i rękodzieła w kulturze współczesnej*, „Zeszyty Wiejskie” 22 (2016), s. 106.

³⁰ Zob. A. Kisielewska, M. Kostaszuk-Romanowska, A. Kisielewski, *PRL-owskie re-sentymenty...*, s. 245.

³¹ Zob. <https://mamsam.pl/o-nas/> [dostęp: 6.05.2024].

³² Zob. <https://www.vogue.pl/a/reset-w-gdyni-festiwal-szekspirowski-i-zegarek-lacoste> [dostęp: 6.05.2024].

³³ Zob. O nas, nowymodel.org [dostęp: 6.05.2024].

³⁴ Zob. *Przedmioty. Galeria designu polskiego XX i XXI wieku – komoda z kolekcji odkryte – splot*, <https://www.youtube.com/watch?v=YtbBBhRNris&t=2s> [dostęp: 6.05.2024].

Szkodliwość grillowania

Jagoda Smulska

Grillowanie to popularna metoda przygotowywania potraw, zwłaszcza w sezonie letnim. Choć smak grillowanych dań jest wyjątkowy, warto wiedzieć, że podczas tej obróbki mogą powstawać szkodliwe związki, takie jak produkty zaawansowanej glikacji (AGE) i wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA). AGE powstają w wyniku reakcji chemicznych między cukrami a białkami, lipidami lub kwasami nukleinowymi w wysokich temperaturach, a ich nadmiar w organizmie może prowadzić do uszkodzeń białek, stresu oksydacyjnego i reakcji zapalnych. WWA z kolei są uznawane za potencjalnie rakotwórcze, ponieważ mogą uszkadzać DNA komórek i zwiększać ryzyko nowotworów.

Jak zapobiegać tym procesom?

Aby grillowanie było zdrowsze, warto zastosować kilka praktycznych wskazówek. Po pierwsze, wybierz odpowiednią metodę grillowania. Grill

elektryczny emituje mniej WWA niż grille na węgiel drzewny, a grillowanie na tackach lub w folii ogranicza kontakt mięsa z płomieniami i zmniejsza powstawanie WWA. Unikaj bezpośredniego kontaktu z ogniem, co zminimalizuje ryzyko tworzenia się szkodliwych substancji.

Dobór odpowiednich potraw również ma znaczenie. Unikaj tłustych mięs i gotowych marynat, które zwiększają ilość tłuszczu kapiącego na płomień i produkcję WWA. Wybieraj chudsze mięsa i warzywa, które naturalnie mają mniej tłuszczu i tworzą mniej AGE i WWA. Stosowanie dodatków fenolowych, takich jak ziołowe marynaty z rozmarynu, tymianku czy kurkumy, które mają właściwości antyoksydacyjne, może ograniczać powstawanie AGE podczas grillowania. Krótkie marynowanie w soku z cytryny, occie czy jogurcie przed grillowaniem również pomaga w redukcji powstawania szkodliwych związków.

Temperatura i czas grillowania

Kontrola temperatury i czasu grillowania jest kluczowa. Grillowanie na średnim ogniu zmniejsza ryzyko powstawania AGE i WWA, a krótszy czas grillowania oznacza mniejsze narażenie na wysokie temperatury, co ogranicza ilość tych związków.

Grillowanie może być smaczne i zdrowe, o ile zastosujesz się do tych prostych zasad. Wybierając odpowiednią metodę grillowania, stosując ziołowe marynaty oraz kontrolując temperaturę i czas obróbki, możesz cieszyć się ulubionymi grillowanymi potrawami bez obaw o zdrowie.

Zaskakujące skrzyżowanie – poznaj reakcje krzyżowe alergenów z pokarmami

Wiktoria Smorąg

Według danych udostępnionych przez Narodowy Fundusz Zdrowia w Polsce na alergię cierpi około 12 mln osób, a 4 mln choruje na astmę. Alergie przez swoją powszechność występowania stają się poważnym problemem cywilizacyjnym pogarszającym jakość życia pacjentów. Często alergiom towarzyszą reakcje krzyżowe. Mówimy o nich, gdy u pacjenta uczulonego na jeden alergen występują objawy alergiczne po kontakcie z innym, który na pierwszy rzut oka nie ma nic wspólnego z pierwotnym alergenem. Najczęściej tego typu alergię występują u osób z nadwrażliwością na pyłki roślinne lub kurz, po spożyciu takich produktów jak jabłka, gruszki, morele, pomarańcze. To, co czyni reakcje krzyżowe tak trudnymi do zrozumienia, to fakt, że organizm reaguje na podobieństwo struktury białek w różnych alergenach. Kiedy osoba uczulona na jedną substancję spożyje pokarm zawierający podobne białka, układ odpornościowy może zareagować, myląc substancje i wywołując objawy alergiczne.

Rozpoznanie reakcji krzyżowych może być trudne, ponieważ objawy często przypominają typowe reakcje alergiczne. Jednak ważne jest świadome monitorowanie reakcji organizmu po spożyciu różnych pokarmów i konsultacja z lekarzem w przypadku podejrzenia reakcji krzyżowej. Do typowych objawów reakcji krzyżowych należą typowe objawy alergii, czyli np.: katar, kaszel, duszność, świąd, wzdęcia brzucha, biegunki, wysypka, pokrzywki, obrzęki.

Przyjrzyjmy się alergenom, które mogą wywoływać alergiczne reakcje krzyżowe z pokarmami:

Pyłki brzozy: mogą wywoływać reakcje krzyżowe z gruszką, jabłkiem, wiśnią, morelą, kiwi, mango, brzoskwinia, surową marchwią, świeżym pomidorem, pieprzem oraz makiem.

Pyłki traw: mogą powodować reakcje krzyżowe z kiwi, arbuzem, melonem, pomarańczą, świeżym pomidorem, orzechami, żytem i pszenicą.

Sierść kota: może wywoływać reakcje krzyżowe z mięsem wieprzowym.

Roztocza kurzu domowego: mogą powodować reakcje krzyżowe z krewetkami, homarami, krabami, rakami i langustami.

Lateks: może powodować reakcje krzyżowe z awokado, kiwi, bananem, gryką, figami.

Aby uchronić się przed objawami reakcji krzyżowych, najważniejsze jest, aby zdawać sobie sprawę z występowania alergii i przy niepokojących objawach jak najszybciej skonsultować się z lekarzem. Następnie warto w jak największym stopniu ograniczyć kontakt z alergenami i produktami wywołującymi reakcje krzyżowe. Przed spożyciem pokarmów wskazane jest sprawdzenie ich składu na etykiecie, niebezpieczne mogą być nawet śladowe ilości.

Reakcje krzyżowe alergenów z pokarmami to zagadnienie, które otwiera drzwi do zrozumienia złożoności ludzkiego układu odpornościowego. Choć mogą być trudne do rozpoznania i zdiagnozowania, świadomość

istnienia tych reakcji może pomóc w unikaniu niepożądanych objawów alergicznych. Warto więc być czujnym i zdawać sobie sprawę z możliwości wystąpienia reakcji krzyżowych przy spożywaniu różnorodnych pokarmów. Ciekawostką jest to że termin „alergia krzyżowa” odnosi się również do reakcji niepożądanych na leki na skutek ekspozycji na inne alergeny. Przykłady klas leków manifestujących zjawisko wrażliwości krzyżowej obejmują leki przeciwdrgawkowe z grupy aromatycznych związków, inhibitory konwertazy angiotensyny, niesteroidowe leki przeciwzapalne, trójpierścieniowe leki przeciwdepresyjne.

Bibliografia

Scheman A., Ruggiero J.L., Kerchinsky L., Zippin J.H., Zirwas M., Lugo-Somillos A., Hylwa S. Contact Allergy Cross-reactions and Thresholds: A Review. *Dermatitis*. 2022 Mar-Apr
Blay F. de, Pauli G., Bessot J.C. Cross-reactions between respiratory and food allergens. *Allergy Proc*. 1991 Sep-Oct
Cox A.L., Eigenmann P.A., Sicherer S.H., Clinical Relevance of Cross-Reactivity in Food Allergy. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice*, Volume 9, Issue 1, 2021
<https://www.nfz.gov.pl/aktualnosci/aktualnosci-oddzialow/profilaktyka-alergii-sroda-z-profilaktyka-w-ow-nfz,652.html> [dostęp: 10.05.2024]
<https://www.termedia.pl/pulmonologia/Alergia-choroba-cywilizacyjna-Czy-leki-moga-zmniejszyc-objawy-,34461.html> [dostęp:10.05.2024]

Uniwersytet Rzeszowski
al. T. Rejtana 16c, 35-959 Rzeszów
tel.: +48 17 872 10 00 (centrala)
ur.edu.pl